

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Anamaria Drožđan-Kranjčec

**PREVENTIVNE OBVEZE DRŽAVA U ZAŠTITI ŽIVOTA ŽRTAVA PARTNERSKOG
NASILJA**

Mentor: izv. prof. dr.sc. Zoran Burić

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Zagreb, 2025.

SAŽETAK

Ovaj rad bavi se pravnom analizom pozitivnih preventivnih obveza države u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja, s posebnim naglaskom na članak 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Partnersko nasilje predstavlja jedan od najozbiljnijih oblika kršenja ljudskih prava, a njegova raširenost zahtijeva sustavan i koordiniran odgovor države. Cilj rada bio je istražiti normativni i institucionalni okvir zaštite, standarde koje je razvio Europski sud za ljudska prava te način njihove implementacije u hrvatski pravni poredak i sudsku praksu.

U prvom dijelu rada pojašnjen je pojam i rasprostranjenost partnerskog nasilja. Dalje je analizirana praksa ESLJP-a, počevši od presude Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva pa sve do predmeta Kurt protiv Austrije, pri čemu se naglašava postupna evolucija standarda – od kriterija „stvarne i neposredne opasnosti“ do zahtjeva za sveobuhvatnom i proaktivnom procjenom rizika te obvezom poduzimanja učinkovitih i koordiniranih mjera zaštite. Središnji dio rada posvećen je međunarodnom i nacionalnom pravnom okviru te je posebno obrađena praksa Ustavnog i Vrhovnog suda Republike Hrvatske, koja pokazuje da su ovi standardi ugrađeni u nacionalni pravni okvir.

Empirijski završni dio rada donosi rezultate istraživanja o primjeni procjene rizika u policijskoj praksi. Rezultati upućuju na to da je procjena rizika ključni alat prevencije, ali i da postoje izazovi u njezinoj dosljednoj primjeni. Rad zaključuje da učinkovita zaštita života žrtava zahtijeva ne samo postojanje propisa, nego i njihovu pravodobnu primjenu, sustavno praćenje rizika i koordinirano djelovanje svih nadležnih institucija kako bi se spriječili najteži ishodi, uključujući femicid.

Ključne riječi: partnersko nasilje; pravo na život; pozitivne obveze države; Europski sud za ljudska prava; procjena rizika; preventivne mjere; femicid; Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva; Kurt protiv Austrije; zaštitne mjere

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE PARTNERSKOG NASILJA I RASPROSTRANJENOST.....	3
2.1. Definicija partnerskog nasilja	3
2.2. Rasprostranjenost partnerskog nasilja.....	5
3. ČLANAK 2. KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA I SUDSKA PRAKSA U ODNOSU NA ZAŠTITU ŽIVOTA ŽRTAVA PARTNERSKOG NASILJA	7
3.1. Obveze države u zaštiti prava na život žrtava partnerskog nasilja.....	7
3.2. Preventivne obveze države u zaštiti života kroz postavljene standarde ESLJP-a.....	9
3.2.1. <i>Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva</i>	11
3.2.2. Razvoj standarda u kontekstu partnerskog nasilja – presuda <i>Opuz protiv Turske</i>	12
3.2.3. Daljnja konkretizacija standarda – presuda <i>Talpis protiv Italije</i>	13
3.3. Novi standardi preventivnog postupanja u predmetu Kurt protiv Austrije	14
3.3.1. Sadržaj i pravni standardi presude <i>Kurt protiv Austrije</i>	14
3.3.2. Značaj presude i izazovi primjene.....	16
3.4. Poseban osvrt na presude protiv Republike Hrvatske u kontekstu preventivnih obveza države.....	17
3.4.1. Tomašić i drugi protiv Hrvatske.....	17
3.4.2. A. protiv Hrvatske	19
3.4.3. Malagić protiv Hrvatske.....	20
3.4.4. Zaključne napomene o hrvatskoj praksi.....	22
3.5. Ustavnosudska praksa Republike Hrvatske u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja	22
3.5.1. Implementacija konvencijskih standarda u praksi Ustavnog suda.....	23
3.5.2. Zaključne napomene o razvoju ustavnosudske prakse.....	24
3.6. Praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske o zaštiti života i sigurnosti žrtava partnerskog nasilja	25
3.6.1. Analiza odluka Vrhovnog suda	25
3.6.2. Zaključne napomene o praksi Vrhovnog suda	26
4. MEĐUNARODNA REGULATIVA ZA ZAŠTITU ŽRTAVA PARTNERSKOG NASILJA.....	27
4.1. Ujedinjeni narodi – normativni temelji i nadzorni mehanizmi	27
4.1.1. Operativna konkretizacija obveza i prevencija femicida	28
4.2. Vijeće Europe – normativni okvir i instrumenti zaštite.....	31
4.2.1. Razvoj standarda i ocjena primjene u nacionalnom kontekstu	32
4.3. Europska unija – pravni temelji zaštite žrtava	34
4.3.1. Novi regulatorni standardi i njihove implikacije	35

5. NACIONALNI PRAVNI OKVIR U ZAŠTITI ŽIVOTA ŽRTAVA PARTNERSKOG NASILJA	36
5.1. Rodna dimenzija kaznenopravne zaštite	37
5.2. Kazneno djelo femicida: normativni doseg i preventivna funkcija	37
5.3. Sudska praksa i empirijski dosezi reforme	39
5.4. Procesnopravne mjere kao jezgra preventivnih obveza države	40
5.4.1. Policijske mjere ranog odgovora i upravljanje rizikom	41
5.4.2. Istražni zatvor kao <i>ultima ratio</i> i standard razmjernosti	42
5.4.3. Mjere opreza i zaštitne mjere: dinamično upravljanje rizikom	44
5.4.4. Dvostruki stup zaštite: rizik i individualne potrebe žrtve	46
5.5. Protokoli postupanja kao operativni okvir prevencije i zaštite	46
6. OPERATIVNI INSTITUTI ZAŠTITE ŽRTAVA PARTNERSKOG NASILJA	48
6.1. Procjena rizika u slučajevima partnerskog nasilja	49
6.1.1. Pojmovno određenje i međunarodni standardi	49
6.1.2. Znanstveni pristupi i tipologije procjene rizika	52
6.1.3. Normativni okvir i praksa u Republici Hrvatskoj	53
6.2. Pojedinačna procjena potreba žrtava	55
6.2.1. Pojmovno određenje i međunarodni standardi	55
6.2.2. Provedba i izazovi pojedinačne procjene potreba	57
7. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE: PROVEDBA PROCJENE RIZIKA U POLICIJSKOJ PRAKSI	59
7.1. Metodologija istraživanja	59
7.2. Demografski podaci i rad na slučajevima partnerskog nasilja	61
7.3. Provedba procjene rizika	62
7.3.1. Institucionalna praksa i razlike u pristupu	62
7.3.2. Korištenje i ocjena alata za procjenu rizika	62
7.3.3. Izvori informacija, koordinacija i praktični izazovi	63
7.4. Terenska i uredska procjena rizika	65
7.4.1. Terenska procjena rizika	65
7.4.2. Uredska procjena rizika	66
7.4.3. Naknadna provjera informacija i praktične poteškoće	66
7.4.4. Utjecaj procjene rizika na daljnje postupanje	67
7.5. Faktori rizika	67
7.5.1. Ključni prediktori eskalacije i ponavljanja nasilja	67
7.5.2. Suradnja s drugim službama	68
7.5.3. Specifični rizici: ovisnosti, oružje, mentalno zdravlje, prisilna kontrola i seksualno nasilje	69

7.6. Visoki rizik.....	70
7.6.1. Ključni pokazatelji i obrasci visokorizičnih situacija	70
7.6.2. Postupanje policije i institucionalno upravljanje visokim rizikom	71
7.7. Izazovi i podrška u provedbi procjene rizika	72
7.7.1. Ograničenja i institucionalni kapaciteti.....	72
7.7.2. Perspektive unaprjeđenja i profesionalnog razvoja.....	73
7.8. Edukacije i obuka o provedbi procjene rizika.....	74
7.9. Sistematizacija, nadzor i unaprjeđenje procjene rizika – iskustva i preporuke s upravljačke razine.....	74
7.10. Sinteza i interpretacija rezultata istraživanja.....	76
8. ZAKLJUČAK	78
9. LITERATURA	80

1. UVOD

Partnersko nasilje¹ predstavlja ozbiljan društveni problem koji je neraskidivo povezan s kršenjem temeljnih ljudskih prava.² Odnosi se na ponašanja sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera kojima se nanosi fizička, seksualna ili psihološka šteta, a može uključivati fizičko nasilje, seksualno nasilje, psihološko zlostavljanje i različite oblike kontrolirajućeg ponašanja. Predstavlja jedan od najraširenijih oblika nasilja nad ženama na globalnoj razini te se ubraja u jedan od oblika nasilja u obitelji.³ Podaci Ujedinjenih naroda iz 2023. godine ukazuju na ozbiljnost i razmjere ovog problema. Tijekom 2023. godine diljem svijeta ubijeno je 85.000 žena i djevojčica, od čega je približno 51.100 žena i djevojčica (oko 60%) ubijeno od strane svojih intimnih partnera ili drugih članova obitelji. Drugim riječima, prosječno 140 žena i djevojčica diljem svijeta izgubilo je život svaki dan od ruku svog partnera ili bliskog rođaka.⁴

Tijekom posljednjih desetljeća zaštita žrtava partnerskog nasilja razvijala se kroz čitav niz međunarodnih dokumenata s ciljem jačanja prava žrtava i uspostave učinkovitih mehanizama zaštite.⁵ Razvojem standarda u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja države su potaknute na jačanje zakonodavnih i institucionalnih mjera za zaštitu te osiguranje njihove sigurnosti. Temeljni standardi i zahtjevi postavljeni su Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁶ (dalje: Konvencija za zaštitu ljudskih prava) i kroz praksu Europskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP). Ovaj rad bavi se specifičnom dimenzijom pozitivne preventivne obveze u odnosu na žrtve partnerskoga nasilja, što predstavlja društvenu i pravno aktualnu temu, posebice ako sagledamo ranije navedene statističke podatke Ujedinjenih naroda koji ukazuju na razmjere ove problematike.

¹ U ovom radu prvenstveno će se koristiti pojam *partnersko nasilje*, kojim se označava nasilje počinjeno od strane sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera, bez obzira na formalni status veze. Ipak, s obzirom na to da u domaćem zakonodavstvu i dijelu međunarodnih izvora prevladava širi pojam *nasilje u obitelji*, koji obuhvaća i partnersko nasilje, u tekstu se ti pojmovi povremeno koriste naizmjenično, kada kontekst to zahtijeva.

² Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 3/18, čl. 3.

³ UN Women, *Types of violence against women and girls*, dostupno na: <https://www.unwomen.org/en/articles/faqs/faqs-types-of-violence-against-women-and-girls> (10. 8. 2025.).

⁴ UNODC i UN Women, *Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides*, United Nations, 2024, str.4., dostupno na: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/briefs/Femicide_Brief_2024.pdf (10.8.2025.).

⁵ Opširnije v. Poglavlje 4.1.

⁶ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 19/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.

Prvi dio rada prikazuje općenit uvid u pojam partnerskog nasilja i njegovu rasprostranjenost. Drugi dio rada obrađuje pozitivne obveze države u odnosu na članak 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava s naglaskom na preventivne obveze države u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja. Analizira se praksa ESLJP, postavljeni standardi u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja te praksa Ustavnog suda i Vrhovnog suda Republike Hrvatske u okviru kojih se razmatrala povreda članka 2. Konvencije kroz propuste država u preventivnom djelovanju zaštite života žrtava partnerskog nasilja.

Treći i četvrti djelovi rada odnose se na međunarodnu i nacionalnu pravnu regulativu za zaštitu života žrtava partnerskog nasilja. Napravljen je prikaz zakonskih odredbi, podzakonskih akata i protokola o postupanju s prikazom razvoja relevantnih propisa i odredbi. U okviru petog djela provedena je analiza pravnim pravilima predviđenih alata za procjenu rizika, posebno pojedinačne procjene žrtve i alata za identifikaciju rizičnih faktora za ponavljanje nasilja i smrt žrtve.

U posljednjem djelu rada prikazani su rezultati provedenog istraživanja s predstavnicima policije o problemima i nedostacima u primjeni alata za procjenu rizika, koji je njihov stvarni značaj u prevenciji i zaštiti života žrtava partnerskog nasilja, kako se u okviru policijskog sustava procjenjuje rizik i kako se evaluira i nadzire učinjena procjena rizika i utvrđena potreba za posebnim zaštitnim mjerama.

2. POJMOVNO ODREĐENJE PARTNERSKOG NASILJA I RASPROSTRANJENOST

2.1. Definicija partnerskog nasilja

U svrhu razumijevanja pravnih propisa i međunarodnih standarda zaštite od nasilja u partnerskim odnosima nužno je najprije definirati pojam partnerskog nasilja sukladno relevantnim stručnim i međunarodnim izvorima.⁷ Svjetska zdravstvena organizacija partnersko nasilje definira kao svako ponašanje u intimnom odnosu koje uzrokuje fizičku, seksualnu ili psihološku štetu. To uključuje fizičko nasilje, seksualnu prisilu, psihološko zlostavljanje i kontrolirajuće ponašanje.⁸ Partnersko nasilje pojavljuje se u bračnim, izvanbračnim, heteroseksualnim i istospolnim vezama,⁹ u svim životnim dobima te u različitim socioekonomskim okolnostima. Iako obrazovanje, socioekonomski status i druge društvene okolnosti mogu utjecati na učestalost i dinamiku nasilja, ono se javlja u svim društvenim slojevima.

Definicija nasilja u obitelji iz Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) od posebne je važnosti jer predstavlja međunarodni standard zaštite ljudskih prava. Konvencija države obvezuje da usklade nacionalno zakonodavstvo, politike i praksu s jasno utvrđenim pojmovima i obuhvatom ovog oblika nasilja. Ona definira nasilje u obitelji kao oblik nasilja nad ženama koji predstavlja kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije, a obuhvaća fizičko, seksualno, psihološko ili ekonomsko nasilje počinjeno unutar obitelji ili doma, ili između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, neovisno o tome žive li zajedno.¹⁰

Iako udio žrtava po spolu varira ovisno o metodologiji dostupnih istraživanja, većina studija potvrđuje da su žene značajno češće žrtve partnerskog nasilja, što ovaj oblik nasilja svrstava u

⁷ Opširnije v. World Health Organization, *Understanding and addressing violence against women: Intimate partner violence*, Geneva, 2012, str. 1 - 4., dostupno na: <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-12.36> (10. 8. 2025.).

⁸ *Ibid.*

⁹ Navedeno potvrđuje pregled literature koji analizira nasilje u svim navedenim oblicima intimnih odnosa: Capaldi, D. M.; Knoble, N. B.; Shortt, J. W.; Kim, H. K., *A Systematic Review of Risk Factors for Intimate Partner Violence*, *Partner Abuse* 3, br. 2., 2012, str. 231–280.; Ard, K. L.; Harvey J. Makadon, H. J., *Addressing Intimate Partner Violence in Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Patients*, *Journal of General Internal Medicine* 26, br. 8, 2011, 930–933.

¹⁰ Istanbulska konvencija, *op. cit.* u bilj. 2. čl. 3 i 4.

rodno uvjetovano nasilje. Globalni podaci Svjetske zdravstvene organizacije dodatno pokazuju da se intimno partnersko i seksualno nasilje u većini slučajeva događa od strane muškaraca nad ženama,¹¹ a *UN Women* navodi da se takvo nasilje često događa od strane sadašnjih ili bivših partnera.¹² Prema čl. 1. Deklaracije Ujedinjenih naroda o uklanjanju nasilja nad ženama iz 1993. nasilje nad ženama znači „svaki čin rodno utemeljenog nasilja koji rezultira, ili bi mogao rezultirati, fizičkom, seksualnom ili psihološkom štetom ili patnjom žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili samovoljno lišavanje slobode, bilo da se događa u javnom ili privatnom životu”.¹³ Preambula Deklaracije naglašava da je nasilje nad ženama „manifestacija povijesno nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena, koji su doveli do dominacije i diskriminacije žena od strane muškaraca te sprječavanja potpunog napretka žena”.¹⁴

Razlikovanje oblika nasilja u partnerskim odnosima od ključne je važnosti za pravilnu kvalifikaciju kaznenih i prekršajnih djela, ali i za donošenje odgovarajućih mjera zaštite žrtava. U stručnoj i znanstvenoj literaturi uspostavljena je tipologija nasilja u intimnim odnosima koja razlikuje tri osnovna obrasca: (1) sustavno nasilje usmjereno na kontrolu i dominaciju nad drugom osobom (*intimate terrorism*) u kojem je prisilna kontrola (*coercive control*) ključna komponenta; (2) nasilje koje nastaje u kontekstu sukoba bez trajnih obrazaca kontrole, tzv. situacijsko nasilje (*situational couple violence*); te (3) nasilje iz otpora, koje žrtva koristi kao sredstvo obrane od zlostavljanja (*violent resistance*).¹⁵ Ova tipologija ima značajnu pravnu važnost jer omogućuje preciznije razlikovanje okolnosti nasilja i bolje razumijevanje odnosa između počinitelja i žrtve.

U okviru tipologije nasilja prisilna kontrola ima posebno značenje. Ona obuhvaća fizičke napade, prijetnje, ponižavanje, zastrašivanje i druge oblike zlostavljanja kojima se nastoji nanijeti šteta, kazniti ili uplašiti žrtvu. Takvo ponašanje žrtvu čini ovisnom – izoliranjem od izvora potpore, iskorištavanjem, uskraćivanjem samostalnosti te nadzorom i reguliranjem svakodnevnog života.¹⁶ Žrtve izložene prisilnoj kontroli u većem su riziku od eskalacije nasilja, pa je nužno da pravna teorija i praksa prepoznaju da nasilje ne mora imati fizičku komponentu

¹¹ World Health Organization, *Violence against Women, Fact Sheet*, dostupno na: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (8. 8. 2025.).

¹² UN Women, *Global Database on Violence against Women and Girls*, dostupno na: <https://data.unwomen.org/global-database-on-violence-against-women> (8. 8. 2025.).

¹³ Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama, Ujedinjeni narodi, Opća skupština, Rezolucija 48/104, 20. prosinca 1993.

¹⁴ *Ibid.* Preambula.

¹⁵ Durfee, A., *Book Review: A Typology of Domestic Violence: Intimate Terrorism, Violent Resistance, and Situational Couple Violence*, *Gender & Society* 25, br. 4, 2011, str. 522–524.

¹⁶ Women's Aid, *What Is Coercive Control?*, dostupno na: <https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/coercive-control/> (8. 8. 2025.).

da bi predstavljalo ozbiljno kršenje temeljnih prava. To zahtijeva šire pravno tumačenje pojma nasilja, u skladu s međunarodnim standardima i odredbama Istanbulske konvencije.¹⁷

2.2. Rasprostranjenost partnerskog nasilja

Rasprostranjenost partnerskog nasilja predmet je sustavnog praćenja na međunarodnoj i nacionalnoj razini jer se radi o raširenom obliku kršenja ljudskih prava. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, skoro svaka treća žena u svijetu (oko 27%) barem je jednom u životu bila izložena fizičkom ili seksualnom nasilju od strane intimnog partnera.¹⁸ Svjetska zdravstvena organizacija također naglašava da su stvarni razmjeri vjerojatno i veći zbog neprijavljivanja te društvene i kulturološke stigme povezane s nasiljem u intimnim odnosima.

Na razini Europske unije, najnoviji podaci iz EU istraživanja o rodno uvjetovanom nasilju (2022–2024), koje su proveli Eurostat, Agencija Europske unije za temeljna prava i Europski institut za ravnopravnost spolova, pokazuju da je u državama članicama Europske unije 17,7% žena tijekom života doživjelo fizičko nasilje ili prijetnje i/ili seksualno nasilje od strane intimnog partnera.¹⁹ Prema istom istraživanju, kada se uključi i psihološko nasilje, udio žena koje su tijekom života bile izložene partnerskom nasilju raste na 31,8 %.

Na nacionalnoj razini u stručnoj literaturi ističe se da je rodno uvjetovano nasilje nad ženama najopasniji oblik kriminaliteta u Republici Hrvatskoj.²⁰ Ono uključuje mnogobrojne oblike kršenja ženskih ljudskih prava i ugrožavanja njihova integriteta, slobode, sigurnosti i prava na život bez nasilja. Tu spadaju ubojstva, seksualno nasilje i nasilje u obitelji, tjelesne ozljede, teška narušavanja zdravlja, prisile, prijetnje, trgovanje ljudima, ropstvo i prisilni rad, prisilna prostitucija, uhođenje i drugi oblici rodne diskriminacije.²¹

¹⁷ Istanbulska konvencija, *op. cit.* u bilj. 2.

¹⁸ World Health Organization, *Violence Against Women Prevalence Estimates, 2018: Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women*, Geneva, WHO, 2021, str. 20., dostupno na: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256> (7.8.2025.)

¹⁹ Eurostat, European Union Agency for Fundamental Rights & European Institute for Gender Equality, *EU gender-based violence survey – Key results. Experiences of women in the EU-27*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024., str. 20., dostupno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/eu-gender-based-violence-survey-key-results.pdf (7. 8. 2025.)

²⁰ Đurđević, Z., *Nekoliko riječi o rodno utemeljenom nasilju nad ženama*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 29, br. 2, 2022, str. 0-0.

²¹ *Ibid.*

O ozbiljnosti partnerskog nasilja u Hrvatskoj svjedoči velik broj žena ubijenih od strane partnera ili bivših partnera. Podaci pokazuju da ubojstva žena od strane bliskih osoba predstavljaju veliki udio u ukupnom broju ubojstava žena u zemlji. Statistički prikaz rezultata istraživanja ubojstva žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2020. Ministarstva unutarnjih poslova potvrđuje da su intimni odnosi najčešći odnosi između žrtava i počinitelja ubojstava. Od ukupnog broja intimnih partnera (41), 23 počinitelja su bračni drugovi, 4 izvanbračni drugovi, 6 počinitelja su bivši bračni ili izvanbračni drugovi, 1 počinitelj koji sa žrtvom ima zajedničko dijete, dok su 7 počinitelja ubojstava osobe koje su sa žrtvom u drugim intimnim vezama.²²

Najnoviji nacionalni podaci iz EU istraživanja o rodno uvjetovanom nasilju pokazuju da je 28,1 % žena u Hrvatskoj tijekom života doživjelo fizičko, seksualno i/ili psihološko nasilje od strane intimnog partnera.²³ Ovaj udio jasno pokazuje da partnersko nasilje u Hrvatskoj nije izolirana pojava, već sustavan problem koji zahtijeva dosljednu pravnu i institucionalnu reakciju u skladu s međunarodnim obvezama Republike Hrvatske.

Relevantni podaci o rasprostranjenosti partnerskog nasilja imaju i neposredne pravne implikacije. Visoka učestalost i ozbiljnost posljedica, potkrijepljena relevantnim statističkim pokazateljima, u kontekstu prakse ESLJP-a opravdava zaključak da za državu postoji pozitivna obveza pojačane pažnje (*heightened duty of diligence*) pri procjeni rizika po život žrtava.²⁴ Iako ESLJP ne veže izravno statističku raširenost uz postojanje ove obveze, u predmetima poput *Opuz protiv Turske*²⁵, *Talpis protiv Italije*²⁶ i *Kurt protiv Austrije*²⁷ naglašeno je da procjena “stvarnog i neposrednog rizika” mora uzeti u obzir poseban kontekst obiteljskog nasilja, uključujući poznate obrasce ponavljajućih epizoda nasilja i dinamiku odnosa između žrtve i počinitelja. U skladu s tom praksom, učestalost partnerskog nasilja može se smatrati čimbenikom koji nameće državi višu razinu opreza i žurnosti pri procjeni rizika i poduzimanju preventivnih mjera.

²² Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, *Statistički prikaz rezultata istraživanja ubojstava žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2020. godine*, Zagreb, 2021, dostupno na: <https://mup.gov.hr> (8. 8. 2025.).

²³ Eurostat, FRA & EIGE, prikaz za Republiku Hrvatsku, *op. cit.* bilj. 19. str. 21.

²⁴ Opširnije v. Hasselbacher, L., *State Obligations Regarding Domestic Violence: The European Court of Human Rights, Due Diligence, And International Legal Minimums of Protection*, Northwestern Journal of International Human Rights 8, br. 2, 2010, str. 190–215.

²⁵ *Opuz protiv Turske*, zahtjev br. 33401/02, presuda od 9. lipnja 2009.

²⁶ *Talapis protiv Italije*, zahtjev br. 41237/14, presuda od 2. ožujka 2017.

²⁷ *Kurt protiv Austrije*, zahtjev br. 62903/15, presuda od 15. lipnja 2021.

3. ČLANAK 2. KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA I SUDSKA PRAKSA U ODNOSU NA ZAŠTITU ŽIVOTA ŽRTAVA PARTNERSKOG NASILJA

3.1. Obveze države u zaštiti prava na život žrtava partnerskog nasilja

Konvencija za zaštitu ljudskih prava²⁸ predstavlja ključan međunarodni ugovor kojim su države članice Vijeća Europe obvezne osigurati zaštitu temeljnih građanskih i političkih prava i sloboda. Prema ustaljenoj praksi ESLJP, države imaju dvostruku obvezu – negativnu i pozitivnu. Negativna obveza znači da se država mora suzdržati od nezakonitog zadiranja u prava pojedinaca, dok pozitivna obveza zahtijeva aktivno djelovanje u zaštiti i ostvarivanju prava, osobito onih koja su ključna za dostojanstvo i sigurnost osobe, poput prava na život.²⁹ Neispunjavanje pozitivnih obveza može rezultirati odgovornošću države pred ESLJP.

U okviru pozitivnih obveza država razlikuju se sadržajne i proceduralne obveze.³⁰ Sadržajne obveze sastoje se od tri elementa. Prvi element je obveza uspostave pravnog okvira kojim se štiti određeno pravo. Taj okvir mora imati odvraćajuće djelovanje,³¹ mora biti dostupan, precizan i predvidljiv.³² Prema standardu razvijenom u praksi ESLJP države moraju osigurati pravo na život kroz „odgovarajući pravni i upravni okvir za odvrćanje od počinjenja djela protiv osobe, podržanog mehanizmom osnaženja zakona za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje povreda takve odredbe“.³³ Navedena odredba traži od država da imaju takve zakone koji sadržajno odražavaju zahtjeve iz članka 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i jasno zahtijeva od država pravna pravila koja su dostupna, razumno precizna i predvidljiva u primjeni.³⁴

²⁸ *Op.cit.* bilj. 6. Konvencija za zaštitu ljudskih prava donesena je 4. studenog 1950. godine, a stupila je na snagu 1953. godine.

²⁹ Pravosudna akademija, Stažnik, Š.; Katić, N., *Pravo na život (članak 2.) i zabrana mučenja i nečovječnog postupanja (članak 3.) te sličnosti i razlike između članka 3. i 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda – priručnik za polaznike*, Zagreb, 2021, str.7., <https://www.pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Pravo%20na%20zivot.pdf> (9. 8. 2025.).

³⁰ Opširnije v. Đurđević, Z., *Pravo na učinkovitu istragu u kaznenim predmetima: analiza hrvatske prakse i prava*, u: Krapac, D. (ur.), *Profil hrvatskog kaznenog zakonodavstva*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2014.

³¹ Makaratzis protiv Grčke, zahtjev br. 50385/99, presuda od 20. prosinca 2024., §57.

³² Sunday Times protiv UK, zahtjev br. 6538/74, presuda od 26. travnja 1979., §49.

³³ Makaratzis protiv Grčke, *op. cit.* bilj. 31, §57.

³⁴ Batistić Kos, V., *Pozitivne obveze prema Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Narodne novine, 2012, str.40.

Drugi element jest uspostava mehanizama za učinkovitu provedbu tih zakona (npr. dovoljan broj policijskih službenika, dovoljan broj osoba zaposlenih u zatvorima). U predmetu *Opuz protiv Turske*³⁵ ESLJP je naglasio da mehanizmi moraju biti djelotvorni. U okviru ove presude ESLJP je zaključio da su zakonske prepreke i propusti u korištenju dostupnih sredstava umanjili odvratajući učinak sudskog sustava u sprječavanju povreda prava na život.³⁶ Treći element je obveza preventivnog djelovanja u situacijama koje uključuju zaštitu života pojedinaca, uključujući ranjive skupine poput žrtava partnerskog nasilja. Taj će element biti detaljno obrađen u idućem poglavlju rada.

Osim sadržajnih, pozitivne obveze uključuju i proceduralne – one traže da država nacionalne postupke organizira na način koji najučinkovitije štiti prava pojedinaca.³⁷ Najznačajnija je obveza provedbe učinkovite istrage.³⁸ Pravo na učinkovitu istragu predstavlja temeljno ljudsko pravo žrtava teških kaznenih djela. Svaka osoba kojoj se kaznenim djelom oduzimaju ili ograničavaju određena prava zajamčena Konvencijom za zaštitu ljudskih prava³⁹ ima pravo da država provede učinkovitu istragu odnosno kazneni progon za to kazneno djelo.⁴⁰ U kontekstu partnerskog nasilja, učinkovitost istrage znači ne samo otkrivanje i procesuiranje počinitelja, već i pravodobno sprječavanje daljnje eskalacije nasilja kroz procesne i zaštitne mjere.

Zaštita života žrtava partnerskog nasilja jedna je od temeljnih obveza država jer pravo na život i sigurnost predstavljaju jedan od osnovnih stupova demokratskog društva. ESLJP je presudom *McCann protiv Ujedinjenog Kraljevstva* iz 1995. godine postavio važnu pravnu osnovu u tumačenju prava na život – „pravo na život sa člankom 3. predstavlja jednu od temeljnih vrijednosti demokratskih društava koje čine Vijeće Europe“.⁴¹ Isto je naglašeno i u predmetu *Giuliani i Gaggio protiv Italije*.⁴² U slučajevima partnerskog nasilja obveza zaštite života dodatno je istaknuta zbog ponavljajućih obrazaca nasilja i povećanog rizika od smrtnog ishoda kada izostane pravodobna reakcija institucija. Odgovornost države stoga uključuje preventivno djelovanje i hitno reagiranje na prijetnje nasiljem u intimnim odnosima.

³⁵ *Opuz protiv Turske*, *op. cit.* bilj. 25., §129.

³⁶ Batistić Kos, V., *op. cit.* bilj. 34., str. 42.

³⁷ *Ibid.*, str. 25.

³⁸ *Armani da Silva protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zahtjev br. 5878/08, presuda od 3. ožujka 2016., § 229.

³⁹ Članak 2. Pravo na život, članak 3. Zabrana mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, članak 5. Pravo na slobodu, članak 8. Pravo na poštivanje obiteljskog i privatnog života.

⁴⁰ Đurđević, Z., *op. cit.* bilj. 30., str. 106.

⁴¹ *McCann i drugi protiv UK*, zahtjev br. 18984/91, presuda od 5. rujna 1995., §147.

⁴² *Giuliani i Gaggio protiv Italije*, zahtjev br. 23458/02, presuda od 24. ožujka 2011., §174.

Pravo na život je temeljno, nepovredivo i apsolutno ljudsko pravo.⁴³ Članak 15. Konvencije za zaštitu ljudskih prava jasno propisuje da derogacija članka 2. nije moguća što ukazuje kolika je vrijednost i značaj ljudskog života.⁴⁴ Osim kroz članak 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava, pravo na život zaštićeno je i nizom drugih međunarodnih pravnih akata. „Svatko ima pravo na život, slobodu i osobnu sigurnost“ propisano je člankom 3. Opće deklaracije o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda iz 1948. godine.⁴⁵ Povelja Europske unije o temeljnim pravima iz 2000. navodi u članku 2. stavku 1. da: „Svatko ima pravo na život“.⁴⁶ Ustav Republike Hrvatske,⁴⁷ kao najviši pravni akt na nacionalnoj razini, u članku 21. propisuje pravo na život na način da izričito navodi: „Ljudski život je nepovrediv. Nitko ne smije biti lišen života, osim kada je to dopušteno zakonom.“ Ova odredba osigurava pravo na život kao apsolutno i nepovredivo pravo, čime se zabranjuje oduzimanje života izvan zakonskih iznimaka.

Međutim, praksa pokazuje da postojanje normativnog i institucionalnog okvira ne jamči uvijek učinkovitu zaštitu prava na život. U području partnerskog nasilja često postoje zakonska rješenja i formalni mehanizmi, ali izostaje njihova pravodobna i odlučna primjena, što može dovesti do tragičnih posljedica. Razumijevanje opsega i sadržaja pozitivnih i negativnih obveza države stoga je nužna podloga za analizu preventivnih mjera koje imaju ključnu ulogu u sprječavanju najtežih posljedica partnerskog nasilja, uključujući i ubojstva. U tom smislu, preventivni standardi iz članka 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava nameću državi obvezu proaktivnog djelovanja radi pravodobnog prepoznavanja i otklanjanja rizika, čime se jača zaštita života i povjerenje u učinkovitost sustava ljudskih prava.

3.2. Preventivne obveze države u zaštiti života kroz postavljene standarde ESLJP-a

Preventivne obveze države u zaštiti života proizlaze čl 2. st. 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava, koji ne samo da zabranjuje namjerno i nezakonito oduzimanje života, već državi nameće

⁴³ Pavlović, Š., *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda: protokoli uz Konvenciju: Europski sud za ljudska prava: praksa, komentari, teorija*, Libertin naklada, Rijeka, 2020, str. 49.

⁴⁴ *Ibid.* str. 50.

⁴⁵ Opća deklaracija o ljudskim pravima, Rezolucija 217 A (III) Opće skupštine Ujedinjenih naroda, 10. prosinca 1948.

⁴⁶ Povelja Europske unije o temeljnim pravima, čl. 2, 2012/C 326/02, Službeni list Europske unije C 326, 26. 10. 2012.

⁴⁷ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

i pozitivnu dužnost poduzimanja mjera radi učinkovite zaštite života.⁴⁸ Ta se obveza odnosi na sve osobe pod jurisdikcijom države te obuhvaća situacije u kojima vlasti, s obzirom na informacije kojima raspolažu ili su trebale raspolagati, mogu razumno procijeniti postojanje stvarne i neposredne prijetnje životu pojedinca.

ESLJP je već u predmetu *L.C.B. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁴⁹ naglasio da obveza države uključuje poduzimanje svih mjera koje se razumno mogu zahtijevati u konkretnim okolnostima, kako bi se izbjegao rizik po život koji je poznat ili je trebao biti poznat nadležnim tijelima. U kontekstu partnerskog nasilja to znači da vlasti, osim reakcije na pojedinačne prijetnje, moraju uzeti u obzir i obrasce ponavljajućih prijetnji, eskalaciju nasilja i ranjivost žrtve, jer ti čimbenici značajno povećavaju rizik od smrtnog ishoda.

Naravno, nije razumno očekivati da državna tijela mogu uvijek i u svakom slučaju zaštititi život i tjelesni integritet svake osobe izložene nasilju drugih pojedinaca. Ipak, ESLJP je u više presuda naglasio da u jasno definiranim okolnostima, kada su vlastima poznate konkretne prijetnje, država može snositi odgovornost za propuste i nedjelovanje.

Da bi se mogla utvrditi odgovornost države nužno je dati odgovore na tri pitanja. Prvo pitanje je je li žrtva bila ugrožena, odnosno je li joj se prijetilo na stvaran i neposredan način? Drugo je pitanje jesu li nadležna tijela imala saznanja o tome odnosno jesu li znala za tu stvarnu i neposrednu prijetnju? I treće pitanje je jesu li nadležna tijela poduzela sve mjere iz svoje nadležnosti, a u odnosu na koje je razumno vjerovati da bi tu neposrednu opasnost uklonile da su ih poduzeli? Iz ovih pitanja proizlaze dva temeljna načela: načelo predvidljivosti (“znali ili trebali znati”) i načelo razumnosti mjera (“poduzeli sve razumno očekivane mjere”). Ovaj okvir čini polazišnu osnovu za razumijevanje kasnijeg razvoja sudske prakse ESLJP u predmetima koji su uspostavili jasne standarde preventivnog djelovanja.

⁴⁸ Centar za pravna istraživanja u ime Valentina Câmpeanua protiv Rumunjske, zahtjev br. 47848/08, presuda od 17. srpnja 2014., §130.

⁴⁹ *L.C.B. protiv UK*, zahtjev br. 14/1997/798/1001, presuda od 9. lipnja 1998., §36.

3.2.1. *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*

Načela predvidljivosti i razumnosti mjera ESLJP je prvi put jasno formulirao u predmetu *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁵⁰ koji je postao referentna točka za razvoj standarda preventivnog djelovanja države u zaštiti života osoba od napada drugih pojedinaca.

U ovom predmetu podnositelji su tvrdili da vlasti nisu zaštitile njihova prava, osobito pravo na život, unatoč tome što su im bile poznate prijetnje koje je počinitelj ranije uputio drugom podnositelju i njegovoj obitelji. Incidenti su uključivali psihološku opsesiju, prijetnje, krađu dokumenata, napade na imovinu, upozorenja škole i psihijatrijske procjene. Policija, međutim, nije poduzela odgovarajuće preventivne mjere. U ožujku 1988. godine, počinitelj je ubio oca obitelji Osman i teško ranio sina.

Podnositelji zahtjeva su protiv policije pokrenuli građansku parnicu radi naknade štete zbog propusta primjene dužne pažnje, navodeći da policija nije poduzela konkretne mjere protiv počinitelja. Njihovu tužbu odbacio je Žalbeni sud, pozivajući se na presedan *Hill*⁵¹ prema kojem policija ne može biti građanski odgovorna za propuste u provođenju istraga radi zaštite javnog poretka.⁵²

U zahtjevu ESLJP podnositelji su tvrdili da je država propustila zaštititi njihovo pravo na život (čl. 2.), pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života (čl. 8.), pravo na pristup sudu (čl. 6.) i pravo na učinkovito pravno sredstvo (čl. 13.).

Analizirajući slučaj, ESLJP je utvrdio da čl. 2. može, u određenim okolnostima, podrazumijevati pozitivnu obvezu vlasti da poduzmu preventivne operativne mjere zaštite pojedinca čiji je život ugrožen kaznenim djelom drugih osoba.⁵³ Obveza nastaje samo ako su vlasti znale ili trebale znati za postojanje stvarne i neposredne prijetnje, te ako su propustile poduzeti mjere od kojih se razumno može očekivati da će spriječiti ili umanjiti opasnost. Dakle ta obveza nije apsolutna, odnosno neće svaka tvrdnja o postojanju rizika od zlostavljanja za

⁵⁰ *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zahtjev br. 87/1997/871/1083, presuda od 28. listopada 1998.

⁵¹ *Hill protiv Chief Constable of West Yorkshire*, 2 WLR 1049 House of Lords, 1988, dostupno na: <https://vlex.co.uk/vid/hill-v-chief-constable-793844609> (10. 8. 2025.)

⁵² Opširnije v. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Analiza presude *Osman protiv Ujedinjene Kraljevine* zahtjev br. 23452/94, <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Analize%20presuda%20i%20odluka/Osman%20-%20analiza%20presude.pdf> (10. 8. 2025.)

⁵³ *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, op. cit. bilj. 50. §115.

sobom povući konvencijski zahtjev vlastima da poduzmu operativne mjere kako bi spriječila da se taj rizik ostvari.⁵⁴ Ona se mora tumačiti na način koji neće nametati nemoguć i nerazmjern teret državnim vlastima. ESLJP preventivnu odgovornost države veže za činjenicu da su državna tijela propustila poduzeti mjere u okviru svojih nadležnosti kojima se, razumno gledano, mogla izbjeći stvarna i neposredna opasnost.⁵⁵ Ocjena postojanja prijetnje i adekvatnosti mjera mora se temeljiti na svim relevantnim činjenicama i okolnostima pojedinog slučaja.

U predmetu *Osman* ESLJP nije utvrdio propuste u preventivnom djelovanju države. Međutim, ta presuda postavila je okvir koji je kasnije razvijen u predmetima vezanim uz nasilje u obitelji, gdje se koncept „stvarne i neposredne prijetnje” tumači u svjetlu prepoznatih obrazaca ponavljajućih epizoda nasilja, povećanog rizika eskalacije i posebne ranjivosti žrtava.

3.2.2. Razvoj standarda u kontekstu partnerskog nasilja – presuda *Opuz protiv Turske*

Daljnji razvoj standarda u predmetima partnerskog nasilja nastavljen je presudom *Opuz protiv Turske*.⁵⁶ U toj je presudi ESLJP prvi put izričito utvrdio da propusti države u zaštiti žrtava nasilja u obitelji mogu predstavljati ne samo povredu čl. 2. i 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava, nego i diskriminaciju na temelju spola iz čl. 14.⁵⁷ U ovom slučaju, podnositeljica zahtjeva i njezina majka godinama su bile izložene prijetnjama smrću, teškim fizičkim napadima i pokušajima ubojstva od strane supruga podnositeljice. Unatoč višegodišnjim prijavama i jasnim naznakama eskalacije nasilja, domaće vlasti nisu poduzele pravovremene i učinkovite mjere zaštite. Primjenjujući *Osman* test, Sud je zaključio da su vlasti “znale ili su trebale znati” za postojanje stvarne i neposredne prijetnje po život žrtava te da su propustile poduzeti razumne mjere koje su im bile na raspolaganju kako bi spriječile fatalni ishod – ubojstvo majke podnositeljice.⁵⁸ ESLJP je posebno naglasio da se u kontekstu nasilja u obitelji procjena rizika mora temeljiti na kumulativnom učinku prethodnih slučajeva nasilja i njihovoj eskalaciji, a ne na izoliranom vrednovanju pojedinačnih događaja.⁵⁹

⁵⁴ *Ibid.* §116.; Chorefakis i Chorefaki protiv Grčke, zahtjev br. 46846/08, presuda od 17. siječnja 2012., §46.

⁵⁵ Batistić Kos, *op. cit.* bilj. 34, str. 69.; Mastromatteo protiv Italije, zahtjev br. 37703/97, presuda od 24. listopada 2002., §68; Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva, zahtjev br. 46477/99, presuda od 14. ožujka 2002., §55.

⁵⁶ *Opuz protiv Turske*, *op.cit.* bilj. 25.

⁵⁷ *Ibid.* §201. i 202.

⁵⁸ *Ibid.* §129. i 130.

⁵⁹ *Ibid.* §134.

Također, povlačenje kaznene prijave od strane žrtve – osobito kada je rezultat pritisaka i prijetnji – ne oslobađa državu njezine obveze da provede kazneni progon ako postoje jasni pokazatelji stvarne i neposredne prijetnje životu. ESLJP je naveo da, iako među državama ugovornicama ne postoji opći konsenzus o pitanju nastavka kaznenog progona počinitelja nasilja u obitelji kada žrtva povuče svoju prijavu, postoji opće prihvaćanje obveze da se pri odlučivanju mora pronaći ravnoteža između prava žrtve zajamčenih čl. 2., 3. i 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava.⁶⁰ U tom je smislu ESLJP utvrdio niz čimbenika koje vlasti trebaju uzeti u obzir, među kojima su: ozbiljnost kaznenog djela, vrsta ozljeda (fizičke ili psihičke), upotreba oružja, prijetnje nakon napada, planiranje napada, učinak na djecu u kućanstvu, vjerojatnost ponavljanja, nastavak prijetnje zdravlju i sigurnosti žrtve, trenutni odnos žrtve i počinitelja te učinak progona na taj odnos, povijest nasilja u odnosu i kaznena prošlost počinitelja. Što je kazneno djelo teže i/ili što je veća opasnost od njegova ponavljanja, to je veća potreba da se kazneni progon nastavi u javnom interesu, čak i kada žrtva povuče prijavu.

U predmetu *Opuz* domaće vlasti su, unatoč brojnim prijavama i dokazima visokog rizika, sustavno obustavljale postupke protiv počinitelja, ne vodeći računa o javnom interesu i preventivnim obvezama. Takvo postupanje onemogućilo je djelotvorno odvrćanje od nasilja i izravno doprinijelo fatalnom ishodu.

3.2.3. Daljnja konkretizacija standarda – presuda *Talpis protiv Italije*

Koncept preventivnih obveza dodatno je razrađen u predmetu *Talpis protiv Italije*,⁶¹ koji se također odnosio na dugotrajno i eskalirajuće partnersko nasilje s fatalnim ishodom. Podnositeljica je godinama bila izložena nasilju i prijetnjama supruga, što je kulminiralo incidentom u kojem je suprug usmrtio njihova sina i teško ranio podnositeljicu. Unatoč ponovljenim prijavama policiji, domaće vlasti nisu poduzele odlučne i pravodobne mjere zaštite, niti su osigurale učinkovitu koordinaciju između nadležnih tijela. Sud je primijenio *Osman test* i zaključio da su vlasti, s obzirom na dostupne informacije, morale biti svjesne postojanja stvarne i neposredne prijetnje te da su imale na raspolaganju razumne mjere kojima su mogle spriječiti tragediju.⁶²

⁶⁰ *Ibid.* §138. i 139.

⁶¹ *Talpis protiv Italije*, *op. cit.* bilj. 26.

⁶² *Ibid.* §122. – 124.

Prema mišljenju većine sudaca, ključna je činjenica bila da su policijski službenici intervenirali neposredno prije posljednjeg napada, da su bili svjesni ranijih prijava i nasilnog ponašanja počinitelja – što jasno ukazuje na postojanje ozbiljnog rizika. Zbog nepoduzimanja razumnih zaštitnih mjera, sud je većinom (šest naspram jednog glasa) utvrdio povredu pozitivnih obveza iz članka 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava. Jedan sudac izrazio je izdvojeno mišljenje smatrajući da prag predvidljivosti nije bio dosegnut jer su napadi bili vremenski razmaknuti. Naveo je da ono što razlikuje ovaj slučaj od *Opuza* jest niži stupanj kontinuiranih prijetnji i nedvosmislene eskalacije nasilja koji bi nadležnima jasno ukazali na neposrednu opasnost. Većina sudaca se nije složila s tako postavljenim tezama. Naglasili su kako se rizik stvarne i neposredne opasnosti mora procjenjivati uzimajući u obzir specifični kontekst nasilja u obitelji. Nasilni događaji ne smiju se promatrati izolirano jedan od drugoga, već treba voditi računa o tome da je jedno od temeljnih obilježja nasilja u obitelji ponavljanje nasilnih akata te zastrašivanje žrtve.⁶³

3.3. Novi standardi preventivnog postupanja u predmetu Kurt protiv Austrije

Predmet *Kurt protiv Austrije*⁶⁴ predstavlja prekretnicu u razvoju standarda zaštite prava na život u kontekstu nasilja u obitelji. Veliko vijeće ESLJP dodatno je razradilo *Osman test*, naglasivši da se procjena postojanja stvarne i neposredne opasnosti mora provoditi uzimajući u obzir specifičan kontekst i dinamiku nasilja u obitelji.⁶⁵ ESLJP je naglasio da je riječ o fenomenu koji poprima različite oblike – od fizičkog napada do seksualnog, ekonomskog, emocionalnog ili verbalnog zlostavljanja – te da se ne manifestira samo na individualnoj razini, već predstavlja opći društveni problem prisutan u svim državama članicama, pri čemu su žene nesrazmjerno zastupljene među žrtvama.⁶⁶

3.3.1. Sadržaj i pravni standardi presude *Kurt protiv Austrije*

U ovom predmetu podnositeljica zahtjeva, majka djeteta, bila je višestruko izložena prijetnjama i nasilju od strane bivšeg partnera. Unatoč postojećim zaštitnim mjerama počinitelj je ubio

⁶³ Škorić, M. *Obiteljsko nasilje u praksi Europskog suda za ljudska prava s posebnim osvrtom na presude protiv Republike Hrvatske*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 25, br. 2, 2018, 387- 415, str. 393 - 394.

⁶⁴ Kurt protiv Austrije, *op. cit.* bilj. 27.

⁶⁵ *Ibid.* §164.

⁶⁶ *Ibid.* §161.

dijete. Podnositeljica je tvrdila da austrijske vlasti nisu provele odgovarajuću procjenu rizika niti poduzele potrebne mjere za zaštitu života njezina sina, iako su imale saznanja o ozbiljnim prijetnjama i povijesti nasilnog ponašanja počinitelja.

ESLJP je naglasio kako države imaju pozitivnu obvezu provoditi autonomnu, proaktivnu i sveobuhvatnu procjenu rizika od smrtonosnog ishoda, ne oslanjajući se isključivo na subjektivnu percepciju žrtve. Naime, zbog specifične psihološke situacije žrtva može umanjivati ili negirati razinu opasnosti.⁶⁷ Procjena rizika mora se temeljiti na standardiziranim i na istraživanjima utemeljenim alatima, koji sadrže predefinjirana pitanja i jasne kriterije postupanja.⁶⁸ Posebna se pozornost mora posvetiti slučajevima koji uključuju djecu kao izravne ili neizravne žrtve nasilja.⁶⁹

U okviru tumačenja pojma „neposrednosti” iz *Osman testa*, ESLJP je utvrdio da se u kontekstu nasilja u obitelji taj standard ne smije shvaćati usko niti incidentno. Potrebno ga je promatrati kroz kumulativni učinak uzastopnih epizoda nasilja, koje s vremenom postaju sve češće, intenzivnije i opasnije.⁷⁰ Sud je naglasio da počinitelj s poviješću nasilja i jasnim obrascem eskalacije predstavlja visok rizik od daljnjeg, pa i smrtonosnog nasilja, koji vlasti moraju uzeti u obzir i nakon izricanja zaštitnih mjera.⁷¹ Kada utvrde postojanje stvarne i neposredne opasnosti, vlasti su dužne poduzeti operativne mjere primjerene i proporcionalne razini rizika. Takve mjere uključuju hitnu intervenciju, razmjenu informacija među nadležnim tijelima, koordinaciju i suradnju sa službama za podršku žrtvama nasilja u obitelji, uključujući i obavještanje škola ili drugih ustanova kada su djeca u riziku.⁷² ESLJP također ističe važnost programa tretmana počinitelja nasilja kao preventivne mjere u širem smislu.⁷³

⁶⁷ *Ibid.* §168 - 170.

⁶⁸ *Ibid.* §171

⁶⁹ *Ibid.* §163.

⁷⁰ *Ibid.* §175.

⁷¹ Opuz protiv Turske, *op. cit.* bilj. 25, §134; Eremia protiv Republike Moldavije, zahtjev. br. 3564/11, presuda od 28. svibnja 2013., §59; Mudric protiv Republike Moldavije, zahtjev br. 74839/10, presuda od 16. listopada 2013., §51; B. protiv Moldavije, zahtjev br. 61382/09, presuda od 16. listopada 2013., §52–53.

⁷² Opuz protiv Turske, *op.cit.* bilj. 25. §177 – 180.

⁷³ *Ibid.* §181.

3.3.2. Značaj presude i izazovi primjene

Ova presuda značajno nadograđuje ranije standarde jasno operacionalizirajući obveze država u tri ključna segmenta: (1) ranoj i proaktivnoj procjeni rizika, (2) strožem tumačenju pojma „neposredne opasnosti” u kontekstu kumulativne eskalacije nasilja i (3) obveznom poduzimanju učinkovitih i koordiniranih operativnih mjera. Time ESLJP državama nameće strože zahtjeve pravovremene i učinkovite zaštite života žrtava obiteljskog nasilja, uz uvažavanje kompleksnosti i specifičnih obrazaca ovog fenomena.

Razvoj standarda od presude *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva* do predmeta *Kurt protiv Austrije* pokazuje postupnu, ali značajnu evoluciju u pristupu ESLJP prema pozitivnim obvezama država u zaštiti života od prijetnji privatnih osoba, osobito u kontekstu nasilja u obitelji. U *Osmanu* je postavljen opći test „znala ili trebala znati” o postojanju stvarne i neposredne opasnosti te obveza poduzimanja razumnih mjera. Presuda *Opuz* dodala je dimenziju diskriminacije po spolu te naglasila potrebu procjene kumulativnog učinka ponovljenih slučajeva nasilja. *Talpis* je dodatno razjasnio važnost kontekstualne analize rizika i odbacio isključivo incidentno promatranje događaja. *Kurt* predstavlja vrhunac dosadašnjeg razvoja standarda, operacionalizirajući obveze država kroz zahtjev za autonomnom, proaktivnom i sveobuhvatnom procjenom rizika, strože tumačenje pojma „neposredne opasnosti” te obvezno poduzimanje koordiniranih, proporcionalnih i učinkovitih preventivnih mjera. Ovim razvojem ESLJP državama nameće stroži i precizniji standard postupanja, kojim se osigurava sustavnija, pravovremena i djelotvornija zaštita života žrtava u jednom od najosjetljivijih područja zaštite ljudskih prava.

Otvoreno ostaje pitanje implementacije tih standarda u različitim pravnim sustavima. Presuda *Kurt* zahtijeva visoku razinu suradnje nadležnih tijela, stručnu obuku i dostupnost učinkovitih alata za procjenu rizik. U državama s ograničenim resursima ili nedovoljno razvijenim mehanizmima međuresorne suradnje, postoji rizik da se ti standardi neće na odgovarajući način implementirati u praksi. Time se otvara prostor za daljnje povrede članka 2. Konvencije, što je zabrinjavajuće posebice u odnosu na slučajeve partnerskog nasilja kod kojih može doći do smrtnih posljedica.

3.4. Poseban osvrt na presude protiv Republike Hrvatske u kontekstu preventivnih obveza države

Slijedom prethodno razrađenih općih standarda koje je ESLJP razvijao od predmeta *Osman* do predmeta *Kurt*, u nastavku se prikazuje njihova primjena u postupcima protiv Republike Hrvatske. Odabrani slučajevi ilustriraju kako ESLJP konkretizira kriterije „stvarne i neposredne opasnosti” te „razumnih mjera” u domaćem pravnom i institucionalnom okviru, pri čemu pojedini predmeti obuhvaćaju situacije partnerskog nasilja bez smrtnog ishoda, ali s ozbiljnim narušavanjem tjelesne i psihičke cjelovitosti žrtava. Riječ je o predmetima u kojima su, unatoč postojanju formalnih zaštitnih mjera ili kaznenih sankcija, nacionalna tijela propustila osigurati operativno djelotvorne mehanizme zaštite, a ESLJP jasno utvrdio vezu između tih propusta i povrede čl. 2. ili 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava.

3.4.1. Tomašić i drugi protiv Hrvatske

Presuda *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*⁷⁴ predstavlja jednu od najznačajnijih odluka ESLJP-a protiv Republike Hrvatske u odnosu na obveze države u zaštiti žrtava partnerskog nasilja. Njezina posebna vrijednost leži u istodobnom ukazivanju na dva ključna aspekta državne odgovornosti: (1) nedostatke zakonodavnog okvira koji uređuje sigurnosne mjere i (2) operativne propuste u njihovoj provedbi. Predmet se odnosio na počinitelja koji je bio pravomoćno osuđen zbog ozbiljnih prijetnji smrću upućenih žrtvi i njezinoj kćeri. Sud mu je odredio i sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja.⁷⁵ Po žalbi počinitelja nacionalni sud je skratio sigurnosnu mjeru na razdoblje trajanja zatvorske kazne. Nakon što je pušten sa izdržavanja kazne zatvora ubio je žrtvu, njihovu zajedničku kćer a potom i sebe.⁷⁶ Nakon otpuštanja nije bio podvrgnut nikakvom daljnjem nadzoru niti mjerama liječenja, iako su psihijatrijski nalazi ukazali na trajan, stvaran i neposredan rizik od ponavljanja nasilnog ponašanja.

U ovom predmetu ESLJP je utvrđivao dva međusobno povezana pitanja. Prvo, je li država ispunila svoju pozitivnu obvezu poduzimanja preventivnih operativnih mjera u okolnostima poznatog i neposrednog rizika po život žrtava i drugo je li postojao adekvatan normativni okvir

⁷⁴ Tomašić protiv Hrvatske, zahtjev br. 39867/07, presuda od 15. siječnja 2009.

⁷⁵ *Ibid.* §4-8.

⁷⁶ *Ibid.* §9 – 10.

za provođenje sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja. Zaključio je da su državna tijela imala stvarno saznanje o ozbiljnosti prijetnji, kroz dokaze o provedenim kaznenim postupcima i postojanje medicinske dokumentacije.⁷⁷ Unatoč tome, izrečena sigurnosna mjera nije bila učinkovita: nije bio izrađen individualizirani terapijski plan, nije osigurana koordinacija između kaznenopravnih i zdravstvenih institucija, niti je provedena procjena rizika neposredno prije otpusta iz zatvora.⁷⁸

U pogledu zakonodavnog okvira, ESLJP je utvrdio da tadašnji zakonski okvir nije jasno regulirao uvjete, trajanje i provedbu sigurnosnih mjera — opća pravila nisu bila usmjerena na specifično izvršenje obveznog psihijatrijskog liječenja i ostavljala su preširoku diskreciju zatvorskim tijelima, bez obvezujućih mehanizama koordinacije i nadzora.⁷⁹

Oslanjajući se na ranije uspostavljene standarde ESLJP je zaključio da su nadležna tijela propustila primijeniti sve mjere koje su se mogle opravdano zahtijevati kako bi spriječile ostvarenje prijetnje, te je utvrdio povredu čl. 2. u njegovu materijalnom aspektu.⁸⁰ Usporedba s predmetima *Opuz* i *Talpis* pokazuje da ESLJP u predmetima partnerskog nasilja pridaje veliku važnost kontinuiranoj procjeni rizika i pravodobnom produljenju zaštitnih mjera, čak i nakon isteka formalne kazne kada su prisutni jasni pokazatelji trajne opasnosti. Također, iako je presuda donesena prije *Kurta*, njezino obrazloženje anticipira pristup razvijen u toj kasnijoj praksi — naglasak na kontinuiranoj procjeni rizika, koordinaciji institucija i produljenju mjera zaštite dokle god prijetnja postoji.

U hrvatskoj pravnoj literaturi ovaj se predmet opisuje kao reprezentativan primjer situacije u kojoj nepostojanje usklađenog zakonodavnog i institucionalnog okvira dovodi do neispunjenja pozitivnih obveza države prema čl. 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava.⁸¹ Ovom presudom ESLJP poslao je snažnu poruku da je odgovornost države jednako vezana kako uz kvalitetu zakonskog okvira tako i uz operativnu učinkovitost njegove primjene.

⁷⁷ *Ibid.* §52 i 53.

⁷⁸ *Ibid.* §56-58.

⁷⁹ *Ibid.* §56 i 57.

⁸⁰ *Ibid.* §60 i 61.

⁸¹ Opširnije v. Batistić Kos, V., *Sigurnosne mjere u kaznenom pravu i standardi ESLJP-a – analiza presude Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2010, str. 147-178.

3.4.2. A. protiv Hrvatske

Za razliku od predmeta *Tomašić*, u kojem je ESLJP istodobno ukazao na normativne i operativne manjkavosti, u predmetu *A. protiv Hrvatske*⁸² fokus se pomiče gotovo isključivo na operativne propuste državnih tijela u uvjetima ponavljano partnerskog nasilja. Ova presuda dodatno potvrđuje da sama činjenica da su pravni instrumenti propisani zakonom ne ispunjava automatski pozitivne obveze države ako nadležna tijela ne reagiraju pravodobno i odlučno na konkretne pokazatelje neposredne opasnosti po život ili tjelesni integritet žrtve.

Predmet se odnosi na dugotrajno obiteljsko nasilje kojem je podnositeljica bila izložena od strane bivšeg supruga. Nasilje je uključivalo fizičke napade, ozbiljne prijetnje i psihičko zlostavljanje, pri čemu su neki incidenti počinjeni i u prisutnosti maloljetnog djeteta. Nasilje je redovito prijavljivano policiji i centrima za socijalnu skrb, a protiv počinitelja vođeni su prekršajni i kazneni postupci.⁸³

Iz činjeničnog dijela i ocjene ESLJP proizlazi da su nacionalna tijela kroz više paralelnih postupaka bila upoznata s ponavljanim nasiljem i prijetnjama te s psihijatrijskim nalazima počinitelja. Ipak reagirala su nizom izdvojenih i međusobno nepovezanih mjera (pritvor, zaštitne mjere, novčane kazne, nalozi liječenja), bez sveobuhvatne procjene ukupnog konteksta događaja.⁸⁴ Sud je naglasio da su mnoge preporuke i mjere ostale neprovedene ili im se nije udovoljilo – primjerice: neizvršena zatvorska kazna od osam mjeseci, neprovođenje naloženog psihijatrijskog/psihosocijalnog tretmana zbog sustavnih manjkavosti, zastare i neizvršene novčane kazne. Prema ocjeni ESLJP-a, svrha kaznenih sankcija i zaštitnih mjera ne može biti ostvarena ako se u praksi ne provode.⁸⁵ U zaključnom dijelu pravne ocjene ESLJP eksplicitno navodi da je učinkovitija zaštita prava podnositeljice zahtijevala da vlasti promatraju niz incidenata i postupaka “kao cjelinu”, što bi im omogućilo pravodobno adresirati potrebu zaštite iz različitih izvora nasilja na najprimjereniji način. Iako su nacionalna tijela formalno naložila više mjera, odlučujuće je to što mnoge nisu izvršene, odnosno izvršene su s velikim odmakom i izvan konteksta nasilja nad podnositeljicom.⁸⁶

⁸² A. protiv Hrvatske, zahtjev br. 55164/08, presuda od 14. listopada 2010.

⁸³ *Ibid.* §§7–11, 18–22, 24–35; v. i §55 (kontinuitet nasilja).

⁸⁴ *Ibid.*, §§55–57 (pozadina i okvir ocjene), 61 (okvir ispitivanja), 64–65 (zaštitne mjere), 68–74 (neizvršene kazne/mjere), 76 (potreba sagledavanja situacije “kao cjeline”).

⁸⁵ *Ibid.*, §§66–67 (neispunjene preporuke i pozitivne mjere kaznenopravne zaštite), 68–74 (neizvršenje pritvora/kazne, psihijatrijskog i psihosocijalnog tretmana, novčanih kazni), 78–79 (posljedice neizvršenja; svrha sankcija i zaštite).

⁸⁶ *Ibid.*, §§75–78 (standard revizije i nužnost cjelovitog pristupa), osobito § 76; v. i § 79 (propuštena provedba mjera i dugotrajni položaj podnositeljice bez zaštite).

Na toj osnovi ESLJP zaključuje da su tijela vlasti propustila ispuniti pozitivne obveze prema čl. 8. Konvencije, jer podnositeljici nisu osigurala zaštitu primjerenu ozbiljnosti prijetnje i naravi nasilja kojem je bila izložena. Utvrđena je povreda čl. 8., dok Sud, imajući to u vidu, nije posebno razmatrao čl. 2. i 3.⁸⁷

Presuda *A. protiv Hrvatske* jasno pokazuje kako je ESLJP operacionalizirao kriterije razvijene u predmetu *Osman*, posebice koncept “stvarne i neposredne opasnosti” i obvezu države da poduzme “razumne mjere” radi njezina uklanjanja. Usporedba pokazuje da je ESLJP, iako u ovom predmetu nije utvrdio povredu čl. 2., u potpunosti primijenio *Osman test* unutar čl. 8. Konvencije, naglašavajući da pozitivne obveze u zaštiti od nasilja u obitelji uključuju i situacije kada život žrtve nije neposredno ugrožen, ali je ozbiljno narušena njezina tjelesna i psihološka cjelovitost.

Ovaj je pristup nadopunjen elementima iz predmeta *Opuz protiv Turske*, u kojem je istaknuto da vlasti moraju djelovati proaktivno i koordinirano kada postoji obrazac ponavljalog nasilja, bez čekanja da dođe do fizičke eskalacije s fatalnim ishodom. Stoga je u predmetu *A. protiv Hrvatske* standard iz *Osmana* preoblikovan tako da naglasak stavlja na pravovremenost i cjelovitost institucionalnog odgovora, pri čemu neučinkovita provedba izrečenih mjera ima jednaku pravnu težinu kao i njihovo potpuno izostajanje.

3.4.3. Malagić protiv Hrvatske

Predmet *Malagić protiv Hrvatske*⁸⁸ donosi drugačiji ishod u odnosu na ranije analizirane slučajeve. U ovom predmetu ESLJP je ocijenio da su domaća tijela, suočena s prijavama partnerskog nasilja, pravodobno reagirala, provela cjelovitu procjenu rizika i primijenila mjere zaštite na način koji je u skladu sa standardima razvijenim u njegovoj ranijoj praksi. Presuda je stoga važna jer pokazuje kako se pozitivne obveze države mogu ispuniti kada institucije djeluju koordinirano, proaktivno i utemeljeno na individualiziranoj procjeni okolnosti, čime se osigurava učinkovita zaštita žrtve.

⁸⁷ *Ibid.*, §80 (povreda članka 8.; nema zasebnog ispitivanja članaka 2. i 3.).

⁸⁸ Malagić protiv Hrvatske, zahtjev br. 29417/17, presuda od 17. studenog 2022.

Iz činjeničnog stanja proizlazi da je podnositeljica u više navrata prijavila nasilje u obitelji od strane bivšeg partnera. Policija je protiv počinitelja odmah odredila mjeru opreza zabrane približavanja podnositeljici i njihovoj zajedničkoj djeci, a kasnije mu je određen i istražni zatvor. Nakon puštanja iz istražnog zatvora ponovno mu je određena mjera zabrane približavanja podnositeljici zahtjeva. Podnositeljica je nekoliko puta prijavila da se počinitelj ne pridržava mjere, no nije utvrđeno da je zabranu doista prekršio. Iz činjeničnog dijela proizlazi da su policija i državno odvjetništvo na svaku prijavu reagirali bez odgode — provodili izvide, ispitivali počinitelja i podnositeljicu te predlagali izricanje zaštitnih mjera. Sudovi su u više navrata određivali mjere opreza i pritvor, a mjere zabrane približavanja bile su praćene provjerama poštovanja uvjeta. Osim toga, domaća tijela su provodila procjenu rizika uzimajući u obzir obrasce ranijeg nasilja, ponašanje počinitelja i sigurnosne potrebe podnositeljice.⁸⁹

U pravnoj ocjeni ESLJP je ponovio standarde prema kojima pozitivne obveze države u predmetima nasilja u obitelji obuhvaćaju: postojanje adekvatnog normativnog okvira, poduzimanje razumnih operativnih mjera radi otklanjanja stvarne i neposredne opasnosti, te učinkovitu i periodičnu procjenu rizika, uvažavajući dinamiku i recidive nasilja.⁹⁰ Primjenjujući ta načela, ESLJP je utvrdio da su domaća tijela pravodobno reagirala, da su se pravodobno određivale učinkovite mjere zaštite, da je provedena procjena rizika i da su praćene potrebe žrtve u smislu osiguravanja njezine sigurnosti. Stoga nije utvrđena povreda čl. 8., pa Sud nije posebno razmatrao prigovore po čl. 6. i 13.⁹¹

Presuda *Malagić protiv Hrvatske* pokazuje da primjena standarda iz predmeta *Osman i Kurt* ne vodi uvijek do utvrđenja povrede, osobito kada domaća tijela dokažu da su djelovala promptno, kontinuirano i u koordinaciji, te da su mjere zaštite bile utemeljene na individualiziranoj procjeni rizika. U usporedbi s predmetima u kojima je utvrđena povreda, razlika je u dosljednosti provedbe mjera i postojanju sustavne procjene rizika koja se prilagođava razvoju situacije. Na taj način, *Malagić* ilustrira da ispunjenje preventivnih obveza nije samo stvar postojanja zaštitnih instrumenata, već i njihove učinkovite primjene u skladu s promjenama razine prijetnje. Navedeno pruža smjernice državama kako izbjeći odgovornost pred ESLJP u

⁸⁹ *Ibid.* §7-35.

⁹⁰ *Ibid.* §57 i 65.

⁹¹ *Ibid.* §77, 78 i 81.

predmetima partnerskog nasilja – ali i ono najvažnije, kako osigurati efikasnu i pravodobnu zaštitu žrtava.

3.4.4. Zaključne napomene o hrvatskoj praksi

Analizirani predmeti *Branko Tomašić i drugi, A. protiv Hrvatske* i *Malagić* pokazuju različite pristupe i ishode primjene standarda preventivnih obveza države u slučajevima partnerskog nasilja. Dok su u predmetima *Tomašić* i *A.* utvrđeni ozbiljni propusti u pravodobnom i koordiniranom reagiranju, u *Malagiću* je zaključeno da su domaća tijela djelovala u skladu s pozitivnim obvezama. Vrijedi napomenuti da se u hrvatskoj praksi pred ESLJP pojavljuju i drugi slučajevi koji, iako ne spadaju u uži okvir partnerskog nasilja, ulaze u širu sferu nasilja u obitelji te također otvaraju pitanje preventivnih obveza države, poput predmeta *Sandra Janković protiv Hrvatske*⁹² i *Ž.B. protiv Hrvatske*.⁹³ U tim je predmetima ESLJP, u različitim kontekstima, procjenjivao jesu li nacionalna tijela provela odgovarajuću procjenu rizika, osigurala koordinaciju institucija i poduzela primjerene mjere. Time se potvrđuje da obveza države da zaštiti tjelesni i psihički integritet zahtijeva ne samo normativni okvir, nego i njegovu dosljednu i učinkovitu primjenu, pri čemu propuštanje sustavnog djelovanja može rezultirati utvrđenjem povrede Konvencije za zaštitu ljudskih prava.

3.5. Ustavnosudska praksa Republike Hrvatske u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja

Iako su presude ESLJP-a formalno obvezujuće *inter partes* (za državu stranku u sporu), njihovo tumačenje Konvencije za zaštitu ljudskih prava i postavljeni standardi djeluje *erga omnes* (na sve države stranke) u smislu *res interpretata*. Riječ je o autoritativnim standardima koje sve države stranke moraju uzimati u obzir pri provođenju zakonodavnih ili administrativnih reformi ili stvaranju sudske ili upravne prakse.⁹⁴

⁹² Sandra Janković protiv Hrvatske, zahtjev br. 38478/05, presuda od 5. ožujka 2009.

⁹³ Ž.B. protiv Hrvatske, zahtjev br. 47666/13, presuda od 11. srpnja 2017.

⁹⁴ Opširnije v. Konforta, M., *Implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br.2, 2017, 271-292.; Bonačić, M.; Tomašić, T., *Implementacija standarda Europskog suda za ljudska prava u hrvatskom prekršajnom pravu i praksi*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br.2, 2017, 381-411.; Omejec, J., *Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 62 (5-6), 2012, 1913-1942.; Žagar, A., *Upotreba tradicionalnih pravnih argumenata za opravdanje tumačenja i primjene članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, Zagrebačka pravna revija, 13 (1), 2024, 128-161.

U praksi se, međutim, bilježi tendencija da države reagiraju ponajprije na presude u kojima su same bile stranka, umjesto da opće postavljene standarde sustavno implementiraju i u sličnim situacijama.⁹⁵ Takva parcijalna reakcija onemogućuje standardiziranu provedbu konvencijskih obveza i usporava sustavno unapređenje zaštite ljudskih prava. A i ne ostvaruje se preventivna funkcija prakse ESLJP-a: preuzimanjem postavljenih standarda države postižu primarnu zaštitu konvencijskih prava i smanjuju rizik da uopće bude potreban novi postupak pred ESLJP.⁹⁶

3.5.1. Implementacija konvencijskih standarda u praksi Ustavnog suda

Polazeći od ranije izloženih standarda ESLJP-a („stvarna i neposredna opasnost” i „razumno očekivane mjere”), sljedeći je korak ispitati kako su oni ugrađeni u domaćoj ustavnosudskoj praksi. Kao najviša nacionalna instanca zaštite ustavnih prava, Ustavni sud ima ključnu ulogu u operacionalizaciji pozitivnih obveza države u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja. Njegov je zadatak provjeriti u kojoj su mjeri ti standardi integrirani u hrvatski ustavnopravni kontekst i kako se primjenjuju u konkretnim predmetima. Time se otkriva stvarna usklađenost domaćeg sustava s europskim standardima i učinkovitost nacionalnih mehanizama zaštite.

Razvoj prakse pokazuje da je Ustavni sud standarde iz predmeta *Osman* i *Kurt* sustavno pretočio u test preventivnih pozitivnih obveza države prema čl. 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i čl. 21. Ustava Republike Hrvatske.⁹⁷ Premda se sve odluke ne odnose neposredno na partnersko nasilje, jasno je da Ustavni sud preuzima i operativno primjenjuje standarde ESLJP, čime uspostavlja okvir relevantan i za ovu vrstu slučajeva.

U odluci U-III-3875/2019⁹⁸ Ustavni sud najprije načelno izdvaja trodijelnu strukturu obveza (negativna – suzdržavanje od nezakonitog lišavanja života; pozitivna – poduzimanje preventivnih mjera; te procesna obveza provođenja učinkovite istrage). Izrijeком se poziva na predmet *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁹⁹ kao izvor mjerila „stvarne i neposredne

⁹⁵ *Ibid.* Konforta. M., str. 283.

⁹⁶ *Ibid.* Bonačić, M. i Tomašić, T., str. 406.

⁹⁷ Ustav Republike Hrvatske, *op. cit.* bilj. 47, čl. 21. „Svako ljudsko biće ima pravo na život. U Republici Hrvatskoj nema smrtnu kaznu.”

⁹⁸ Ustavni sud, odluka U-III-3875/2019, 24. lipnja 2020.

⁹⁹ *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, *op. cit.* bilj. 50.

opasnosti“ i kriterija razumno očekivanih mjera. Na toj osnovi procjenjuje okolnosti poput naravi i intenziteta prijetnje, statusa i ponašanja počinitelja te dostupnih mjera zaštite.

Na tom tragu, u novijoj odluci U-III-4503/2020¹⁰⁰ standard se dodatno sistematizira. Pozivajući se na praksu ESLJP, Ustavni sud izričito razlučuje regulatorne obveze (ustroj normativnog i institucionalnog okvira) od operativnih obveza (djelovanje u konkretnom slučaju). Također, precizira prag njihove aktivacije: operativna dužnost nastupa kada je opasnost za život dovoljno individualizirana, predvidljiva i potkrijepljena relevantnim indicijama.

U predmetima koji se odnose na nasilje od strane pojedinaca, Ustavni sud primjenjuje iste standarde. U odluci U-III-3327/2024,¹⁰¹ koja se odnosi na slučaj nasilja u obitelji, istaknuo je da je država dužna u situacijama u kojima je riječ o napadu na tjelesni i psihički odnosno moralni integritet osobe utvrditi sve relevantne okolnosti te osigurati zaštitu tjelesnog i psihičkog integriteta od čina nasilja druge osobe. Ustavni sud uključuje i konvencijski standard prema kojem te pozitivne obveze uključuju i obvezu odgovarajućeg kažnjavanja počinitelja kaznenih djela ali i zaštitu prava žrtava nasilja u obitelji. Ustavni sud pritom prepoznaje dinamiku nasilja u obitelji: u skladu s praksom ESLJP (npr. *Volodina protiv Rusije*¹⁰²) naglašava kako je nasilje u obitelji rijetko izoliran događaj, već obrazac kumulativnog i međusobno povezanog zlostavljanja. Isto tako, slijedom teze potvrđene u predmetu *Kurt protiv Austrije*,¹⁰³ ističe da ponavljanje epizoda nasilja čini poseban kontekst koji zahtijeva osobito pažljivu *ex ante* procjenu rizika i pravodobne mjere zaštite.

3.5.2. Zaključne napomene o razvoju ustavnosudske prakse

Zaključno, analiza pokazuje da je Ustavni sud dosljedno preuzeo metodologiju iz predmeta *Osman* i *Kurt*: jasno razlučuje regulatorne od operativnih dužnosti, a aktivaciju potonjih veže uz stvarnu i neposrednu opasnost koja je vlastima bila poznata ili im je morala biti poznata, uz obvezu poduzimanja razumno očekivanih mjera u *ex ante* perspektivi. U predmetima nasilja od strane privatnih osoba, osobito u obiteljskom i partnerskom kontekstu, Ustavni sud zahtijeva

¹⁰⁰ Ustavni sud, odluka U-III-4503/2020, 20. svibnja 2025.

¹⁰¹ Ustavni sud, odluka U-III-3327/2024, 30. listopada 2024.

¹⁰² *Volodina protiv Rusije*, zahtjev br. 41261/17, presuda od 9. srpnja 2019., §71.

¹⁰³ *Kurt protiv Austrije*, *op. cit.* bilj. 27. §164.

utvrđivanje svih relevantnih okolnosti i osiguranje stvarne zaštite tjelesnog i psihičkog integriteta u svakom pojedinom slučaju. Time je u hrvatskom ustavnopravnom poretku potvrđena preventivna dimenzija čl. 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava u vezi s čl. 21. Ustava, te postavljen operativan okvir za djelovanje nadležnih tijela usklađen s konvencijskim standardom zaštite života žrtava partnerskog nasilja.

3.6. Praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske o zaštiti života i sigurnosti žrtava partnerskog nasilja

Nakon što su u radu razloženi standardi ESLJP i prikazano kako ih Ustavni sud ugrađuje u nacionalni okvir, preostaje prikazati kako se ta metodologija odražava u praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Pristup Vrhovnog suda logično slijedi istu liniju: činjenice se ne promatraju epizodno, nego kroz obrazac ponavljano nasilja; opasnost se vrednuje *ex ante*, s obzirom na tada poznate indikatore; razumnost reakcije mjeri se prema tome jesu li poduzete mjere bile pravodobne i dovoljno učinkovite da spriječe eskalaciju. Time se konvencijski test prevodi u konkretna procesna i činjenična mjerila koja sudovi primjenjuju u predmetima partnerskog nasilja s ciljem stvarne zaštite života žrtve.

3.6.1. Analiza odluka Vrhovnog suda

U predmetima partnerskog nasilja Vrhovni sud procjenjuje opasnost u kontekstu kontinuiranih obrasca ponašanja, a ne kroz izolirane epizode. U odluci I Kž 55/2021-6¹⁰⁴ potvrđena je osuda za silovanje u braku počinjeno u razdoblju obilježenom nasiljem u obitelji, uz naglasak na kontinuitet nasilja i sustavno kršenje propisa o zaštiti od nasilja u obitelji. Takvo obrazloženje pokazuje da se vjerodostojnost iskaza žrtve i drugih dokaza vrednuje u kontekstu cjelokupne povijesti nasilja i njegove eskalacije, a ne kroz pojedinačne, izolirane događaje, što je u skladu s konvencijskim pristupom definiranim u presudi *Kurt*.

Slično i u odluci I Kž 83/2021-8¹⁰⁵ Vrhovni sud potvrđuje osuđujuću presudu za pokušaj silovanja i nasilje u obitelji te ističe da je prvostupanjski sud dokaze razmotrio pojedinačno i u

¹⁰⁴ Vrhovni sud Republike Hrvatske, presuda br. I Kž 55/2021-6, 17. ožujka 2021.

¹⁰⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske, presuda br. I Kž 83/2021-8, 15. lipnja 2021.

njihovoj cjelini, povezujući iskaz žrtve s drugim dokazima i s cjelokupnom dinamikom odnosa. Na temelju takve kontekstualne ocjene, uz kaznu je izrečena i sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti o alkoholu, kao odgovor na uočeni rizični čimbenik i radi smanjenja vjerojatnosti ponavljanja nasilja. Time presuda potvrđuje pristup prilikom utvrđivanja činjeničnog stanja: činjenice se ne promatraju izdvojeno, nego kumulativno, a mjere se usklađuju s konkretnim rizikom. Metodološki, takav se pristup također podudara se sa standardom ESLJP iz predmeta *Kurt protiv Austrije*.

Vrhovni sud jasno razlikuje formalno postojanje zaštitnih instrumenata od njihove stvarne preventivne učinkovitosti. U presudi III Kž 1/2020-4¹⁰⁶ riječ je o partnerskom nasilju s fatalnim ishodom. Počinitelj je ubojstvo počinio za vrijeme važenja zaštitnih mjera — zabrane približavanja, zabrane uznemiravanja i udaljenja iz doma — koje su mu ranije bile određene u prekršajnom postupku. Sama činjenica da su mjere postojale (dakle, utvrđena je razina opasnosti odnosno standard znala i/ili mogla znati), a do ubojstva je ipak došlo, opravdano otvara kritičko pitanje: jesu li razina opasnosti i dostatnost tih prekršajnih mjera bile pravodobno i točno procijenjene te je li, s obzirom na kumulativne indikatore nasilja, trebalo pravodobno pooštriti zaštitu? Drugim riječima, postavlja se pitanje jesu li vlasti provele autonomnu, proaktivnu i sveobuhvatnu procjenu rizika od smrtonosnog ishoda.¹⁰⁷ U ovoj presudi Vrhovni sud je ocijenio da je kazna dugotrajnog zatvora primjeren odgovor na težinu djela i obrazac nasilja koji mu je prethodio.

3.6.2. Zaključne napomene o praksi Vrhovnog suda

Zaključno, promatrane odluke Vrhovnog suda potvrđuju suglasje s konvencijskim standardima: opasnost se vrednuje kroz kumulativne pokazatelje, odluke se donose u *ex ante* perspektivi, a kaznenopravni odgovor i mjere imaju jasnu preventivnu funkciju zaštite života žrtava. Takvo usmjerenje operacionalizira materijalne (preventivne) pozitivne obveze države iz čl. 2. Konvencije i čl. 21. Ustava, pretvarajući opći test iz *Osman* i *Kurt* u konkretne kriterije za ocjenu dokaza, izbor mjera te odmjeravanje kazne u predmetima partnerskog nasilja.

¹⁰⁶ Vrhovni sud Republike Hrvatske, presuda, br. III Kž 1/2020-4, 1. lipnja 2020.

¹⁰⁷ *Kurt protiv Austrije*, *op. cit.* bilj. 27.

4. MEĐUNARODNA REGULATIVA ZA ZAŠTITU ŽRTAVA PARTNERSKOG NASILJA

Razvoj međunarodnog okvira o nasilju u obitelji i partnerskom nasilju odvijao se kroz postupno prepoznavanje rodne dimenzije nasilja, napuštanje shvaćanja da je riječ o „privatnoj stvari“ i prihvaćanje činjenice da se radi o globalnoj i strukturnoj povredi ljudskih prava koja zahtijeva sustavnu reakciju.¹⁰⁸ Istodobno, standardi su od početnih definicija prešli na precizno imenovanje oblika nasilja, na razumijevanje obrazaca ponavljanja i eskalacije nasilja te specifičnih potreba žrtava.¹⁰⁹ U središtu međunarodnih dokumenata je i preventivni pristup: rana i kontekstualna *ex ante* procjena rizika, dostupnost specijaliziranih usluga i zahtjev da zaštitne mjere budu stvarno učinkovite u praksi, što se osobito naglašava u literaturi s obzirom na ekstremne ishode poput femicida.¹¹⁰ U nastavku se razlažu tri komplementarna izvorišta standarda — Ujedinjeni narodi, Vijeće Europe i Europska unija — čija međusobna usklađenost predstavlja okvir koji usmjerava sveobuhvatne odgovore na partnersko nasilje.

4.1. Ujedinjeni narodi – normativni temelji i nadzorni mehanizmi

Razvoj univerzalnog okvira Ujedinjenih naroda za suzbijanje nasilja u obitelji i partnerskog nasilja započinje Konvencijom o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (dalje: CEDAW Konvencija)¹¹¹. CEDAW Konvencija, iako ne regulira izrijeком nasilje u obitelji/partnersko nasilje, postavlja okvir za uklanjanje diskriminacije žena te predviđa skup općih, taksativno navedenih mjera. CEDAW Konvencija usvojena je 1979., a stupila je na snagu 1981. godine. Republika Hrvatska je država stranka od 1992., na temelju notifikacije o sukcesiji i preuzimanja obveza države prednice (SFRJ, ratifikacija 1981.).

¹⁰⁸ Opširnije v. Petković, K., *Analiza diskursa Istanbulske konvencije*, Anali Hrvatskog politološkog društva, 16 (1), 2019, 119-154.; Dimitrijević, S.; Janeš, D.; Miljuš, M., *Pravna regulativa obiteljskog nasilja i neosjetljivost institucija prema ženama žrtvama nasilja*, Pravnik, 50. (100.), 2016, 95-122.; Weissman, D. M., *The Personal Is Political — and Economic: Rethinking Domestic Violence*, Brigham Young University Law Review, 2007, 387-450.; Bettinger-López, C., *Human Rights at Home: Domestic Violence as a Human Rights Violation*, Columbia Human Rights Law Review 42, 2008, 581-640.

¹⁰⁹ Opširnije v. Željko, D., *Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 28, br. 2, 2021, 381-404.; Radić, I.; Radina, A., *Zaštita od nasilja u obitelji: obiteljskopравни, prekršajnopравни i kaznenopравни aspekt*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 51 (3), 2014, 727-754.

¹¹⁰ Opširnije v. Drožđan-Kranjčec, A., Mamula, M. Sustav podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela u Hrvatskoj – usklađenost s međunarodnim zahtjevima i standardima, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 30, br. 2, 2023, 545-568.; Škorić, M. *op. cit.* bilj. 63.

¹¹¹ Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), UN General Assembly, 18. 12. 1979., OHCHR.

Odbor za uklanjanje diskriminacije žena ugovorno je nadzorno tijelo osnovano CEDAW Konvencijom. Čini ga 23 neovisna stručnjaka/stručnjakinje koje biraju države članice, a članovi djeluju u osobnom svojstvu. Odbor nadzire provedbu CEDAW Konvencije tako da razmatra periodična izvješća država i donosi zaključna zapažanja (*concluding observations*) te izdaje Opće preporuke (*General Recommendations*) kojima autoritativno tumači Konvenciju. Uz sustav periodičnog izvješćivanja, okvir je dodatno ojačan Fakultativnim protokolom (usvojen 1999., na snazi od 2000.),¹¹² koji CEDAW Odboru omogućuje zaprimanje pojedinačnih predstavljanja te vođenje istražnih postupaka u slučajevima ozbiljnih ili sustavnih povreda CEDAW Konvencije. Kroz odluke u pojedinačnim predmetima i izvješća u istragama, CEDAW Odbor djeluje kvazisudski: ocjenjuje navodna kršenja prava iz CEDAW Konvencije i donosi stajališta i preporuke u konkretnim slučajevima.¹¹³ Iako odluke Odbora nemaju formalno obvezujuću snagu presuda međunarodnih sudova, u praksi imaju značajan autoritativni učinak jer oblikuju interpretaciju konvencijskih obveza i usmjeravaju domaće vlasti.

4.1.1. Operativna konkretizacija obveza i prevencija femicida

Iz prakse CEDAW Odbora valja izdvojiti dvije opće preporuke. Prvo, Opća preporuka br. 19 (1992.)¹¹⁴ koja postavlja standard dužne pažnje (*due diligence*) i izričito objašnjava da se obveze države protežu i na privatnu sferu — na nasilje u obitelji i intimnim/partnerskim odnosima koje čine privatne osobe — pa država odgovara ako ne spriječi, ne zaštiti, ne istraži, ne sankcionira i ne osigura reparaciju. Drugo, Opća preporuka br. 35 (2017.)¹¹⁵ konkretizira taj okvir: zahtijeva ranu i kontekstualnu procjenu rizika (procjenu i upravljanje rizikom), hitne i razmjerne zaštitne mjere, međuresornu koordinaciju, prikupljanje podataka te kontinuirano praćenje i prilagodbu mjera razvoju opasnosti — naglašavajući *ex ante* djelovanje vlasti i

¹¹² Fakultativni Protokol uz Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Međunarodni ugovor, Narodne novine br. 3/01.

¹¹³ Opširnije v. Šimonović, D., *Razvoj i sinergija globalne CEDAW konvencije i regionalne europske Istanbulske konvencije kao instrumenata za uklanjanje diskriminacije i nasilja nad ženama*, u: Potočnjak, Ž.; Grgurev, I.; Grgić, A. (ur.), *Perspektive antidiskriminacijskog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2014, 85–98.; United Nations Audiovisual Library of International Law, Šimonović, D., *The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, 2009, dostupno na: <https://legal.un.org/avl/ha/cedaw/cedaw.html> (18. 8. 2025.)

¹¹⁴ Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, Opća preporuka br. 19: Nasilje nad ženama, 1992., UN Women / OHCHR, dostupno na: <https://www.refworld.org/legal/resolution/cedaw/1992/en/96542> (18. 8. 2025.)

¹¹⁵ Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, Opća preporuka br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama, kojom se ažurira Opća preporuka br. 19, CEDAW/C/GC/35, 26. srpnja 2017., OHCHR., dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-recommendation-no-35-2017-gender-based> (18. 8. 2025.)

stvarnu, a ne samo formalnu, učinkovitost zaštite života žrtava partnerskog nasilja.¹¹⁶ Ove preporuke pokazuju pomak od deklarativnog zagovaranja prema operativnim zahtjevima, no i dalje ostaje otvoreno pitanje u kojoj mjeri države članice – uključujući i Hrvatsku – njihovu implementaciju shvaćaju kao pravnu, a ne samo političku obvezu.

Središnje uporište Ujedinjenih naroda je Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama.¹¹⁷ Ona prvi put na univerzalnoj razini jasno definira nasilje nad ženama te postavlja obvezu država da sprječavaju, štite, istražuju i kažnjavaju nasilje te osiguraju djelotvorne pravne lijekove i naknadu. Time se dodatno potvrđuje i naglašava da nasilje nad ženama nije „privatna stvar“, nego povreda ljudskih prava. Pekinška deklaracija i Platforma za djelovanje (1995.)¹¹⁸ tu logiku jačaju: nasilje nad ženama postaje prioritet javnih politika, uz zahtjev za zaštitnim nalogima, specijaliziranim uslugama, edukacijom stručnih službi i međuresornom suradnjom. U istom smjeru ide i Rezolucija Opće skupštine UN 58/147 (2004.)¹¹⁹ koja se posebno usmjerava na nasilje u obitelji te poziva na donošenje sveobuhvatnih zakona, učinkovitih zaštitnih naloga i koordiniranih institucionalnih odgovora. Ipak, valja naglasiti da rezolucije Ujedinjenih naroda imaju pravno neobvezujući karakter, zbog čega njihova snaga ovisi o političkoj volji i nacionalnim implementacijskim kapacitetima.

Operativni sloj navedenog strateškog okvira dodatno je razrađen Rezolucijom Opće skupštine UN 65/228 – *Strengthening crime prevention and criminal justice responses to violence against women*, s pripadajućim Aneksom: Jačanje prevencije kriminaliteta i odgovora kaznenog pravosuđa na nasilje nad ženama, s Aneksom: Ažurirane model-strategije i praktične mjere za eliminaciju nasilja nad ženama u području prevencije kriminaliteta i kaznenog pravosuđa.¹²⁰ Taj dokument preporučuje uvođenje sustavne procjene i upravljanja rizikom, žurnih i učinkovitih zaštitnih mjera, specijaliziranih jedinica, protokola razmjene informacija, obvezne obuke i nadzora provedbe, uz naglasak na stvarnoj učinkovitosti mjera. Ovdje se vidi prelazak

¹¹⁶ Opširnije v. Ured za ravnopravnost spolova, *Opća preporuka br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama, kojom se ažurira Opća preporuka br. 19* (CEDAW/C/GC/35), 2. izdanje, Vlada RH, Zagreb, 2018, dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Ujedinjeni%20narodi/2018/Opca%20preporuka%20br35%20-2%20izdanje.pdf>, (18. 8. 2025.)

¹¹⁷ Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama, *op. cit.* bilj.13.

¹¹⁸ Ujedinjeni narodi, Pekinška deklaracija i Platforma za djelovanje, Četvrta svjetska konferencija o ženama, Peking, 4.–15. rujna 1995., dostupno na: <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf> (18. 8. 2025.)

¹¹⁹ Opća skupština Ujedinjenih naroda, Rezolucija 58/147: Eliminacija nasilja nad ženama u obitelji, 19. veljače 2004., dostupno na: <https://undocs.org/en/A/RES/58/147> (18. 8. 2025.)

¹²⁰ Opća skupština Ujedinjenih naroda, Rezolucija 65/228: Jačanje prevencije kriminaliteta i odgovora kaznenog pravosuđa na nasilje nad ženama, s Aneksom: Ažurirane model-strategije i praktične mjere za eliminaciju nasilja nad ženama u području prevencije kriminaliteta i kaznenog pravosuđa, 21. prosinca 2010., dostupno na: <https://undocs.org/en/A/RES/65/228> (18. 8. 2025.)

s “mekog” normativnog jezika na vrlo konkretne upravne i procesne zahtjeve, što državama postavlja jasniji standard djelovanja.

U ovom je poglavlju važno istaknuti mandat Posebne izvjestiteljice o nasilju nad ženama (uspostavljen 1994.), jer su upravo tematska izvješća dala operativan sadržaj standardu dužne pažnje (*due diligence*). U izvješću iz 2006. *due diligence* se razrađuje kao četiri skupine obveza države — prevencija, zaštita, kazneni progon/kazna i reparacija — uz naglasak na ranoj i kontekstualnoj procjeni rizika, hitnim i razmjernim zaštitnim mjerama, međuresornoj koordinaciji, prikupljanju podataka i praćenju učinaka.¹²¹ Izvješće iz 2013. dodatno pojašnjava odgovornost države: kada vlasti znaju ili moraju znati za ozbiljan rizik, dužne su pravodobno poduzeti razumno očekivane korake radi sprječavanja eskalacije i osigurati učinkovite pravne lijekove i reparaciju.¹²²

Rodno uvjetovana ubojstva žena i djevojčica (*femicid*) dobivaju samostalan normativni profil na razini Ujedinjenih naroda Rezolucijama 68/191 (2013.)¹²³ i 70/176 (2015.)¹²⁴. Njima Opća skupština Ujedinjenih naroda konkretizira očekivanja u pogledu ranog prepoznavanja visokorizičnih slučajeva nasilja u obitelji i integrirane reakcije sustava. Prva poziva na protokole za ranu identifikaciju rizika, međuresornu suradnju, učinkovite istrage i kazneni progon te sustavno prikupljanje i objavu podataka radi politika utemeljenih na dokazima. A druga naglašava nužnost sveobuhvatnih politika, dostupnih zaštitnih naloga i specijaliziranih usluga, edukacije nadležnih službi i koordiniranog institucionalnog odgovora s ciljem sprječavanja fatalnih ishoda. Oba akta naglašavaju da se femicid najčešće događa u obiteljsko-partnerskom kontekstu i da je ključ prevencije u ranoj procjeni rizika i hitnim zaštitnim mjerama.

U konačnici, okvir Ujedinjenih naroda premješta fokus s deklarativnih načela na operativnu prevenciju: od *ex ante* prepoznavanja rizika i razmjernih, žurnih mjera zaštite, preko

¹²¹ Izvješće Posebne izvjestiteljice o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posljedicama, Yakin Ertürk, Standard dužne pažnje kao alat za eliminaciju nasilja nad ženama, E/CN.4/2006/61, 20. siječnja 2006., dostupno na: https://docs.un.org/en/E/CN.4/2006/61?utm_source=chatgpt.com (18. 8. 2025.).

¹²² Izvješće Posebne izvjestiteljice o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posljedicama, Rashida Manjoo, Odgovornost države za eliminaciju nasilja nad ženama, A/HRC/23/49, 14. svibnja 2013., dostupno na: <https://docs.un.org/en/A/HRC/23/49> (18. 8. 2025.).

¹²³ Opća skupština Ujedinjenih naroda, Rezolucija 68/191: Poduzimanje mjera protiv rodno uvjetovanog ubojstva žena i djevojčica, 18. prosinca 2013., A/RES/68/191, dostupno na: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/Crime_Resolutions/2010-2019/2013/General_Assembly/A-RES-68-191.pdf (18. 8. 2025.).

¹²⁴ Opća skupština Ujedinjenih naroda, Intenziviranje napora za eliminaciju svih oblika nasilja nad ženama i djevojčicama, A/RES/70/176, 17. prosinca 2015., dostupno na: <https://docs.un.org/en/A/RES/70/176> (18. 8. 2025.).

koordiniranog postupanja nadležnih tijela, do stalnog praćenja učinaka i osiguravanja reparacije. Tako se načelne obveze pretvaraju u konkretne, mjerljive standarde koji državama služe kao plan djelovanja za sprječavanje eskalacije partnerskog nasilja i zaštitu života žrtava — u skladu s pristupom ESLJP o pozitivnim obvezama države.

4.2. Vijeće Europe – normativni okvir i instrumenti zaštite

U okviru Vijeća Europe, normativni instrumenti koji ciljano adresiraju partnersko i obiteljsko nasilje postupno su izgradili preventivni i operativni standard. Temelj danas čini već ranije spomenuta Istanbulska konvencija¹²⁵ koja obuhvaća širok skup materijalnih i institucionalnih obveza: od dužne pažnje (*due diligence*) u sprječavanju, istraživanju, kažnjavanju i reparaciji (čl. 5), preko prikupljanja podataka, istraživanja i evaluacije (čl. 11), izobrazbe stručnjaka (čl. 15) i specijaliziranih usluga (čl. 22–25), te hitnog odgovora policije i preventivnih operativnih mjera (čl. 50), do procjene i upravljanja rizikom (čl. 51.), hitnih naloga za udaljenje (čl. 52.) i zabrana približavanja/zaštitnih naloga (čl. 53.), uz nadzor provedbe putem mehanizma GREVIO i Odbora stranaka (čl. 66.–70.). Važno je naglasiti da Istanbulska konvencija, za razliku od većine instrumenata Ujedinjenih naroda, ima obvezujući pravni karakter te je kao međunarodni ugovor iznad zakona u hijerarhiji izvora prava Republike Hrvatske. To daje poseban značaj njenim preventivnim standardima.

U smislu čl. 51. Istanbulske konvencije, države su dužne uspostaviti pravni i operativni okvir kojim će sva nadležna tijela sustavno procjenjivati opasnost od smrtnog ishoda, ozbiljnost situacije i rizik ponavljanja nasilja, te na temelju takve procjene aktivno upravljati rizikom i, kada je potrebno, osigurati koordiniranu zaštitu i potporu žrtvi. Procjena se mora provoditi tijekom čitavog postupka — od inicijalne intervencije i istrage do odlučivanja o zaštitnim mjerama — a pritom se izričito vrednuje posjeduje li počinitelj ili ima lak pristup vatrenom oružju, budući da taj čimbenik značajno povećava opasnost i zahtijeva promptnije i strože mjere zaštite. Ovo jasno pokazuje da se preventivna obveza države ne iscrpljuje samo u donošenju zakona, već zahtijeva kontinuirano operativno djelovanje i razmjernu reakciju tijela vlasti.

¹²⁵ Istanbulska konvencija, *op. cit.* bilj. 2.

Istanbulska konvencija zahtijeva da se tijekom svih faza postupanja – od prve prijave i istrage do okončanja sudskog postupka – sustavno štite prava i interesi žrtava (čl. 56). Konkretno to uključuje: zaštitu žrtve, članova obitelji i svjedoka od zastrašivanja, odmazde i sekundarne viktimizacije; pravodobno obavješćavanje žrtve o bijegu počinitelja, njegovu privremenom ili trajnom puštanju na slobodu; pružanje jasnih informacija o pravima, dostupnim uslugama i tijeku predmeta (prijava, istraga, postupak, ishod) te o ulozi žrtve u postupku; mogućnost da žrtva bude saslušana, podnese dokaze i iznese stavove i potrebe – izravno ili putem punomoćnika/posrednika – uz obvezu nadležnih da to razmotre; osiguranje specijalizirane podrške kako bi prava i interesi žrtve bili stvarno zastupljeni; zaštitu privatnosti i ugleda; izbjegavanje kontakta žrtve i počinitelja u prostorima suda i tijela za provedbu zakona; osiguranje neovisnih i kompetentnih tumača kada je potrebno; te mogućnost svjedočenja na daljinu (npr. putem video-veze), odnosno bez fizičke nazočnosti počinitelja u sudnici, kada to dopuštaju procesna pravila. Dodatno, za djecu – žrtve ili svjedoke nasilja predviđene su posebne mjere zaštite utemeljene na najboljem interesu djeteta, koje se primjenjuju kad je to primjereno.

4.2.1. Razvoj standarda i ocjena primjene u nacionalnom kontekstu

Istanbulskoj konvenciji prethodila je Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe Rec(2002)5 o zaštiti žena od nasilja,¹²⁶ koja je državama zadala smjer djelovanja: izradu sveobuhvatnih planova, uspostavu standardiziranih zaštitnih mehanizama te jačanje koordinacije i specijaliziranih usluga - odredbe koje su kasnije sustavno ugrađene u konvencijske odredbe o procjeni rizika i zaštitnim nalogima. Stručna studija Vijeća Europe, *Combating violence against women: minimum standards for support services*,¹²⁷ dodatno operacionalizira te zahtjeve postavljanjem minimalnih standarda za ključne usluge podrške žrtvama (skloništa, SOS linije, krizni centri), s naglaskom na dostupnost, multidisciplinarnost i učinkovitost. Dodatnu političku potporu pružila je Parlamentarna skupština Vijeća Europe kroz svoje preporuke - primjerice Preporuku 1582 (2002.) *Domestic violence against women*¹²⁸ - koje ističu rano

¹²⁶ Preporuka Rec(2002)5 o zaštiti žena od nasilja, 30. travnja 2002., Odbor ministara Vijeća Europe, dostupno na: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805e2612 (18. 8. 2025.)

¹²⁷ Kelly, L.; Dubois, L., *Combating violence against women: minimum standards for support services*, Council of Europe, EG-VAW-CONF (2007) Study rev., Strasbourg, 2008, dostupno na: <https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/source/eg-vaw-conf%282007%29study%20rev.en.pdf> (19. 8. 2025.).

¹²⁸ Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PACE), *Preporuka 1582 (2002): Obiteljsko nasilje nad ženama*, 27. rujna 2002., dostupno na: <https://pace.coe.int/en/files/17055> (19. 8. 2025.).

prepoznavanje visokorizičnih obrazaca, učinkovite zaštitne naloge i ujednačavanje nacionalnih politika.

U ovom djelu nužno je osvrnuti se na evaluacijsko izvješće GREVIO za Hrvatsku iz 2023. godine.¹²⁹ U odnosu na Hrvatsku GREVIO bilježi da su procjene rizika u praksi često sporadične i formalističke, s nedovoljnom suradnjom sa specijaliziranim pružateljima potpore i bez sustavnog vrednovanja učinaka; preporuka je stoga uspostaviti standardizirane, na dokazima utemeljene alate te autonomnu, proaktivnu i sveobuhvatnu procjenu postojanja stvarne i neposredne opasnosti. Nadalje, GREVIO utvrđuje da hitni nalozi za udaljenje nisu dostupni – ne postoji mehanizam za trenutačno udaljenje „na licu mjesta“ – pa preporučuje zakonodavno uvođenje takvih naloga i osiguranje njihove operativne primjene (edukacija, protokoli, nadzor). Što se tiče zaštitnih naloga, GREVIO upozorava na nedostatak privremenih naloga tijekom kaznenih postupaka, rijetko traženje i neujednačeno izricanje u prekršajnim predmetima, nedovoljno odvrćajuće sankcioniranje povreda te manjkavo statističko praćenje. Preporuke idu u smjeru dostupnosti bez odgode, strožeg nadzora i sankcioniranja povreda te sustavne evidencije (broj traženih/izrečenih naloga, povrede, izrečene sankcije). Na taj način GREVIO nalazi prevode konvencijske zahtjeve u operativne kriterije i jasno adresiraju ključne točke sustava koje odlučuju o pravodobnoj, razmjernoj i koordiniranoj zaštiti života i sigurnosti žrtava.

Zaključno, normativni okvir Vijeća Europe — s Istanbulskom konvencijom kao središnjim instrumentom i mehanizmom GREVIO kao osiguravateljem provedbe — uspostavlja razrađene i obvezujuće standarde preventivne zaštite života žrtava partnerskog nasilja. Međutim, nalaz GREVIO za Hrvatsku jasno pokazuje da postoji raskorak između formalnih obveza i njihove stvarne operativne primjene. Upravo u tom prostoru djelovanja dolazi do izražaja komplementarnost s instrumentima Europske unije, koji kroz regulatorne, političke i financijske mehanizme dodatno potiču države članice na dosljednu implementaciju preventivnih standarda. Stoga je u nastavku potrebno analizirati europski pravni okvir i njegov doprinos učinkovitosti zaštite žrtava.

¹²⁹ GREVIO – Skupina stručnjaka za djelovanje protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja, *Izvješće o početnoj procjeni zakonodavnih i drugih mjera kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (Istanbulska konvencija): Hrvatska*, GREVIO/Inf(2023)6, Strasbourg: Vijeće Europe, objavljeno 6. rujna 2023., dostupno na: <https://rm.coe.int/baseline-evaluation-report-on-croatia/1680ac76c9> (19. 8. 2025.).

4.3. Europska unija – pravni temelji zaštite žrtava

U okviru Europske unije, preventivna obveza zaštite života i sigurnosti žrtava partnerskog nasilja utemeljena je na Povelji Europske unije o temeljnim pravima¹³⁰ koja se primjenjuje na države članice kada provode pravo Unije (čl. 51. st. 1.) i služi kao mjerilo tumačenja sekundarnog prava u području kaznenopravne suradnje i standarda zaštite žrtava.¹³¹ Dodatno, od 1. listopada 2023. Europska unija je stranka Istanbulske konvencije u svojim nadležnostima,¹³² što pojačava zahtjev usklađenosti unijskog prava s konvencijskim standardima prevencije, zaštite i koordinacije sustava.¹³³ Za razliku od Vijeća Europe, ovdje se radi o integraciji u primarno i sekundarno pravo Unije, što ima izravne posljedice na države članice, uključujući i mogućnost nadzora Suda Europske unije.

Temeljni horizontalni instrument za sve žrtve kaznenih djela je Direktiva 2012/29/EU¹³⁴ (dalje: Direktiva). Direktiva predstavlja do sada najobuhvatniji pravni instrument u području zaštite prava žrtava te je dovela do značajnih promjena, a njezinim donošenjem izgledalo je kako su ispunjeni svi preduvjeti za unapređenje prava i zaštite žrtava. Ipak, evaluacija primjene Direktive¹³⁵ koju je provela Europska komisija povodom desetogodišnjice njezina donošenja pokazala je da i dalje nije postignuta harmonizacija u ostvarivanju prava žrtava.¹³⁶ Drugim riječima, iako je postavila minimalne standarde, praksa u državama članicama ostaje fragmentirana i ovisna o nacionalnim kapacitetima. Direktiva propisuje nužnost provedbe pravovremene pojedinačne procjene žrtve (čl. 22.), obvezu zaštite od sekundarne i ponovljene viktimizacije te odmazde (čl. 18.–21.) i niz procesnih jamstava (informiranje, izbjegavanje kontakta sa počiniteljem, posebne mjere pri ispitivanju, tumačenje i prevođenje, specijalizirane službe). U prekograničnim situacijama normativni paket čine Direktiva 2011/99/EU o europskom zaštitnom nalogu¹³⁷ i Uredba (EU) br. 606/2013 o uzajamnom priznavanju zaštitnih

¹³⁰ Povelja Europske unije o temeljnim pravima, *op. cit.* bilj. 46.

¹³¹ Sud Europske unije, Åkerberg Fransson, C-617/10, presuda od 26.2.2013., t. 19–22.

¹³² Vijeće Europske unije, *Odluka (EU) 2023/1076 od 1. lipnja 2023. o sklapanju, u ime Europske unije, Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, Službeni list Europske unije L 143I, 2. lipnja 2023., str. 4–6, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32023D1076> (19. 8. 2025.)

¹³³ Opširnije v. Berg, C., *The International Responsibility of the European Union and its Member States for Breaches of Incomplete Mixed Agreements*, CLEER Papers, 2024/2, T.M.C. Asser Institute, 2024.

¹³⁴ Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, SL L 315, 14. 11. 2012.

¹³⁵ Europska komisija, *Evaluacija Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela, kojom se zamjenjuje Okvirna odluka Vijeća 2001/220/PUP*, SWD(2022) 180 final, Bruxelles, 28. lipnja 2022., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0179> (20. 8. 2025.)

¹³⁶ Droždan-Kranjčec A.; Mamula, M., *op. cit.* bilj. 110., str. 550.

¹³⁷ Direktiva 2011/99/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13.12.2011. o europskom zaštitnom nalogu, OJ L 338, 21.12.2011.

mjera u građanskim stvarima¹³⁸ - zajedno omogućuju priznavanje i nastavak zaštite žrtve preko granica, bez posebnog postupka u građanskim stvarima te bez pokretanja novog postupka i ponovnog iznošenja dokaza u kaznenoj sferi. Ova prekogranična dimenzija posebno je važna jer sprječava tzv. “pravne praznine” koje su ranije nastajale prilikom kretanja žrtava unutar Europske unije.

4.3.1. Novi regulatorni standardi i njihove implikacije

U novije vrijeme, Direktiva 2024/1385¹³⁹ predstavlja sveobuhvatni, obvezujući propis Europske unije protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Njena je vrijednost u tome što postavlja zajednički minimum za sve države članice: u definiranju kaznenih djela, u pravima i zaštiti žrtava, u potpori, prevenciji, prikupljanju podataka i koordinaciji sustava.¹⁴⁰ Time se nadograđuje postojeći mozaik pravila i smanjuju razlike među državama. Direktiva traži ranu procjenu rizika usmjerenu na počinitelja kako bi se brzo prepoznale potrebe za zaštitom i pokrenule odgovarajuće mjere tijekom cijelog postupka. Propisuje hitne naloge za udaljenje te zabrane približavanja/zaštitne naloge s trenutnim učinkom u situacijama neposredne opasnosti, bez nepotrebne odgode. Nadalje, uvodi koordinacijska tijela i nacionalne akcijske planove, te obvezno i usporedivo prikupljanje podataka na razini Europske unije, uključujući digitalne oblike nasilja. Zbog svega navedenog Direktiva 2024/1385 podiže preventivni standard djelovanja: rizik se prepoznaje ranije, a zaštita postaje brža i ujednačenija u cijeloj Uniji.¹⁴¹ Ipak, kao i kod ranijih instrumenata, ostaje otvoreno pitanje hoće li implementacija u svim državama članicama biti jednaka ili će razlike u institucionalnim kapacitetima i dalje uzrokovati neujednačenu razinu zaštite.

Zaključno, međunarodni izvori danas tvore koherentan, preventivno-operativni minimum: ranu i kontinuiranu procjenu rizika, brze i učinkovite/hitne zaštitne naloge, specijalizirane usluge te međuresornu koordinaciju uz nadzor i standardizirano prikupljanje podataka. Taj skup mjerila pretvara opće obveze “*due diligence*” u provjerljive zahtjeve prema državama. No, u okviru

¹³⁸ Uredba (EU) br. 606/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 12.6.2013. o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima, OJ L 181, 29.6.2013.

¹³⁹ Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14.5.2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, OJ L, 24.5.2024.

¹⁴⁰ Opširnije v. EPRS – European Parliamentary Research Service, *Nasilje nad ženama u EU: Stanje u 2025*, Briefing, Bruxelles, Europski parlament, 20. lipnja 2025., dostupno na: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)772921](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)772921) (21. 8. 2025.)

¹⁴¹ Opširnije o značaju Direktive 2024/1385: Rigotti, C.; McGlynn, C.; Benning, F., *Image-Based Sexual Abuse and EU Law: A Critical Analysis*, German Law Journal, 25(9), 2024, 1472–1493.

Europske unije ti zahtjevi imaju dodatnu težinu jer su povezani s obvezom implementacije unijskog prava, podložni su nadzoru Europske komisije i, u krajnjoj liniji, presudama Suda Europske unije. Na toj podlozi, nacionalni normativni okvir treba prevesti navedene standarde u precizne procesne ovlasti, protokole i alate policije i pravosuđa, uz osigurane resurse i obuku. U nastavku se stoga razmatra hrvatski pravni poredak: u kojoj mjeri preuzima ovaj minimum te gdje postoje praznine i prilike za usklađivanje i jačanje zaštite života žrtava partnerskog nasilja.

5. NACIONALNI PRAVNI OKVIR U ZAŠTITI ŽIVOTA ŽRTAVA PARTNERSKOG NASILJA

U posljednjih nekoliko godina u Hrvatskoj se dogodila ekspanzivna promjena normativnog okvira koji uređuje nasilje u obitelji. Značajan dio promjena proizlazi iz usklađivanja s međunarodnim i unijskim standardima ranije prikazanim u radu, što je dodatno pojačano pristupanjem Europske unije Istanbulskoj konvenciji¹⁴² te novim unijskim aktima o zaštiti žrtava i suzbijanju nasilja nad ženama¹⁴³. Međutim, potrebu za učinkovitijom zaštitom žrtava snažno potiču i organizacije civilnoga društva.¹⁴⁴ Organizacije kroz javna savjetovanja i zagovaračke inicijative traže jačanje i izmjene zakonodavnih rješenja kao ključan preduvjet učinkovitije zaštite žrtava. Istodobno, dio pravne struke upozorava na konceptualne i sistemske dvojbe pojedinih rješenja te na problematiku učestalih izmjena zakona.¹⁴⁵ Ova napetost između zahtjeva civilnoga društva za snažnijom zaštitom i upozorenja pravne struke na pravnu sigurnost stvara specifičan “hrvatski paradoks”: normativni okvir je bogat i složen, ali njegova provedba ostaje upitna. Na toj pozadini, u nastavku se prikazuju posljednje izmjene kojima je, među ostalim, uvedeno novo kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe (femicid).¹⁴⁶ Nadalje, prikazat će se najvažnije mjere zaštite u okviru kaznenopravnog sustava te ključni protokoli za zaštitu žrtava partnerskog nasilja.

¹⁴² *Op. cit.* bilj. 132.

¹⁴³ Direktiva 2024/1385, *op. cit.* bilj. 139.

¹⁴⁴ Opširnije v. Ženska mreža Hrvatske, *Komentar na Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona*, e-Savjetovanja, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=25186> (20. 8. 2025.).

¹⁴⁵ Opširnije v. Maršavelski, A.; Moslavac, B., *Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 30, br. 2, 2023., 305–337.

¹⁴⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine br. 36/24, osobito uvođenje čl. 111.a „Teško ubojstvo ženske osobe“

5.1. Rodna dimenzija kaznenopravne zaštite

Reforma Kaznenog zakona iz 2024.¹⁴⁷ predstavlja normativnu prekretnicu u kaznenopravnom tretmanu rodno utemeljenog nasilja. Izmjene su predstavljene kao nastavak zakonodavnih aktivnosti u smjeru suzbijanja nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te jačanja zaštite žrtava predmetnih kaznenih djela.¹⁴⁸ Uvođenjem zakonske definicije „rodno utemeljenog nasilja nad ženama” u opće odredbe Kaznenog zakona (čl. 87. st. 32.) hrvatsko je kazneno pravo preuzelo međunarodno ustaljeni koncept prema kojem je riječ o nasilju usmjerenom na ženu zato što je žena ili koje žene nerazmjerno pogađa, uz izričitu posljedicu da se takvo postupanje uzima kao otegotna okolnost kad teži okvir već nije propisan.¹⁴⁹ Time je zakonodavac uskladio unutarnji poredak s Istanbulskom konvencijom¹⁵⁰, koja upravo tako definira rodno uvjetovano nasilje nad ženama te s novom Direktivom (EU) 2024/1385,¹⁵¹ koja na razini Unije standardizira pojmovni okvir i zahtijeva mjere prevencije, zaštite i prikupljanja podataka za nasilje nad ženama i nasilje u obitelji.

5.2. Kazneno djelo femicida: normativni doseg i preventivna funkcija

Novo kazneno djelo Teško ubojstvo ženske osobe (femicid)¹⁵² čini rodnu uvjetovanost ubojstva pravno vidljivom i samostalno relevantnom. Propisana je kazna od najmanje deset godina do dugotrajnog zatvora, a pri kvalifikaciji sud mora vrednovati kontekstualne elemente koji upućuju na rodnu motivaciju (npr. odnos bliskosti, prethodno zlostavljanje, kontrolirajuće ponašanje, ovisnost/podređenost, elementi spolnog nasilja). Time se izbjegava da se rodno motivirana ubojstva „utope“ u općim oblicima teškog ubojstva, a praksi se daje jasan kriterijski

¹⁴⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, *op. cit.* bilj. 146.

¹⁴⁸ Opširnije v. Hrvatski sabor, *Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona – Konačni prijedlog (PZE 615)*, Zagreb, dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2024-02-29/174304/PZE_615.pdf (22. 8. 2025.).

¹⁴⁹ Čl. 87. st. 2. Kaznenog zakona: „Rodno utemeljeno nasilje nad ženama označava nasilje usmjerenom na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene. Takvo postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako ovim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje“.

¹⁵⁰ Istanbulska konvencija, *op. cit.* bilj. 2. čl. 3. d.: „Rodno utemeljeno nasilje nad ženama označava nasilje usmjerenom na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene“.

¹⁵¹ Direktiva (EU) 2024/1385, *op. cit.* bilj. 139. čl. 2.a.: „Nasilje nad ženama znači sve radnje rodno uvjetovanog nasilja usmjerenog protiv žene ili djevojčice zato što je žena ili djevojčica ili koje nerazmjerno pogađa žene ili djevojčice, koja dovedu do, ili će vjerojatno dovesti do tjelesne, seksualne, psihičke ili ekonomske štete ili patnje, uključujući prijetnje takvim radnjama, prisilu ili proizvoljno oduzimanje slobode, bez obzira na to događa li se u javnom ili privatnom životu“.

¹⁵² Čl. 111.a Kaznenog zakona: „1. Tko počinu rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora. 2. Pri utvrđivanju kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka uzet će se u obzir da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnotežan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju.“

okvir s izravnim učinkom na kvalifikaciju, odmjerenje kazne i statističku vidljivost.¹⁵³ Takva tipizacija je i preventivno relevantna jer povezivanje s obrascima prethodnog nasilja izravno upućuje na obvezu rane procjene rizika i hitnih zaštitnih mjera u ranijim fazama postupanja.

Međunarodni izvori pojam femicida opisuju dosljedno. Parlamentarna skupština Vijeća Europe ga definira kao ubojstvo žene zato što je žena,¹⁵⁴ a UN Women/UNODC kao smrtni ishod kontinuuma rodno utemeljenog nasilja kojemu često prethode prijetnje, progon, kontrola i ranije epizode nasilja, najčešće u obiteljsko-partnerskom kontekstu.¹⁵⁵ Iz toga proizlazi nužan okvir rane procjene rizika i učinkovitih mjera zaštite kao reakcije: pravodobno prepoznavanje i vrednovanje opasnosti, hitni i zaštitni nalozi, koordinirano postupanje te pouzdana statistika.

Upravo su rana procjena rizika i učinkovite mjere zaštite kao reakcija jezgra preventivnih obveza države u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja. Normativne odredbe (čl. 111.a i čl. 87. st. 32. Kaznenog zakona) imaju smisla samo ako ih sustav pretvara u operativne zahtjeve — ranu, dinamičku i multidisciplinarnu procjenu stvarnog i neposrednog rizika, trenutno i proporcionalno izricanje i nadzor zaštitnih mjera (udaljenje, zabrane, oduzimanje oružja, tehnički nadzor), koordinirano postupanje i sustavno praćenje učinaka. Takav pristup slijedi Istanbulsku konvenciju, standarde pozitivnih obveza prema Konvenciji za zaštitu ljudskih prava (doktrina „stvarnog i neposrednog rizika” u praksi ESLJP-a), a na razini Unije dodatno učvršćenih Direktivom (EU) 2024/1385, koja izričito zahtijeva ranu individualnu procjenu rizika usmjerenu na počinitelja te zaštitne naloge s trenutačnim učinkom u situacijama neposredne opasnosti. Hrvatsko rješenje sada se u taj okvir uklapa: ono pojmovno prepoznaje rodnu dimenziju smrtonosnog nasilja i istodobno traži *ex ante* djelovanje nadležnih tijela. Međutim, stvarni doseg reforme, ovisit će o adekvatnoj primjeni u praksi (standardizirani alati procjene, obuka i protokoli, brzo izricanje i nadzor mjera, pouzdani podaci).

¹⁵³ Opširnije v. Aljinović, N., *Femicid: od neologizma do posebnog kaznenog djela*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 31, br. 2, 2024., 307–338.; Vasiljević, S., *Femicid – kotačić promjene ili kamen spoticanja?*, Informator, 6825, 2024., 11–14.

¹⁵⁴ Parlamentarna skupština Vijeća Europe, *Rezolucija 1654 (2009): Femicide*, 30. siječnja 2009., t. 2.

¹⁵⁵ Opširnije v. UN Women i UNODC, *Rodno uvjetovana ubojstva žena i djevojčica (femicid/femicide)*: Globalne procjene 2022., New York: UN Women / UNODC, 2023, <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-11/gender-related-killings-of-women-and-girls-femicide-femicide-global-estimates-2022-en.pdf> (23. 8. 2025.)

5.3. Sudska praksa i empirijski dosezi reforme

Uvođenje zasebne inkriminacije femicida očekivano je otvorilo stručnu i javnu raspravu. Zagovornici – među njima neovisna tijela i organizacije civilnoga društva – naglasili su važnost nedvosmislenog imenovanja rodno motiviranih ubojstava radi dosljednije kvalifikacije i strože kaznene politike, uz uvjet učinkovite operativne provedbe (obuka, protokoli, koordinacija).¹⁵⁶ Skeptici su upozoravali na moguće preklapanje s postojećim kvalifikacijama i rizik simboličkog normiranja. Stručna literatura, međutim, ističe teleološke razloge – kriminološku posebnost fenomena, potrebu statističke vidljivosti i koherentnog kvalificiranja – kao opravdanje zasebne tipizacije.¹⁵⁷ U institucionalnom smislu, Kazneni odjel Vrhovnog suda izrazio je rezerve na uvođenje novog kaznenog djela, dok je predsjednik Vrhovnog suda u priopćenju razgraničio svoj stav: upozorio je da mišljenje odjela ne razmatra Istanbulsku konvenciju te naglasio da, s obzirom na ozbiljnu ugroženost sigurnosti žena, ne odbacuje osnovanost strožeg normiranja.¹⁵⁸ Time je potvrđeno da je središnje pitanje dosljednost i predvidljivost sustava, a ne negacija ciljeva zaštite. U konačnici, rasprava se ne vodi oko same potrebe zaštite, nego oko najučinkovitijeg normativnog i provedbenog dizajna.

Činjenično je da će praksa tek dati odgovore na sva „problemska“ pitanja koja su se javila prilikom uvođenja femicida u nacionalni kaznenopravni sustav. Analiza dosadašnjih presuda može lagano ocrtati smjer u kojem se sudska praksa kreće. Sudovi kvalifikaciju vežu uz intimno partnerski odnos, kontinuitet i obrazac prethodnog nasilja te druge kontekstualne indikatore rodne uvjetovanosti. Tako je npr. Županijski sud u Bjelovaru u predmetu K-4/2025-76¹⁵⁹ nepravomoćno osudio okrivljenika za više djela, među kojima i teško ubojstvo ženske osobe iz čl. 111.a, te izrekao jedinstvenu kaznu dugotrajnog zatvora od 50 godina - odlučno je vrednovan kontekst ranijeg nasilja i bliskog odnosa. U predmetu K-20/2024-12¹⁶⁰ Županijski sud u Bjelovaru sud je – zbog neubrojivosti – kvalificirao pokušaj teškog ubojstva ženske osobe (čl. 111.a u vezi s čl. 34. Kaznenog zakona) te umjesto kazne izrekao mjeru prisilnog smještaja - rodna uvjetovanost izvedena je iz statusa žrtve kao bliske osobe i prethodnog nasilja.

¹⁵⁶ Opširnije v. npr. Pučka pravobraniteljica, *Komentari na prijedlog izmjena Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku*, 30. listopada 2023., dostupno na: <https://ombudsman.hr/hr/komentari-na-prijedlog-izmjena-kaznenog-zakona-i-zakona-o-kaznenom-postupku> (23. 8. 2025.).

¹⁵⁷ Opširnije v. Aljinović, N. *op. cit.* bilj. 153.

¹⁵⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, *Mišljenja Kaznenog odjela i predsjednika Vrhovnog suda RH o nacrtima predloženih zakona (dopis Su II-62/2023-6 od 20. listopada 2023.)*, priopćenje, dostupno na: <https://www.vsrh.hr/EasyEdit/UserFiles/priopcenja/2023/su-ii-62-2023-6-misljenje.pdf> (24. 8. 2025.)

¹⁵⁹ Županijski sud u Bjelovaru, presuda K-4/2025-76, 3. srpnja 2025.

¹⁶⁰ Županijski sud u Bjelovaru, presuda K-20/2024-12, 11. prosinca 2024. (pravomoćno 10. travnja 2025.)

Županijski sud u Osijeku u predmetu Kzd-5/2024-44¹⁶¹ nepravomoćno je utvrdio pokušaj iz čl. 111.a uz kaznu 7 godina i 6 mjeseci zatvora, oslanjajući se na dokazani obrazac dugotrajnog zlostavljanja, kontrole i ljubomore prema supruzi i način izvršenja.

Na razini empirije, Ministarstvo unutarnjih poslova za 2024. bilježi 9 dovršenih i 10 pokušaja kaznenih djela iz čl. 111.a (ukupno 19), što potvrđuje da se nova inkriminacija operativno primjenjuje, premda je uzorak još nedostatan za čvrste generalizacije.¹⁶² Za stvarni preventivni učinak reforme ključno je da se sudska praksa razvija povezano s ranom procjenom rizika i učinkovitim mjerama zaštite te da se podaci dosljedno evidentiraju i analiziraju. Bez toga normativni iskorak teško može u potpunosti ispuniti svrhu zaštite života žena od smrtonosnog nasilja.

Zaključno, hrvatski se normativni okvir postepeno razvio u sustav koji eksplicitno prepoznaje rodnu dimenziju nasilja. Taj pomak nije samo terminološki, nego operativan: usklađuje se s Istanbulskom konvencijom i unijskim standardima te jača preventivne obveze države. Time se odustaje od parcijalnih i formalnih reakcija u korist *ex ante* zaštite života žrtava, osobito u obrascima partnerskog nasilja koji prethode femicidu. Koliko će taj normativni iskorak proizvoditi stvarne, mjerljive rezultate, ovisit će o dosljednoj primjeni: standardiziranim alatima procjene, obuci i protokolima, brzom izricanju i nadzoru mjera te pouzdanoj statistici koja omogućuje korekcije politike u realnom vremenu.

5.4. Procesnopravne mjere kao jezgra preventivnih obveza države

U kontekstu pozitivnih obveza iz čl. 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava, procesno pravna pravila nisu puka „procedura”, nego alat kojim država, čim zna ili mora znati za stvaran i neposredan rizik, mora poduzeti razumno očekivane mjere kako bi taj rizik otklonila. U praksi obiteljskog/partnerskog nasilja to znači: brzo prepoznavanje ugroze, odabir i kombiniranje najučinkovitijih mjera (policajska zaštita, mjere opreza, istražni zatvor; po potrebi i prekršajne zaštitne mjere), kontinuirano preispitivanje rizika i pravodobno pooštavanje odgovora.

¹⁶¹ Županijski sud u Osijeku, presuda Kzd-5/2024-44, 13. ožujka 2025.

¹⁶² Ministarstvo unutarnjih poslova RH, *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2024. godini*, Zagreb, 2025, dostupno na: <https://mup.gov.hr/pristup-informacijama-16/statistika-228/statistika-mup-a-i-bilteni-o-sigurnosti-cestovnog-prometa/283233> (23. 8. 2025.).

Upravo tako ESLJP gradi standarde od *Osmana* nadalje, a iduće poglavlje prikazuje kako nacionalni sustav te standarde preuzima i primjenjuje.

5.4.1. Policijske mjere ranog odgovora i upravljanje rizikom

Policija je prva kontaktna točka i ključni nositelj ranog prepoznavanja i upravljanja rizikom. Uloga policije u zaštiti pojedinaca od nasilja drugih pojedinaca i u poduzimanju operativnih mjera u njihovoj zaštiti je od neprocjenjive važnosti. Djelokrug ovlasti i rad policije podvrgnut je strogim pravilima i nizu zakonskih i podzakonskih propisa. Temeljni propisi koji reguliraju rad policije su Zakon o policiji,¹⁶³ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima¹⁶⁴ i Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika.¹⁶⁵

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima eksplicitno među policijske poslove ubraja zaštitu života i sigurnosti te sprječavanje kaznenih djela (čl. 3.), a Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika propisuje fizičku zaštitu, tehničku zaštitu i smještaj u sigurno sklonište kao mjere kada postoji opasnost od počinitelja ili drugih osoba (čl. 173). Odluka o policijskoj zaštiti žrtve donosi se nakon prosudbe ugroženosti koju izrađuje ustrojstvena jedinica policije koja je zaprimila prijavu ili inače došla do saznanja o prijetnji. Na temelju te prosudbe nadležni rukovoditelj može odmah odrediti privremenu mjeru do 48 sati (npr. fizička zaštita, tehnička zaštita, smještaj u sigurno sklonište) i bez odgode je proslijediti glavnom ravnatelju policije. On na temelju obrazloženog mišljenja Operativne grupe za primjenu mjera zaštite predlaže ministru donošenje odluke o primjeni mjera zaštite. Žrtva se upozorava na sadržaj mjera i pravila ponašanja te daje pisanu suglasnost. Ako zaštitu odbije ili je obavještavanje žrtve protivno sigurnosnim razlozima ili interesima postupka, policija može odrediti diskretne mjere zaštite (bez obavještavanja ili uz ograničeno obavještavanje žrtve). Mjere se periodično preispituju (najmanje svakih 30 dana) i pooštrevaju ili ukidaju sukladno promjeni rizika, a sve se provodi prema planu zaštite i uz obvezno vođenje evidencije.¹⁶⁶ U praksi, međutim, nema zasebne javno dostupne statistike o broju provedenih policijskih mjera fizičke/tehničke zaštite i smještaja u sklonište prema ovom Pravilniku. Takav deficit javno dostupnih podataka onemogućuje praćenje opsega i učinaka policijskih mjera, evaluaciju njihove svrhovitosti (jesu

¹⁶³ Zakon o policiji, Narodne novine br. 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19, 155/23.

¹⁶⁴ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Narodne novine br. 76/09, 92/14, 70/19.

¹⁶⁵ Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika, Narodne novine br. 20/22, 37/23, 114/23.

¹⁶⁶ *Ibid.* čl. 171. – 176.

li pravodobne, koliko traju, koliko često se pooštravaju/ukidaju), kao i usporedbe među policijskim upravama te planiranje resursa i izradu politika utemeljenih na dokazima. Uz to, sam postupovni dizajn prema Pravilniku – prosudba ugroženosti, izrada prijedloga, višerazinsko odobravanje i formalizacija mjera (uz pravilo pisane suglasnosti, iznimno diskretne mjere) – dojam je da se radi o relativno kompleksnoj strukturi za instrumente koji bi trebali ciljati na brzu, situacijsku zaštitu. S obzirom na prirodu rizika u obiteljskom/partnerskom nasilju (dinamičan, eskalirajući), čini se opravdanim razmotriti operativnije rješenje: niže razine ovlaštenja za trenutno određivanje i pooštavanje mjera na terenu (uz stroge rokove za naknadnu kontrolu i reviziju) te obveznu evidenciju koja bi bila agregirana i periodično objavljivana. Takav pristup bio bi bliži standardu „razumno očekivanih mjera” iz prakse ESLJP-a i logici rane procjene rizika plus hitne zaštite, a istodobno bi zadržao nužne garancije nadzora (internu reviziju mjera, vremenska ograničenja i dokumentiranje razloga). Bez pojednostavljenja postupka i sustavne statistike, teško je dokazivo da policijske mjere u realnom vremenu ostvaruju svoju preventivnu funkciju i da se ujednačeno primjenjuju ondje gdje je rizik najveći. Također, pojedini autori upozoravaju na manjkavosti normativnog okvira - posebno neodređenost “tehničke zaštite” - te predlažu preciziranje sadržaja te mjere kako bi bila provediva i provjerljiva u praksi (npr. razgraničiti i taksativno ilustrirati: alarmni sustavi, video nadzor, GPS lokatori i dojavljiivači povezani s policijom, protuprovalna vrata, nadzorne kamere i sl.).¹⁶⁷

5.4.2. Istražni zatvor kao *ultima ratio* i standard razmjernosti

Na policijske mjere „prvog odgovora” logično se nadovezuje istražni zatvor kao mjera u situacijama kada utvrđeni rizik ne može biti učinkovito otklonjen blažim sredstvima. Iako je riječ o procesnoj mjeri, njezina je funkcija izrazito preventivna: država, kada zna ili mora znati za stvaran i neposredan rizik od daljnjeg nasilja prema žrtvi, dužna je pravodobno posegnuti za mjerama koje se razumno mogu očekivati da će taj rizik ukloniti – a istražni zatvor je *ultima ratio* upravo za takve slučajeve. Pritom su ključni načelo razmjernosti i zakonitosti: oduzimanje slobode dopušteno je samo kada je to apsolutno nužno, samo onoliko koliko je nužno i uz postojanje legitimnog cilja zaštite života i sigurnosti, te u postupku propisanom zakonom. Načela zakonitost i razmjernost ulaze u krug općeprihvaćenih međunarodnih standarda koji

¹⁶⁷ Filipović, H., „Predvidljivost događaja” u judikaturi Europskog suda za ljudska prava - jesu li vlasti znale ili su trebale znati za stvarni ili neposredni rizik, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 26, br. 1, 2019, str. 33.

vrijede za zahvate koje države poduzimaju u kaznenim postupcima u odnosu na temeljna prava i slobode građana te je potpuno opravdano da su svoje mjesto našli u načelnim odredbama Zakona o kaznenom postupku.¹⁶⁸ Navedeno je u skladu s općeprihvaćenim međunarodnim standardima (osobito čl. 5 Konvencije za zaštitu ljudskih prava) i zato je razmjernost, zajedno sa zakonitošću, s razlogom ugrađena u načelne odredbe Zakona o kaznenom postupku.

Prvi i osnovni uvjet za određivanje istražnog zatvora je postojanje osnovane sumnje da je osoba počinila kazneno djelo. To je *condicio sine qua non* za određivanje istražnog zatvora. Zakon o kaznenom postupku u članku 123. propisuje istražnozatvorske razloge koji se, osim osnovnog uvjeta, moraju zadovoljiti kako bi se nekome mogao izreći istražni zatvor i dijeli ih u četiri kategorije: opasnost od bijega, koluzijska opasnost (ometanje kaznenog postupka utjecajem na svjedoke ili uništavanje dokaza), iteracijska opasnost (opasnost od ponavljanja djela, završetka započetog djela ili opasnost od počinjenja težeg djela) i okolnosti vezane uz neometano provođenje postupka.¹⁶⁹

U kontekstu partnerskog nasilja, iteracijska opasnost je središnja točka spajanja procesnog prava i preventivnih obveza: kada osobite okolnosti upućuju na opasnost da će okrivljenik ponoviti kazneno djelo ili dovršiti pokušano kazneno djelo ili počiniti teže djelo, istražni zatvor postaje razumno očekivana mjera zaštite. Procjena te opasnosti mora biti konkretna i individualizirana, utemeljena na pokazateljima rizika (npr. prethodne prijetnje, obrazac kontrole i zlostavljanja, kršenje ranije izrečenih mjera, dostupnost oružju, ranija osuđivanost). Budući da se radi o prognozi budućeg ponašanja, nužna je temeljita procjena rizika i jasno obrazloženje zašto blaže mjere nisu dostatne ili su se pokazale nedjelotvornima.¹⁷⁰

Sukladno navedenom, istražni zatvor je krajnja, strogo ograničena mjera procesne prisile koja mora ostati razmjerno sredstvo i nikako ne smije preuzeti funkciju kazne. Primjena te mjere znači oduzimanje slobode osobi koja još nije, a možda niti neće biti proglašena krivom za počinjenje kaznenog djela i u odnosu na koju još uvijek vrijedi jedno od temeljnih kaznenoprocenih načela, pretpostavka nedužnosti. Istodobno, ranije opisani standardi ESLJP jasno traže da, kad vlasti znaju ili su morale znati za stvaran i neposredan rizik po život žrtve

¹⁶⁸ Horvat, L.; Drenški Lasan, V., *Istražni zatvor*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 16, br. 2., 2009, str. 584.

¹⁶⁹ Čl. 123. Zakona o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24, 72/25.

¹⁷⁰ Opširnije v. Đurđević, Z.; Tripalo, D., *Trajanje pritvora u svjetlu međunarodnih standarda te domaćeg prava i prakse*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 13, br. 2, 2006, str. 551-596.

od treće osobe, moraju poduzeti razumno očekivane mjere iz svojeg repertoara – što, ovisno o okolnostima, može uključivati i istražni zatvor ako blaže mjere ne mogu otkloniti opasnost. U hrvatskoj praksi povremeno se otvara pitanje jesu li blaže mjere bile dostatne ili je trebalo razmotriti strože zahvate: npr. nakon ubojstva u Novskoj 2022. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova upozorila je da mjere opreza nisu pružile dostatnu zaštitu i zatražila preispitivanje procjene rizika i nadzora nad mjerama, a slična pitanja pojavila su se i nakon pokušaja ubojstva u Gospiću 2023.¹⁷¹ Ovi primjeri – zajedno s upozorenjima GREVIO¹⁷² o potrebi sustavne, na dokazima utemeljene procjene rizika i brze primjene zaštitnih mjera – podcrtavaju da je ključ u kvaliteti inicijalne i dinamičke procjene rizika te u dosljednoj primjeni strožih mjera kad se opasnost povećava. Drugim riječima, oprez pri oduzimanju slobode i proaktivna zaštita života nisu suprotnosti: standard razumnosti iz prakse ESLJP traži jasno obrazloženje zašto blaže mjere jesu ili nisu dovoljne u konkretnom slučaju, uz provedenu učinkovitu procjenu rizika i brzu reakciju kad okolnosti to nalažu.

5.4.3. Mjere opreza i zaštitne mjere: dinamično upravljanje rizikom

Nakon što je istražni zatvor prepoznat kao *ultima ratio*, logičan je prijelaz na mjere opreza. Radi se o blažem i fleksibilnijem skupu ograničenja koji, utemeljen na procjeni rizika, služi brzom smanjenju opasnosti i zaštiti žrtve u situacijama kada oduzimanje slobode još nije nužno. Mjere opreza u hrvatskom kaznenom postupku imaju primarno procesnu svrhu osiguranja prisutnosti okrivljenika, ali kao i istražni zatvor, u praksi nose i preventivski teret zaštite života i sigurnosti žrtava. Katalog tih mjera propisan je čl. 98. Zakona o kaznenom postupku, uz opće načelo razmjernosti: sud i druga tijela moraju birati najblažu mjeru koja ostvaruje cilj, kontinuirano preispitivati jesu li se okolnosti promijenile te mjeru pooštriti, zamijeniti ili ukinuti kada to nalaže procjena. Novela Zakona o kaznenom postupku iz 2024.¹⁷³ dodatno je operacionalizirala preventivnu funkciju mjera: uveden je izričit temelj za uhićenje osobe za koju postoje osnove sumnje da je prekršila određenu mjeru opreza, uz obvezu suda da u roku od 24 sata odluči hoće li mjeru zamijeniti istražnim zatvorom. Istodobno je propisana

¹⁷¹ Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, „U odnosu na slučaj femicida u Novskoj, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ističe kako mjere opreza, kao i u nizu ranijih slučajeva, ponovno nisu predstavljale dostatnu zaštitu žrtve” 24. listopada 2022., dostupno na: <https://www.prs.hr/cms/post/783> (26. 8. 2025.); Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, „Pravobraniteljica za N1 o slučaju dvostrukog pokušaja ubojstva u Gospiću,” 24. kolovoza 2022., dostupno na: <https://www.prs.hr/cms/post/780> (25. 8. 2025.).

¹⁷² GREVIO Hrvatska, *op. cit.* bilj. 129.

¹⁷³ Opširnije v. Hrvatski sabor, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (PZE-616)*, 29. veljače 2024., dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/sjednice-sabora/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-kaznenom-postupku-drugo-9> (24. 8. 2025.)

obveza saslušanja žrtve prije određivanja, produljenja ili ukidanja mjera u predmetima nasilja nad ženama, nasilja u obitelji i nasilja prema bliskim osobama, uz mogućnost saslušanja na daljinu, te pravo žrtve na žalbu protiv rješenja o mjerama.¹⁷⁴ Time se odlučivanje o mjerama opreza jasnije veže uz rezultate procjene rizika i pojedinačne procjene potreba žrtve, što je ključno za ispunjenje pozitivnih obveza države iz čl. 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava – pravodobno poduzeti razumno očekivane korake kako bi se spriječio stvaran i neposredan rizik. U domaćoj literaturi već je ranije upozoravano na slabosti prakse (nedovoljno dinamično preispitivanje, neujednačen nadzor i reakcija na kršenje),¹⁷⁵ pa se recentne izmjene mogu čitati kao pokušaj skraćivanja puta od utvrđenog rizika do učinkovite zaštite, uz jačanje procesnih jamstava žrtve.

U prekršajnom postupku pandan kaznenoprocenim mjerama opreza čine zaštitne mjere prema ZZNO.¹⁷⁶ One imaju prvenstveno preventivnu svrhu: brzo smanjiti opasnost i onemogućiti ponavljanje nasilja, najčešće kroz udaljenje iz zajedničkog kućanstva, zabranu približavanja, uznemiravanja ili uhođenja, te obvezni psihosocijalni tretman i obvezno liječenje od ovisnosti. Provedbu i nadzor izvršavanja detaljno razrađuju podzakonski akti, uz operativnu ulogu policije.¹⁷⁷ Zahtjev da se zaštitne mjere izriču bez nepotrebne odgode, uz jasno obrazložen rizik i određeno trajanje, proizlazi kako iz Istanbulske konvencije¹⁷⁸ ali i preporuka GREVIO za Hrvatsku.¹⁷⁹ U funkcionalnom smislu, ove su mjere prekršajnopravni ekvivalent kaznenoprocenim mjerama opreza: oba instrumenta oslanjaju se na procjenu rizika i trebaju osigurati trenutnu, razmjernu i nadziranu zaštitu žrtve. Uz zaštitne mjere, prekršajni postupak poznaje i druge procesne instrumente s preventivnom funkcijom, poput uhićenja, zadržavanja i mjera opreza. Ove mjere imaju sličnu svrhu kao i one u kaznenom postupku – sprječavanje ponavljanja nasilja i osiguranje sigurnosti žrtve – ali su pretpostavke njihove primjene i nadležnosti tijela različito uređene. Takve razlike u normativnom okviru ponekad otežavaju usklađenu primjenu mjera u praksi, osobito u slučajevima koji zahtijevaju brzu reakciju.

¹⁷⁴ Opširnije v. Kos, D., *Ojačavanje položaja i uloge žrtve u kaznenom postupku izmjenama zakona u 2024.*, Novine u kaznenom zakonodavstvu – 2024., Pravosudna akademija, 2024, dostupno na: https://www.pak.hr/wp-content/uploads/2024/05/Zbornik_2024.pdf (24. 8. 2025.)

¹⁷⁵ Opširnije v. Pleić, M; Budimlić, T., *Mjere opreza u kaznenom postupku – prijepori oko samostalne opstojnosti i trajanja te druga otvorena pitanja*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 28, br. 2, 2021, 271–301.

¹⁷⁶ Čl. 11. – 19. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine br. 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24.

¹⁷⁷ Pravilnik o načinu provedbe zaštitnih mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji te mjere udaljenja iz zajedničkog kućanstva, Narodne novine br. 28/19

¹⁷⁸ Istanbulska konvencija, *op. cit.* bilj. 2. čl. 52 i 53.

¹⁷⁹ GREVIO Hrvatska, *op. cit.* bilj. 129.

5.4.4. Dvostruki stup zaštite: rizik i individualne potrebe žrtve

Objedinjeno gledano, svi opisani instrumenti — policijska zaštita, mjere opreza, istražni zatvor te prekršajne zaštitne mjere — ovise o dvama dijagnostičkim „stupovima“ sustava: procjeni rizika (usmjerenoj na počinitelja i dinamiku opasnosti) i pojedinačnoj procjeni potreba žrtve (usmjerenoj na zaštitu i prilagodbu postupanja konkretnim okolnostima žrtve). U nedostatku pravodobne, standardizirane i dinamičke procjene rizika, poduzete mjere često kasne ili nisu dovoljno prilagođene stvarnoj razini opasnosti. Bez kvalitetne procjene potreba žrtve, zaštita ostaje formalna, a ne stvarna. Zato je ispunjenje pozitivnih obveza države u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja u konačnici funkcija kvalitete i međudjelovanja ta dva instituta: oni daju podatkovni i argumentacijski temelj za izbor najblaže učinkovite mjere, za brzo pooštavanje kada opasnost eskalira i za dokumentirano obrazloženje zašto su blaže opcije nedostatne. Sljedeće poglavlje (Poglavlje 6) detaljno će razraditi upravo to: normativni okvir, praksu i izazove procjene rizika i pojedinačne procjene potreba žrtava, s posebnim osvrtom na standarde ESLJP-a i operativne zahtjeve proizašle iz Istanbulske konvencije i prava Unije.

5.5. Protokoli postupanja kao operativni okvir prevencije i zaštite

Protokoli postupanja predstavljaju operativnu vezu sustava: na podzakonskoj razini standardiziraju uloge i obveze postupanja između policije, pravosuđa, socijalne skrbi, zdravstva, odgojno-obrazovnih i drugih tijela, kako bi se rizik brzo prepoznao, procijenio i suzbio kroz zajedničko djelovanje. Time operacionaliziraju zahtjeve koordinacije, prevencije i zaštite iz međunarodnih i unijskih standarda, ali i stvaraju preduvjete za dosljednu praksu na terenu.

Prvi Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji Vlada Republike Hrvatske usvojila je 15. rujna 2005. godine¹⁸⁰ te je njegove izmjene i dopune donijela već 7. rujna 2006. godine. Važeću verziju Protokola Vlada je usvojila 19. lipnja 2019.¹⁸¹ u okviru provedbe tadašnje Nacionalne

¹⁸⁰ Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2005., dostupno na: https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/dokumenti/nac_strat/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slucaju%20nasilja%20u%20obitelji.pdf (25. 8. 2025.)

¹⁸¹ Vlada Republike Hrvatske, *Zaključak Vlade Republike Hrvatske o prihvatanju Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji*, 19. lipnja 2019., dostupno na: https://mup.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Protokol_o_postupanju_u_slucaju_nasilja_u_obitelji-usvojila_Vlada_19_6_2019.pdf (25. 8. 2025.)

strategije zaštite od nasilja u obitelji 2017.–2022.¹⁸² i usklađivanja s Istanbulskom konvencijom. Ključna vrijednost Protokola jest što uspostavlja zajednički, operativno jasan slijed postupanja svih nadležnih tijela – od inicijalne dojave i rane, dinamičke procjene rizika, preko odabira i nadzora odgovarajućih mjera zaštite, do koordinirane podrške i informiranja žrtve. Time se standardizira međuresorno djelovanje (policija – državno odvjetništvo i sudovi – socijalna skrb – zdravstvo – odgojno-obrazovni sustav) i smanjuje prostor za diskrecijske razlike koje mogu dovesti do zakašnjele ili nedostadne zaštite. Protokol je pritom usklađen s međunarodnim standardima: slijedi zahtjeve Istanbulske konvencije o promptnom policijskom odgovoru, sustavnoj procjeni smrtnosti/ozbiljnosti i rizika ponavljanja, te o hitnim i zaštitnim nalogima s trenutačnim učinkom,¹⁸³ a nadovezuje se i na Direktivu 2012/29/EU o pravima žrtava¹⁸⁴ glede izbjegavanja kontakta s počiniteljem, prilagođene komunikacije i sprječavanja sekundarne viktimizacije.

Prvi Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja Vlada Republike Hrvatske je usvojila 2012.¹⁸⁵ Prve izmjene Protokola uslijedile su u rujnu 2014., a 2018. nakon ratifikacije Istanbulske konvencije te radi obveze usvajanja Direktive 2012/29/EU o pravima žrtava Protokol je ponovno revidiran. Posljednje izmjene dogodile su se u rujnu 2023. kao posljedica sveobuhvatnih zakonodavnih reformi.¹⁸⁶ Svi tekstovi Protokola propisuju obveze u postupanju policije, pravosudnih tijela, zdravstvenih ustanova, zavoda za socijalni rad (prije centara za socijalnu skrb), odgojno-obrazovnih ustanova i u području zaštite mentalnog zdravlja žrtava seksualnog nasilja. Posljednje izmjene uvele su i nova područja, kao što je pitanje zaštite u sklopu rada poslodavaca i drugih nadležnih tijela, postupanje i djelokrug rada pravobraniteljice za ravnopravnost spolova te je opsežnije opisana uloga i važnost izvaninstitucionalne podrške žrtvama seksualnog nasilja.

¹⁸² Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji 2017.–2022., dostupno na:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Nacionalna%20strategija%20zastite%20od%20nasilja%20u%20obitelji%20za%20razdoblje%20do%202017.%20do%202022.%20godine.pdf> (25. 8. 2025.)

¹⁸³ Istanbulska konvencija, *op. cit.* bilj.2. poglavlje VI.

¹⁸⁴ Direktiva 2012/29/EU, *op. cit.* bilj. 134.

¹⁸⁵ Ured za ravnopravnost spolova, Vlada Republike Hrvatske, 2012, Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, dostupno na:

[https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20seksualnog%20nasilja%20\(2012.\).pdf](https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20seksualnog%20nasilja%20(2012.).pdf) (28. 8. 2025.)

¹⁸⁶ Ured za ravnopravnost spolova, Vlada Republike Hrvatske, 2023, Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, dostupno na:

<https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20seksualnog%20nasilja/2023/Protokol%20final.pdf> (25. 8. 2025.)

Protokoli su „operativni most“ između normi i prakse: standardiziraju korake, jasne nadležnosti i rokove, pa omogućuju da se rizik brzo prepozna, procijeni i svede na najmanju mjeru kroz koordinirano djelovanje svih dionika. Time pretvaraju međunarodne i unijske zahtjeve u izvedive procedure (hitnost, međuresorna suradnja, sprječavanje sekundarne viktimizacije, posebna zaštita djece) te stvaraju podlogu za dosljednu primjenu procjene rizika i nadziranih mjera zaštite. Njihova učinkovitost, međutim, ovisi o internim aktima, stalnoj obuci i praćenju učinaka.

Zaključno, iz cjelokupnog pregleda — od univerzalnih i europskih standarda do hrvatskih zakona i protokola — jasno proizlazi da je procjena rizika središnja os državne preventivne obveze u zaštiti života žrtava partnerskog nasilja. Ona je pretpostavka svake učinkovite mjere: od policijskih intervencija i zaštite, preko mjera opreza i istražnog zatvora, do prekršajnih zaštitnih mjera i koordiniranog rada službi. Standard nije samo „provesti procjenu“, nego je provesti rano, dinamično i multidisciplinarno, uz stalno preispitivanje i povezivanje s konkretnim mjerama zaštite te njihovim nadzorom. Paralelno, pojedinačna procjena potreba žrtve usmjerava postupanje prema specifičnoj ranjivosti i okolnostima svakog slučaja te služi kao korektiv i nadogradnja procjeni rizika usmjerenoj na počinitelja. Upravo zato sljedeće poglavlje detaljno razrađuje oba instituta — procjenu rizika i pojedinačnu procjenu potreba žrtve — njihov normativni sadržaj, svrhu, operativne alate i izazove primjene, kao i njihovu ulogu u ispunjenju pozitivnih obveza države na zaštitu života.

6. OPERATIVNI INSTITUTI ZAŠTITE ŽRTAVA PARTNERSKOG NASILJA

U završnom poglavlju rada pozornost se usmjerava na operativne institute zaštite žrtava partnerskog nasilja, odnosno na instrumente kojima se konvencijski i ustavnopravni standardi prevode u konkretnu praksu postupanja nadležnih tijela. Poseban naglasak stavlja se na procjenu rizika koju policija provodi u slučajevima partnerskog nasilja te na institut pojedinačne procjene potreba žrtava, koji ima za cilj osigurati prilagođenu i učinkovitu zaštitu svake pojedine žrtve. U završnom dijelu prikazuju se i rezultati empirijskog istraživanja provedenog u suradnji s policijom, kojim se ispituje provedba procjene rizika u praksi. Već u ovom dijelu naznačuje se da normativni standardi imaju ograničeni doseg ako se ne pretoče u operativne obrasce postupanja — što empirijski nalazi jasno potvrđuju. Time se, kroz kombinaciju teorijskih polazišta, normativnog okvira i empirijskih nalaza, nastoji dati cjelovit

prikaz izazova i mogućnosti unapređenja sustava zaštite života i sigurnosti žrtava partnerskog nasilja.

6.1. Procjena rizika u slučajevima partnerskog nasilja

Procjena rizika u slučajevima partnerskog nasilja predstavlja temeljni instrument kojim nadležna tijela procjenjuju ozbiljnost i neposrednost prijetnje, kao i vjerojatnost ponavljanja nasilja. Njezina je svrha omogućiti pravodobnu i proporcionalnu reakciju države te usmjeriti izbor zaštitnih mjera prema specifičnim okolnostima i potrebama žrtve.¹⁸⁷ Za razliku od tradicionalnog oslanjanja na subjektivnu prosudbu službenika, suvremeni pristup temelji se na znanstveno razvijenim i normativno utemeljenim alatima koji omogućuju standardizaciju postupanja i smanjenje rizika od proizvoljnosti. Time se procjena rizika potvrđuje kao ključna spona između pravnih obveza država i njihove operativne provedbe u zaštiti života i tjelesnog integriteta žrtava.

6.1.1. Pojmovno određenje i međunarodni standardi

Procjena rizika u slučajevima partnerskog nasilja može se odrediti kao strukturirani postupak identifikacije rizika, s ciljem sprječavanja ponavljanja nasilja i osiguravanja zaštite života te tjelesnog i psihičkog integriteta. Za razliku od *ad hoc* prosudbi, procjena rizika temelji se na jasno utvrđenim kriterijima koji omogućuju konzistentnost i predvidljivost postupanja, čime se smanjuje prostor za subjektivnu ocjenu. U tom smislu procjena rizika ima dvojaku prirodu: ona je istodobno operativni alat za policiju i druga tijela koja izravno interveniraju, ali i pravni standard koji proizlazi iz međunarodnih obveza država u zaštiti temeljnih prava.

Koncept procjene rizika razvijao se postupno u međunarodnim dokumentima i politici zaštite ljudskih prava. Njegove pretpostavke naznačene su već u Deklaraciji UN-a o uklanjanju nasilja nad ženama iz 1993.,¹⁸⁸ koja naglašava obvezu država da osiguraju djelotvornu zaštitu žrtava. Taj okvir konkretiziran je Istanbulsom konvencijom, a potom i učvršćen Direktivom

¹⁸⁷ Europski institut za ravnopravnost spolova, *Procjena rizika i upravljanje rizikom od strane policije u kontekstu nasilja intimnog partnera nad ženama i obiteljskog nasilja*, Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2019., dostupno na: <https://eige.europa.eu/publications/risk-assessment-and-risk-management-police-context-intimate-partner-violence-against-women-and-domestic-violence> (31. 8. 2025.).

¹⁸⁸ Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama, *op. cit.* bilj. 13.

2024/1385, koja ga pretvara u pravno obvezujući zahtjev za sve države članice Europske unije. Time se jasno pokazuje da se procjena rizika razvila od političke preporuke do obvezujućeg pravnog standarda u europskom prostoru. Istanbulska konvencija u čl. 51. zahtijeva da države osiguraju „upravljanje rizicima smrtnog ishoda, ozbiljnih tjelesnih ozljeda i ponavljanja nasilja“, naglašavajući i potrebu koordinacije između svih relevantnih institucija.¹⁸⁹ Direktiva 2024/1385¹⁹⁰ dodatno obvezuje države članice da u kaznenim i zaštitnim postupcima uspostave sustavnu i individualiziranu procjenu rizika s ciljem sprječavanja ponavljanja nasilja, uzimajući u obzir posebne okolnosti i ranjivosti žrtava.

Europski institut za ravnopravnost spolova ističe da „procjena rizika uključuje procjenu rizika od smrtonosnog ishoda, ozbiljnosti situacije i rizika od ponavljanja nasilja“.¹⁹¹ Time se potvrđuje da procjena rizika ne smije biti ograničena na izolirane prijetnje, već mora obuhvatiti širi kontekst odnosa, uključujući obrasce ponavljajućeg nasilja i dinamiku njegove eskalacije. Posebno je važno uočiti da istraživanja pokazuju kako upravo kumulativni učinak prijetnji i prethodnih nasilnih incidenata predstavlja najpouzdaniji indikator povećanog rizika od smrtonosnog ishoda.¹⁹²

Procjena rizika u međunarodnim dokumentima nije zamišljena kao jednokratni postupak. Riječ je o kontinuiranom procesu koji se mora redovito ažurirati u skladu s razvojem situacije.¹⁹³ U znanstvenoj i stručnoj literaturi razlikuje se procjena rizika (*risk assessment*), kojom se identificiraju i mjere prijetnje, i upravljanje rizikom (*risk management*), koje podrazumijeva planiranje i provođenje zaštitnih mjera u skladu s utvrđenom razinom rizika.¹⁹⁴ Samo integriranjem ove dvije dimenzije moguće je ostvariti djelotvornu zaštitu žrtava.

¹⁸⁹ Istanbulska konvencija, *op. cit.* bilj. 2. članak 51. „1. Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da procjena opasnosti od nastupanja smrti, ozbiljnosti situacije i opasnosti od ponovljenog nasilja bude provedena od strane svih nadležnih tijela kako bi se upravljalo rizikom te da, ako je potrebno, bude osigurana koordinirana sigurnost i potpora. 2. Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da pri procjeni opasnosti iz stavka 1., u svim stadijima istrage i primjene zaštitnih mjera, bude valjano uzeta u obzir činjenica da počinitelji djela nasilja, obuhvaćeni područjem primjene ove Konvencije, posjeduju ili imaju pristup vatrenom oružju“.

¹⁹⁰ Direktiva 2024/1385, *op. cit.* bilj. 139.

¹⁹¹ Europski institut za ravnopravnost spolova, *Procjena rizika*, dostupno na: https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1467?language_content_entity=en (31. 8. 2025).

¹⁹² Opširnije v. Campbell, J. C.; Webster, D.; Glass, N., *The Danger Assessment: Validation of a Lethality Risk Assessment Instrument for Intimate Partner Femicide*, Journal of Interpersonal Violence 24, br. 4, 2009, 653–674.

¹⁹³ Opširnije v. Europski institut za ravnopravnost spolova, *Vodič za procjenu rizika i upravljanje rizikom u slučajevima intimnog partnerskog nasilja nad ženama za policiju*, Vilnius, 2019., dostupno na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20191701_mh0119277enn_pdf.pdf (31. 8. 2025.).

¹⁹⁴ Opširnije v. Hoyle, C., Will She Be Safe? A Critical Analysis of Risk Assessment in Domestic Violence Cases, Children and Youth Services Review 30, br. 3, 2008, 323–337.

Pravna doktrina procjenu rizika prepoznaje kao operacionalizaciju pozitivnih obveza država u zaštiti prava na život i tjelesni integritet iz čl. 2. i 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava.¹⁹⁵ Ako se procjena rizika ne provede ili se njezini rezultati ne pretvore u konkretne zaštitne mjere, država može snositi međunarodnu odgovornost zbog propusta u ispunjenju standarda dužne pažnje (*due diligence*). Upravo je to naglasio i ESLJP u predmetima *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*,¹⁹⁶ *Kontrová protiv Slovačke*¹⁹⁷ te *Talpis protiv Italije*,¹⁹⁸ gdje je sud izričito povezao propust u pravovremenoj procjeni rizika s povredom čl. 2. i 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava. Drugim riječima, procjena rizika nije samo tehnički instrument, već pravno relevantna obveza čije se nepoštivanje reflektira i na razini međunarodnog prava ljudskih prava.

Sadržaj procjene rizika obuhvaća više elemenata: procjenu ozbiljnosti i učestalosti prijetnji, povijest nasilnih incidenata, specifične ranjivosti žrtve (dob, invaliditet, trudnoća, ovisnost), ponašanje počinitelja i dostupnost zaštitnih mehanizama. Takva sveobuhvatnost osigurava da procjena rizika doista reflektira stvarni opseg opasnosti i može poslužiti kao osnova za poduzimanje učinkovitih mjera.

Na kritičkoj razini, u literaturi se upozorava da procjena rizika može postati formalistički postupak ako se svodi na ispunjavanje obrazaca bez dublje kontekstualne analize.¹⁹⁹ Nadalje, praksa među državama pokazuje značajne razlike u pristupu, što dovodi do neujednačene razine zaštite žrtava. Upravo zato je važno da se procjena rizika razvija kao pravno obvezujući i praktično učinkovit institut, a ne kao puka administrativna radnja. Iz perspektive pravne analize, procjena rizika djeluje kao most između međunarodnih standarda i nacionalnih operativnih mehanizama zaštite. Njezina kvaliteta pokazuje ostvaruje li država u praksi standard dužne pažnje (*due diligence*) i time ispunjava pozitivne obveze iz čl. 2. i 3. Konvencije. Time se procjena rizika potvrđuje ne samo kao tehnički alat, nego i kao pravni indikator razine institucionalne usklađenosti sa zahtjevima međunarodnog prava ljudskih prava.

¹⁹⁵ Opširnije v. Goldscheid, J., Liebowitz, D., J., *Due Diligence and Gender Violence: Parsing its Power and its Perils*, Cornell International Law Journal, 2015, 302 – 343.

¹⁹⁶ *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, *op. cit.* bilj. 50.

¹⁹⁷ *Kontrová protiv Slovačke*, zahtjev br. 7510/04, presuda od 31. svibnja 2007.

¹⁹⁸ *Talapis protiv Italije*, *op. cit.* bilj. 26.

¹⁹⁹ Opširnije v. Community Care Inform, *Research: assessing risk in domestic violence cases*, Community Care, 30. rujna 2011. dostupno na: <https://www.communitycare.co.uk/2011/09/30/research-assessing-risk-in-domestic-violence-cases/> (31. 8. 2025).

6.1.2. Znanstveni pristupi i tipologije procjene rizika

Razvoj instrumenata za procjenu rizika nasilja u obitelji posljednjih je tridesetak godina obilježio prijelaz odluka s nesustavnog oslanjanja na iskustvo policije prema znanstveno utemeljenim alatima.²⁰⁰ U literaturi se ističu dvije metodološke paradigme—strukturirana profesionalna prosudba (SPJ) i aktuarijalni modeli. Prvi kombinira empirijske indikatore i stručnu procjenu, dok se drugi oslanja na statistiku i bodovne sustave.²⁰¹

U okviru SPJ pristupa najčešće se ističe SARA (*Spousal Assault Risk Assessment*), razvijena kao strukturirani vodič za procjenu rizika od partnerskog nasilja na temelju skupine od dvadesetak indikatora, među kojima su osobito značajni povijest nasilja, prijetnje smrću te zlorporaba alkohola ili oružja.²⁰² Pojednostavljena verzija SARA-e, B-SAFER, posebno je namijenjena policijskoj praksi jer omogućuje bržu, ali i dalje strukturiranu procjenu rizika.²⁰³

S druge strane, aktuarijalni modeli poput ODARA (*Ontario Domestic Assault Risk Assessment*) koriste bodovne ljestvice kojima se predviđa vjerojatnost ponavljanja nasilja.²⁰⁴ Poseban alat predstavlja *Danger Assessment* (DA)²⁰⁵, usmjeren na predviđanje rizika femicida, pri čemu se naglašava važnost kumuliranja prijetnji i ranijih epizoda nasilja kao ključnih prediktora smrtonosnog ishoda. Iako ovi instrumenti omogućuju veću objektivnost i usporedivost podataka, njihova krutost često ne ostavlja dovoljno prostora za individualizaciju, što u pravnom kontekstu može biti problematično.

Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE) navodi da u Europskoj uniji postoji najmanje šest samostalnih instrumenata procjene rizika koji su razvijeni i empirijski testirani, no države članice u praksi nerijetko koriste prilagođene verzije, poput DASH, što dovodi do neujednačenosti postupanja.²⁰⁶ U hrvatskom kontekstu ranija su istraživanja pokazivala da

²⁰⁰ *Op. cit.* bilj. 225. str. 13 – 14.

²⁰¹ Opširnije v. Hilton, N. Z.; Harris, G. T., *Predicting wife assault: A critical review and implications for policy and practice*, Trauma, Violence, & Abuse, vol. 6, br. 1, 2005, str. 3–23.

²⁰² Risk Management Authority, *Spousal Assault Risk Assessment Guide Version 3 (SARA-V3) Factsheet*, dostupno na: <https://dvrisc.org/wp-content/uploads/2023/07/SARA-V-3-Factsheet-June-2024.-Accessible-colors.pdf> (31. 8. 2025).

²⁰³ Opširnije v. Kropp, P. R., *Development of the Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk (B-SAFER): A tool for police*, European Journal of Psychiatry, vol. 18, br. 4, 2004, str. 305–314.

²⁰⁴ Northcott, C., *Community Analysis of Risk Assessment Tools*, Ontario Domestic Assault Risk Assessment (ODARA), 2023, dostupno na: <https://womanact.ca/wp-content/uploads/2023/11/Community-Analysis-of-risk-assessment-tools.pdf>, str. 11. (31. 8. 2025).

²⁰⁵ *Ibid.* str. 13.

²⁰⁶ *Op.cit.* bilj. 225. str. 14.

policija nije imala sustavno razvijen alat za procjenu rizika, već se postupalo fragmentarno, uz oslanjanje na subjektivnu procjenu pojedinaca.²⁰⁷ Noviji radovi, međutim, ukazuju na formalnu implementaciju instrumenata, ali i na problem njihove površne primjene – primjerice, česta označavanja ključnih indikatora rizika kao „nepoznatih“ bez dodatnog obrazloženja, što umanjuje stvarnu preventivnu vrijednost ovih postupaka.²⁰⁸

S pravnog aspekta, instrumenti procjene rizika ne predstavljaju samo tehničke alate, već i operacionalizaciju pozitivnih obveza države. Ako se procjena provodi površno ili se njezini nalazi ne koriste za donošenje zaštitnih mjera, time se riskira povreda čl. 2. i 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava. Drugim riječima, kvaliteta procjene rizika postaje pokazatelj razine institucionalne usklađenosti države sa standardom dužne pažnje (*due diligence*).

6.1.3. Normativni okvir i praksa u Republici Hrvatskoj

Policija ima ključnu ulogu u provedbi procjene rizika u odnosu na osumnjičenika kao mogućeg počinitelja kaznenog djela nasilja. Policija je najčešće prvo tijelo koje dolazi u kontakt i sa osumnjičenikom i sa oštećenom osobom i ima veliku odgovornost u donošenju procjene je li oštećena osoba ili netko drugi u potencijalnom riziku od daljnjeg ili novog štetnog postupanja okrivljenika. Procjena rizika u takvim okolnostima nije samo tehnički zadatak, nego temeljni preduvjet za poduzimanje pravovremenih i proporcionalnih mjera zaštite.

U praksi hrvatske policije procjena rizika se dugo provodila u neformalnom obliku – kroz profesionalnu prosudbu službenika, bez strukturiranih obrazaca i unaprijed definiranih kriterija.²⁰⁹ Tek je prije desetak godina uveden prvi Obrazac za procjenu rizika od ponavljanja nasilničkog ponašanja u obitelji, koji se koristio kao pomoćno sredstvo policijskim službenicima, ali bez statusa formalne obveze.²¹⁰

Ključna promjena nastupila je 2022. godine, kada je ispunjavanje Obrasca rizičnih faktora za ponavljanje nasilničkog ponašanja postalo obvezno u svim kriminalističkim istraživanjima

²⁰⁷ Opširnije v. Matijević, A., *Komparativni prikaz procjena rizika kod počinitelja nasilja u obitelji*, Policija i sigurnost, Zagreb, 20, 2011, br. 2, str. 223–229.

²⁰⁸ Butorac, K.; Kikić, S., Procjena i upravljanje rizikom od nasilja u obitelji, *Temida*, vol. 27, br. 2, 2024, 171–200., str. 191.

²⁰⁹ Matijević A., *op. cit.* bilj. 239.

²¹⁰ Kikić, S., Butorac, K., Nikić-Ibrahimov, D., *Neka obilježja obiteljskog nasilja s osvrtom na faktore rizika*, Istraživački dani kriminalistike i javne sigurnosti: zbornik radova, Orlović, A., Karas, Ž. (ur.). „Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija „Prvi hrvatski redarstvenik“, 2023. str. 46.

vezanim uz nasilje nad bliskim osobama.²¹¹ Policijski službenici dužni su obrazac dostaviti državnom odvjetništvu i sudu, čime se procjena rizika integrira u kazneni i prekršajni postupak. Time je procjena rizika u Hrvatskoj dobila normativnu snagu i postala standardizirani instrument u procesiranju nasilja u obitelji.

Obrazac za procjenu rizika obuhvaća podatke o odnosu žrtve i počinitelja, prethodnim slučajevima nasilja, obilježjima konkretnog incidenta, subjektivnom osjećaju ugroženosti kod žrtve te psihičkim poteškoćama ili ovisnostima počinitelja. Uz to, predviđen je prostor u kojem policijski službenik može unijeti svoja zapažanja s mjesta događaja. Na temelju prikupljenih podataka rizik se kategorizira kao nizak, postojeći, visok ili alarmantno visok. Primjena Obrasca policijskim službenicima olakšava donošenje procjene jer smanjuje vjerojatnost da će određene ključne okolnosti ostati neuzete u obzir, čime se osigurava kvalitetnija odluka o daljnjem postupanju prema počinitelju.²¹²

Iako je uvođenje obveznog Obrasca značajan korak, postoje indikatori da bi se učinkovitost njegovog djelovanja mogla dodatno unaprijediti kroz sustavnije evaluacije i bolju institucionalnu koordinaciju, osobito u slučajevima koji zahtijevaju brzo reagiranje i međuresornu suradnju. Empirijski nalazi koji se donose u završnom dijelu pokazuju upravo takve izazove – od formalističkog popunjavanja rubrika do kašnjenja u razmjeni informacija među nadležnim tijelima.

Procjena rizika u slučajevima partnerskog nasilja stoga predstavlja nužan prvi korak u sustavu zaštite – ona identificira razinu i prirodu opasnosti, ali sama po sebi ne jamči sveobuhvatnu zaštitu žrtve. Tek u kombinaciji s pojedinačnom procjenom potreba žrtava, koja u obzir uzima njihove specifične okolnosti, ranjivosti i potrebe za podrškom, moguće je osigurati integrirani odgovor institucija. Na taj se način jasno vidi komplementarnost dvaju instituta: procjena rizika fokusira se na opasnost od počinitelja, a pojedinačna procjena potreba na zaštitu i osnaživanje same žrtve. Upravo zbog toga, nakon razmatranja međunarodnih standarda i nacionalnog okvira za procjenu rizika, sljedeće poglavlje bavi se pojedinačnom procjenom potreba žrtava kao komplementarnim institutom koji osigurava da zaštita ne ostane na razini apstraktne procjene opasnosti, već bude prilagođena svakoj konkretnoj osobi.

²¹¹ Nalog Ravnateljstva policije svim policijskim upravama dopisom: Postupanje policije u kriminalističkim istraživanjima kažnjivih djela počinjenih na štetu bliskih osoba čija primjena je obavezna od 1. studenog 2022.

²¹² Butorac, Kikić, *op. cit.* bilj. 240. str. 177.

6.2. Pojedinačna procjena potreba žrtava

Pojedinačna procjena potreba žrtava partnerskog nasilja predstavlja komplementaran institut uz procjenu rizika, ali s naglaskom na žrtvu i njezine specifične ranjivosti. Dok procjena rizika identificira opasnost od počinitelja i vjerojatnost ponavljanja nasilja, pojedinačna procjena usmjerena je na zaštitu prava, interesa i dobrobiti žrtve te na sprječavanje sekundarne viktimizacije. Njezin je cilj osigurati individualiziranu i učinkovitu zaštitu kroz prilagodbu postupanja institucija konkretnim okolnostima svake osobe.

6.2.1. Pojmovno određenje i međunarodni standardi

Pojedinačna procjena potreba žrtava u suvremenom pravu prepoznaje se kao ključni institut koji operacionalizira međunarodne i europske standarde zaštite žrtava. Radi se o strukturiranom postupku u kojem nadležna tijela, u suradnji sa službama za zaštitu žrtava, identificiraju posebne ranjivosti i individualne potrebe pojedine žrtve s ciljem prilagodbe mjera zaštite i podrške.

Normativna osnova pojedinačne procjene u europskom prostoru utemeljena je u Direktivi 2012/29/EU²¹³ kojom se utvrđuju minimalni standardi u pogledu prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela. Člankom 22. Direktive propisana je obveza država članica da osiguraju „pravovremenu i pojedinačnu procjenu, u skladu s nacionalnim postupcima, radi utvrđivanja posebnih potreba zaštite i utvrđivanja bi li i u kojem opsegu one imale koristi od posebnih mjera u okviru kaznenog postupka“. Time se pojedinačna procjena postavlja kao procesno jamstvo koje povezuje opća prava žrtava s konkretnim okolnostima slučaja. Nadalje, Direktiva precizira da se pojedinačna procjena temelji na tri skupine kriterija: osobnim značajkama žrtve, vrsti ili prirodi kaznenog djela te okolnostima njegova počinjenja. Posebna se pozornost posvećuje žrtvama koje su pretrpjele tešku štetu, koje su bile izložene nasilju zbog diskriminatornih motiva ili koje zbog odnosa s počiniteljem i ovisnosti o njemu imaju povećanu ranjivost. U toj se kategoriji posebno ističu žrtve rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u bliskim odnosima, trgovanja ljudima, spolnog nasilja i zločina iz mržnje. Kod djece se uvijek predmnijeva da imaju potrebu za posebnim mjerama zaštite, uz obvezu individualne procjene njihove situacije. Opseg procjene prilagođava se težini djela i posljedicama za žrtvu, a provodi

²¹³ Direktiva 2012/29/EU, *op. cit.* bilj. 134.

se uz aktivno sudjelovanje same žrtve, čije se želje i potrebe moraju uzeti u obzir. Budući da se okolnosti mogu mijenjati tijekom kaznenog postupka, Direktiva izričito zahtijeva redovito ažuriranje procjene.²¹⁴

Institut pojedinačne procjene dodatno je proširen i učvršćen Direktivom (EU) 2024/1385 o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.²¹⁵ Ona dodatno precizira obveze država članica u provedbi pojedinačne procjene potreba žrtava. Propisuje da se procjena mora provoditi u najranijoj mogućoj fazi, već prilikom prvog kontakta žrtve s nadležnim tijelima, a prema potrebi i u suradnji s drugim službama. Procjena je usmjerena na rizik koji potječe od počinitelja te obuhvaća niz elemenata poput vjerojatnosti ponovljenog nasilja, rizika od tjelesnih ozljeda ili psihološke štete, dostupnosti oružja, ovisnosti počinitelja, mentalnog zdravlja, zlostavljanja djece i uhođenja. Ujedno se u obzir moraju uzeti individualne okolnosti žrtve, uključujući mogućnost interseksijske diskriminacije, kao i njezino vlastito viđenje situacije. Na temelju provedene procjene, nadležna tijela dužna su odrediti primjerene mjere zaštite – od posebnih procesnih jamstava iz Direktive 2012/29/EU, preko hitnih naloga za udaljavanje i zabrana približavanja, do mjera za upravljanje ponašanjem počinitelja. Procjena se mora redovito preispitivati i ažurirati kako bi odražavala stvarnu situaciju žrtve. Posebna se pažnja posvećuje djeci i uzdržavanim osobama, za koje se pretpostavlja da imaju posebne potrebe zaštite, bez potrebe za zasebnom procjenom, osim ako postoje jasni razlozi koji upućuju suprotno. Uz zaštitu, čl. 17. Direktive (EU) 2024/1385 zahtijeva da se provedbom pojedinačne procjene utvrde i konkretne potrebe žrtve za potporom – uključujući pristup socijalnim, zdravstvenim i specijaliziranim uslugama – čime se osigurava da sustav odgovora ne ostane ograničen na represivne mjere, nego obuhvati i dimenziju podrške i osnaživanja.

Sličan pristup sadržan je u Istanbulskoj konvenciji,²¹⁶ čiji članci 18. i 22. zahtijevaju da države stranke osiguraju žrtvama partnerskog nasilja pristup specijaliziranim uslugama, pravodobnim informacijama i individualiziranoj podršci. Konvencija naglašava da se mjere zaštite i podrške moraju temeljiti na individualnim potrebama žrtve, čime se izravno povezuje s konceptom pojedinačne procjene.

²¹⁴ *Ibid.* čl. 22.

²¹⁵ Direktiva (EU) 2024/1385, *op. cit.* bilj. 139.

²¹⁶ Istanbulska konvencija, *op.cit.* bilj. 2. čl. 18. i 22.

Sudska praksa ESLJP također potvrđuje obvezu država da u postupcima vezanim uz nasilje nad ženama i nasilje u obitelji osiguraju individualiziranu zaštitu. U predmetima poput *Opuz protiv Turske*²¹⁷ i *E.M. protiv Rumunjske*²¹⁸ Sud je utvrdio da se propuštanje pružanja mjera prilagođenih okolnostima žrtve može smatrati povredom pozitivnih obveza države prema čl. 2., 3. i 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava. Time pojedinačna procjena poprima status pravnog standarda međunarodnog prava ljudskih prava, a ne samo političke preporuke.

Na doktrinarnoj razini, pojedinačna procjena povezuje se s razvojem koncepta *victim-oriented justice*, koji zahtijeva da se kazneni postupci transformiraju iz modela fokusiranog isključivo na počinitelja prema modelu koji uvažava potrebe i prava žrtava. U literaturi se naglašava da je viktimologija postala središnji dio kriminoloških istraživanja upravo kroz naglasak na praktičnim oblicima podrške i razvoju politika usmjerenih na žrtve.²¹⁹ U tom kontekstu, pojedinačna procjena potreba nije puka formalnost, nego instrument koji omogućuje materijalno ostvarenje prava na zaštitu i dostojanstvo žrtve.

Zaključno, pojedinačna procjena potreba žrtava partnerskog nasilja razvila se od političkog zahtjeva u međunarodnim dokumentima do obvezujućeg pravnog standarda u europskom pravnom prostoru. Njena svrha je osigurati da prava žrtava nisu tek deklarativno zajamčena, već da se u svakom pojedinom slučaju pretvore u stvarnu, učinkovitu i individualno prilagođenu zaštitu.

6.2.2. Provedba i izazovi pojedinačne procjene potreba

Premda je pojedinačna procjena danas normativno obvezna i predstavlja važan instrument zaštite žrtava, njezina stvarna primjena u praksi još uvijek je nedovoljno ujednačena i opterećena nizom strukturnih problema.

Rezultati nacionalnog istraživanja provedenog na uzorku kaznenih predmeta nasilja u obitelji pokazuju da je institut pojedinačne procjene žrtve u velikoj mjeri zaživio u praksi od strane

²¹⁷ *Opuz protiv Turske*, op. cit. bilj 25., §§ 128–129, 150–151

²¹⁸ *E.M. protiv Rumunjske*, zahtjev br. 43994/05, presuda od 30. listopada 2012., §§ 59–62.

²¹⁹ Opširnije v. Walklate, S. (ur.), *Handbook of Victims and Victimology*, Cullompton: Willan Publishing, 2007, str. 1–5.

policije. Od ukupno 141 analizirane žrtve, u 110 slučajeva (78,01 %) utvrđena je potreba za mjerama zaštite, što potvrđuje da se procjena u najvećem broju slučajeva provodi i dovodi do konkretnih prijedloga zaštite.²²⁰ Međutim, isto istraživanje istodobno ukazuje na nekoliko važnih izazova: mjere procesne zaštite koncipirane su kao prava žrtava (od kojih neka pripadaju svim žrtvama, a neka samo posebno ranjivima), što otežava jasnu operacionalizaciju u praksi. Također, uočeno je da policijski službenici često ne diferenciraju mjere koje provode temeljem policijskog zakonodavstva od mjera procesne zaštite iz Zakona o kaznenom postupku, te da obrasci o pojedinačnoj procjeni ne sadrže uvijek preciznu naznaku primijenjenih mjera niti prijedloga mjera za sljedeće faze postupka. Preporučuje se da se u obrascima jasno označe sve provedene mjere, uključujući posebno obzirno ispitivanje, ispitivanje od strane osobe istog spola ili izbjegavanje kontakta s okrivljenikom, kao i one mjere koje se predlažu državnom odvjetništvu ili sudu. Ističe se i potreba da se mjera uhićenja, koja se u praksi policije redovito primjenjuje u slučajevima nasilja u obitelji, evidentira i kao mjera zaštite žrtve.

Literatura naglašava da je za učinkovitu provedbu pojedinačne procjene nužno osigurati sustavnu edukaciju i senzibilizaciju svih profesionalaca koji s njom rade – policijskih službenika, državnih odvjetnika, sudaca i stručnih suradnika – kako bi procjena odražavala stvarne potrebe žrtve i smanjila rizik sekundarne viktimizacije.²²¹ Procjena može ispuniti svoju svrhu samo ako uključuje aktivno sudjelovanje žrtve i ako rezultira konkretnim, individualiziranim mjerama, a ne ostaje tek formalni administrativni korak.

Zaključno, pojedinačna procjena mora biti shvaćena kao dinamičan i interdisciplinarni proces, a ne jednokratni čin. Potrebna je stalna razmjena informacija između svih uključenih tijela (policije, državnog odvjetništva, sudova, centara za socijalnu skrb, specijaliziranih udruga), redovito ažuriranje podataka i evaluacija učinaka određenih mjera. Tek takav pristup omogućuje da pojedinačna procjena bude stvarni temelj za *ex ante* zaštitu života i sigurnosti žrtava te da država na djelotvoran način ispuni svoje pozitivne obveze iz čl. 2. i 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Kako bi se provjerilo u kojoj mjeri se ovi normativni i praktični zahtjevi ostvaruju u stvarnosti, provedeno je empirijsko istraživanje u suradnji s policijom. Istraživanje je usmjereno na praksu

²²⁰ Opširnije v. Ivičević Karas, E.; Burić, Z.; Filipović, H, *Prva iskustva policijskih službenika u provedbi novih zakonskih rješenja o nasilju u obitelji*, Policija i sigurnost 28, br. 4, 2019.

²²¹ Drožđan-Kranjčec, A., *Žrtve kaznenih djela u hrvatskom kaznenopravnom sustavu*, Ženska soba, Zagreb, 2022, str. 165.

provedbe procjene rizika u slučajevima partnerskog nasilja, s ciljem utvrđivanja u kojoj mjeri policijski službenici koriste dostupne alate, kako procjenjuju razinu rizika i na koji način rezultati procjene utječu na izbor i pravodobnost zaštitnih mjera. Dobiveni podaci omogućuju uvid u operativnu dimenziju sustava zaštite te pomažu identificirati ključne točke u kojima je moguće unaprijediti praksu i time osigurati učinkovitiju prevenciju eskalacije nasilja i zaštitu života žrtava.

7. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE: PROVEDBA PROCJENE RIZIKA U POLICIJSKOJ PRAKSI

7.1. Metodologija istraživanja

Empirijsko istraživanje provedeno je s ciljem ispitivanja provedbe procjene rizika u slučajevima partnerskog nasilja u praksi policijskih službenika. S obzirom na specifičnu prirodu teme i potrebu razumijevanja iskustava iz prve ruke, korištena je kvalitativna metoda polustrukturiranog intervjua. Ova metoda omogućila je kombinaciju unaprijed definiranih pitanja i prostora za slobodnije odgovore, čime se dobio uvid ne samo u postupke i stavove, nego i u izazove i prijedloge iz perspektive službenika.

Instrument istraživanja bio je polustrukturirani upitnik podijeljen u osam tematskih cjelina:

- Demografski podaci – prikupljeni su osnovni podaci o spolu i radnom iskustvu sudionika, kako bi se kontekstualizirali odgovori.
- Rad na slučajevima partnerskog nasilja – obuhvaćena je učestalost rada na predmetima partnerskog nasilja i prosječan broj slučajeva godišnje.
- Provedba procjene rizika – ispitanici su odgovarali na pitanja o učestalosti provođenja procjene rizika, korištenim alatima i postupcima, relevantnim informacijama za procjenu, kao i o utjecaju procjene rizika na daljnje postupanje.
- Terenska i uredska procjena – analizirale su se razlike između procjene provedene na mjestu događaja i one u policijskim prostorijama, uključujući razloge za (ne)provođenje uredske procjene i kriterije za daljnje prikupljanje informacija.

- Faktori rizika – ispitana je važnost pojedinih čimbenika rizika (npr. ovisnost o alkoholu/drogama, posjedovanje oružja, kontrolirajuće ponašanje) i način na koji ih policijski službenici vrednuju u praksi.
- Visoki rizik – istraženo je kako se prepoznaje visoki rizik, koje radnje se tada poduzimaju i kako se takvi slučajevi prate.
- Izazovi i podrška – sudionici su naveli glavne prepreke u provedbi procjene rizika i prijedloge za poboljšanje postupanja.
- Obrazovanje i obuka – ispitana je dostupnost i kvaliteta dodatnih edukacija o procjeni rizika i zaštiti žrtava.

Pitanja su bila kombinacija zatvorenog tipa (npr. učestalost provođenja procjene, ocjena važnosti određenih čimbenika na Likertovoj skali) i otvorenog tipa (npr. opis postupaka i obrazloženja odluka). Ovaj pristup omogućio je prikupljanje i kvantitativnih i kvalitativnih podataka, čime se dobio složeniji uvid u praksu i stavove policijskih službenika.

Istraživanje je provedeno na uzorku 10 policijskih službenika s područja Policijske uprave zagrebačke u periodu travanj/svibanj 2025. Sudjelovanje je bilo dobrovoljno i anonimno, a ispitanici su prethodno informirani o svrsi istraživanja. Zbog ograničenih resursa i organizacijskih mogućnosti, istraživanje je obuhvatilo relativno mali broj ispitanika, što je važno uzeti u obzir pri interpretaciji rezultata. Intervjui su vođeni pojedinačno, u prostorijama policije, uz poštivanje načela povjerljivosti i etičkih standarda istraživanja.

Podaci prikupljeni polustrukturiranim intervjuima analizirani su metodom tematske analize, pri čemu su odgovori grupirani prema glavnim istraživačkim pitanjima i tematskim cjelinama iz upitnika. Iako rezultati pružaju vrijedne uvide, istraživanje ima nekoliko ograničenja koja je potrebno naglasiti:

- Geografska ograničenost uzorka: svi ispitanici dolaze iz jedne policijske uprave, što znači da rezultati ne moraju biti reprezentativni za praksu u cijeloj Hrvatskoj.
- Mali uzorak: broj sudionika bio je ograničen, pa nalazi imaju više eksplorativni nego generalizirajući karakter.
- Samoprocjena: podaci se temelje na iskazima policijskih službenika, što može dovesti do subjektivnih interpretacija i potencijalnog pristranog prikaza postupanja.

Unatoč ovim ograničenjima, istraživanje predstavlja važan korak u razumijevanju operativne provedbe procjene rizika u praksi i pruža temelj za buduća, obuhvatnija istraživanja na nacionalnoj razini. Dobiveni nalazi mogu poslužiti kao smjernica za unaprjeđenje alata za procjenu rizika, edukacije policijskih službenika i koordinacije s drugim tijelima uključenima u zaštitu žrtava partnerskog nasilja.

7.2. Demografski podaci i rad na slučajevima partnerskog nasilja

U istraživanju je sudjelovalo ukupno deset policijskih službenika, od čega sedam žena i tri muškarca. Ovaj omjer ukazuje na prevladavajuću zastupljenost žena u uzorku, što može biti relevantno za tumačenje rezultata s obzirom na specifičnu osjetljivost i pristupe u radu na predmetima partnerskog nasilja.

Radno iskustvo ispitanika značajno varira – od svega dvije godine do trideset godina provedenih u policijskoj službi. Prosječno radno iskustvo u uzorku iznosi oko 17 godina, što ukazuje da je riječ o iskusnim službenicima s dugogodišnjim operativnim iskustvom, ali uz uključivanje i onih na početku karijere. Ova kombinacija omogućuje širi uvid u stavove i praksu kako iskusnih, tako i novijih policijskih djelatnika.

Na pitanje o učestalosti rada na slučajevima partnerskog nasilja, većina ispitanika (6/10) navela je da na takvim predmetima radi često, dok su tri ispitanika odgovorila da na njima rade ponekad, a samo jedan da na njima radi rijetko. Nitko od ispitanika nije naveo da nikada ne radi na slučajevima partnerskog nasilja, što potvrđuje da su svi sudionici relevantni za ovu temu.

Kada je riječ o broju predmeta, odgovori se razlikuju i kreću od 50 do 100 slučajeva godišnje do procjena poput „svakodnevno“ ili „ima dana kada u svakoj smjeni“ postoji slučaj partnerskog nasilja. Nekoliko ispitanika navelo je da ne može procijeniti točan broj, što može ukazivati na visoku frekvenciju predmeta i otežanu kvantifikaciju zbog preklapanja prekršajnih i kaznenih postupaka. Jedan je ispitanik naglasio da među prijavljenim slučajevima ima i „pravih i lažnih“, što otvara pitanje percepcije vjerodostojnosti prijave u policijskoj praksi, ali i moguće posljedice za način na koji se provodi procjena rizika.

7.3. Provedba procjene rizika

7.3.1. Institucionalna praksa i razlike u pristupu

Na pitanje provode li procjenu rizika u slučajevima partnerskog nasilja, svi ispitanici (10/10) naveli su da procjenu provode uvijek. Ovakav jednoglasan odgovor upućuje na to da je institut procjene rizika u potpunosti zaživio u praksi policije te da je doživljen kao obvezni dio postupanja. Više ispitanika naglasilo je da je procjena rizika zakonska obveza, da postoji propisani obrazac koji se obvezno popunjava i prilaže spisu te da se dostavlja državnom odvjetništvu kao sastavni dio predmeta. Kako su pojedini policijski službenici naveli, „dok nije bilo obrasca, nije se vodilo računa o tome, sada se obavezno provodi“, što ukazuje na važnost formalne standardizacije postupka za dosljednu praksu.

Što se tiče pitanja razlikuje li se postupanje ovisno o tome radi li se o prekršaju ili kaznenom djelu, većina ispitanika (8/10) izjavila je da nema razlike u samoj procjeni rizika – ona se provodi prema istim kriterijima neovisno o pravnoj kvalifikaciji djela. Razlike koje su se navele odnose se na operativno postupanje: kod kaznenih djela postupanje preuzima kriminalistička policija, dok se prekršaji rješavaju u policijskim postajama, pri čemu je naglašena veća žurnost postupanja u prekršajnoj sferi. Pojedini ispitanici istaknuli su da kod kaznenih djela imaju više vremena za detaljniju analizu i uzimanje anamneze, a spomenuta je i mogućnost korištenja posebnih procesnih mjera, poput ispitivanja žrtve putem audio-vizualne veze, koje nije dostupno u prekršajnim predmetima. Jedan je ispitanik naglasio da kod kaznenih djela češće procjenjuju kontekstualne čimbenike – način počinjenja, učestalost i obrazac ponašanja počinitelja (fizičko, psihičko ili ekonomsko nasilje) te subjektivni osjećaj straha kod žrtve. Time se potvrđuje da iako formalni postupak procjene rizika ostaje isti, dubina analize i dostupni instrumenti zaštite u praksi ovise o kvalifikaciji djela.

7.3.2. Korištenje i ocjena alata za procjenu rizika

Na pitanje o korištenju alata za procjenu rizika, svi ispitanici su naveli da u svom radu koriste Obrazac rizičnih faktora za ponavljanje nasilničkog ponašanja u obitelji, sukladno obvezi propisanoj pravilnicima i internim uputama. Ispitanici su istaknuli da obrazac obuhvaća većinu relevantnih rizičnih čimbenika i služi kao polazište za strukturiranu procjenu, pri čemu se

evidentiraju svi uočeni rizici, a zatim se procjena dopunjuje dodatnim specifičnostima konkretnog slučaja. U provedbi procjene koriste se informacije prikupljene tijekom kriminalističkog istraživanja, uključujući iskaz žrtve, podatke drugih članova obitelji te izvore poput zavoda za socijalni rad, liječnika i škola, ovisno o okolnostima slučaja.

Ocjena kvalitete obrasca bila je uglavnom pozitivna. Pet ispitanika ocijenilo je obrazac ocjenom 5 (najviša ocjena), troje ga je ocijenilo 4, a dvoje ocjenom 3. Ispitanici koji su dali najviše ocjene istaknuli su da obrazac osobito pomaže službenicima s manje iskustva jer jasno popisuje rizične faktore i time olakšava njihovo prepoznavanje. Naglašeno je da se rizični faktori često pojavljuju u kombinaciji, što obrazac pomaže sustavno pratiti.

Ipak, određeni ispitanici ukazali su na nedostatke: jedan je istaknuo da obrazac nije dovoljan za cjelovitu procjenu rizika jer ne uključuje širu sliku postupanja drugih tijela, poput zavoda za socijalni rad, dok je drugi naveo problem administrativnog opterećenja, posebno kada se traži potpis rukovoditelja koji nije neposredno uključen u slučaj. Nekolicina ispitanika predložila je digitalizaciju obrasca radi bržeg ispunjavanja i lakše obrade podataka, dok su pojedini smatrali da bi obrazac trebao biti kraći i dati samo osnovne smjernice, uz mogućnost dopune slobodnim opisom. Zaključno, rezultati ukazuju da je obrazac u praksi prihvaćen kao koristan i nužan alat, ali postoji prostor za njegovo daljnje unaprjeđenje – osobito kroz digitalizaciju, bolju međuresornu razmjenu podataka i veću fleksibilnost u unosu specifičnih okolnosti pojedinog slučaja.

7.3.3. Izvori informacija, koordinacija i praktični izazovi

Na pitanje o najvažnijim informacijama pri procjeni rizika u slučajevima partnerskog nasilja, većina ispitanika izdvojila je iskaz žrtve kao primarni izvor podataka (5/10), ali su naglasili da on nije dovoljan za potpunu procjenu. Posebno je istaknuta potreba za provjerom informacija u sustavu Ministarstva unutarnjih poslova, što je pet ispitanika navelo kao ključni korak u postupku. Prikupljanje informacija od drugih osoba – članova obitelji, susjeda i drugih svjedoka – također je ocijenjeno izuzetno važnim, iako je više ispitanika istaknulo da društvena klima ponekad otežava prikupljanje tih podataka („ljudi se ne žele miješati“, „rodbina šuti“). Nekolicina ispitanika navela je i društvene mreže kao vrijedan dodatni izvor informacija, jer omogućuju uvid u obrasce ponašanja počinitelja ili žrtve, barem onako kako se oni

predstavljaju u javnom prostoru. Kao značajan izazov prepoznato je ograničeno dobivanje informacija od liječnika – ispitanici smatraju da se prečesto pozivaju na medicinsku tajnu i izostavljaju podatke od sigurnosne važnosti, iako bi oni mogli biti ključni za ranu procjenu rizika i sprječavanje ponavljanja nasilja.

U odgovorima na otvorena pitanja, policijski službenici naglasili su važnost šire slike o obitelji i odnosima, ističući potrebu za sustavnijim prikupljanjem podataka iz različitih izvora, kako bi se dobila objektivna i potpuna procjena. Pojedini su ispitanici naglasili da bi takav pristup trebao uključivati i dodatne posjete školama, vrtićima i drugim institucijama, slično kao što se radilo u postupanjima prema maloljetnicima, kako bi se stekla dublja spoznaja o dinamici obitelji. Međutim, svi su naglasili da im je žrtva primarni izvor podataka.

Naglašeno je kako je najveći problem vremenska dimenzija, jer se najveći broj događaja događa izvan uredovnog radnog vremena, kada većina drugih službi osim policije i hitnih službi ne radi. To, prema navodima ispitanika, otežava pravovremeno prikupljanje svih potrebnih podataka, što može umanjiti kvalitetu procjene rizika u ranoj fazi postupanja.

Ispitanici su naglasili da je uloga policije u prikupljanju podataka povlaštena jer imaju zakonske ovlasti za izravno prikupljanje i provjeru informacija, no istovremeno su upozorili na problem nedostatka međuresorne koordinacije i različitog shvaćanja hitnosti postupanja između sustava, što ponekad dovodi do kašnjenja u dobivanju ključnih informacija.

Kada se suočavaju s nesuglasticama ili nesigurnostima u prikupljenim informacijama, ispitanici navode da odluku donose na temelju kombinacije kriterija: dosljednosti izvora, provjera u sustavu Ministarstva unutarnjih poslova, konzultacija s kolegama i dodatne istrage. Dvoje ispitanika naglasilo je da je povijest prijavljene osobe i prethodna kaznena evidencija jedan od ključnih pokazatelja rizika.

Posebno je naglašena potreba da se iskaz žrtve tretira kao primarna vodilja („prvenstveno vjerujemo žrtvi“), uz opasku da emocionalne reakcije žrtve ne mogu uvijek biti presudne jer trauma može dovesti do povlačenja ili umanjivanja ozbiljnosti nasilja. Nekolicina ispitanika navela je da pri donošenju procjene veliku važnost pridaju timskom radu i iskustvu, kako bi se smanjila mogućnost subjektivne pogreške.

Svi ispitanici ocijenili su timski pristup kao ključan element kvalitetne procjene rizika. Naglašeno je da suradnja policije, državnog odvjetništva i zavoda za socijalni rad osigurava potpuniju sliku i omogućuje donošenje preciznijih i učinkovitijih mjera zaštite. Nekolicina ispitanika posebno je istaknula važnost da procjenu rizika provode najmanje dvije osobe („važno je da se procjena rizika radi u paru“), što omogućuje međusobnu provjeru zapažanja i smanjuje mogućnost propusta.

7.4. Terenska i uredska procjena rizika

7.4.1. Terenska procjena rizika

U slučajevima kada policija izlazi na teren temeljem dojave o partnerskom nasilju, ispitanici su u većini naveli da provode terensku procjenu rizika odmah po dolasku na mjesto događaja (5/10). Nekolicina ispitanika istaknula je da inicijalnu procjenu započinju već prije izlaska na teren (3/10) – analizom dostupnih informacija i prikupljanjem podataka kako bi se dobila osnovna slika o mogućim rizicima.

Oni koji su se izjasnili da ne provode procjenu rizika na terenu (4/10) naveli su da ju provode po povratku u policijske prostorije, kada imaju mogućnosti smireno i detaljno napisati procjenu rizika. Ali velika većina (7/10), što uključuje i one koji ju provedu na terenu, provedu dodatnu procjenu kada se vrate u uredske prostorije. Na taj način nadopunjuju prikupljene podatke, konzultiraju se s kolegama i naprave dopunu provedene procjene. Dvoje ispitanika je navelo da to radi ponekad, ako je potrebno u pojedinim slučajevima. Jedan ispitanik je naveo da ne izlazi na teren više, pa nije uključen u ovu obradu.

Ovi nalazi ukazuju da policijski službenici terensku i uredsku procjenu promatraju kao dvije faze jedinstvenog procesa – prva faza osigurava hitnu reakciju i inicijalno prikupljanje podataka, dok druga faza služi za dopunu, detaljnu analizu i dokumentiranje, kada za to postoje uvjeti.

7.4.2. Uredska procjena rizika

U situacijama kada žrtva podnese prijavu u policijskim prostorijama, svi ispitanici (10/10) potvrdili su da se u pravilu uvijek provodi uredska procjena rizika, uz popunjavanje propisanog obrasca koji postaje sastavni dio spisa. Razlozi izostanka formalne procjene navedeni su isključivo u iznimnim situacijama, poput žurnosti (1/10), pogreške zbog opterećenosti poslom (1/10) ili kada već pri samom zaprimanja prijave postane očito da nema elemenata kaznenog ni prekršajnog djela (2/10), pa se procjena provodi samo neslužbeno, kroz bilješke i razgovor, ali bez ispunjavanja obrasca.

7.4.3. Naknadna provjera informacija i praktične poteškoće

Nakon provedbe uredske procjene, daljnja provjera informacija ovisi o nizu čimbenika: ozbiljnosti prijavljenog nasilja (2/10), prethodnim prijavama i obavijestima o prijavljenoj osobi (1/10), mogućim znakovima ozbiljnog nasilja (1/10), te postojanju drugih izvora potvrde (1/10). Većina ispitanika naglašava da se sve relevantne informacije provjeravaju u sklopu kriminalističkog istraživanja i da procjena rizika nije samo formalni uvjet, nego sastavni dio sveobuhvatnog prikupljanja dokaza.

Konačno, svi ispitanici potvrdili su da postoji mogućnost naknadnog prikupljanja dodatnih informacija i pokretanja novih radnji ako se okolnosti promijene (10/10). U praksi se to najčešće provodi kroz dopunske službene bilješke ili izvješća, koja se prosljeđuju državnom odvjetništvu. Ispitanici su istaknuli da je ovo osobito važno kada se naknadno sazna za nove rizične čimbenike, primjerice posjedovanje oružja, ponovljene prijetnje ili prethodne prijave, jer to izravno utječe na daljnju zaštitu žrtve i odluke o mjerama opreza.

Iako su ispitanici potvrdili da se procjena rizika gotovo uvijek provodi, nekoliko odgovora ukazuje na praktične poteškoće – preopterećenost administracijom, ograničeno vrijeme i ljudski faktor mogu dovesti do propusta ili odgode u ispunjavanju obrasca. Također, naknadno prikupljene informacije ne unose se u postojeći obrazac, već se dostavljaju kroz zasebne zabilješke ili izvješća, što može otežati praćenje kontinuiteta procjene rizika kroz cijeli postupak.

7.4.4. Utjecaj procjene rizika na daljnje postupanje

Svi ispitanici (10/10) istaknuli su da procjena rizika značajno usmjerava daljnje policijsko postupanje. Utvrđeni rizik određuje hoće li osumnjičenik biti priveden pritvorskom nadzorniku (7/10), hoće li se predložiti istražni zatvor (6/10) te koje će se mjere opreza ili zaštite biti predložene (8/10). Nekoliko ispitanika (5/10) istaknulo je da visoka razina rizika motivira snažniji angažman policije i intenzivniju komunikaciju s državnim odvjetništvom, a jedan dio (4/10) naglasio je da procjena utječe i na način pristupa osumnjičeniku i žrtvi tijekom ispitivanja te na planiranje daljnjih izvida. Prema mišljenju ispitanika, ovakav pristup omogućuje da procjena rizika bude praktičan alat za odlučivanje, a ne samo administrativna obveza.

7.5. Faktori rizika

7.5.1. Ključni prediktori eskalacije i ponavljanja nasilja

Nalazi pokazuju visoku suglasnost ispitanika o ključnim indikatorima eskalacije i ponavljanja nasilja. Kao najpouzdaniji prediktori ističu se povijest prethodnog nasilja (9/10), ovisnost o alkoholu i/ili drogama (8/10), mentalno zdravlje počinitelja (značajno povećava rizik: 8/10), pristup oružju — osobito ilegalnom (značajno povećava rizik: 6/10; umjereno: 3/10), te obrasci kontrolirajućeg ponašanja (važan čimbenik: 8/10). Posebno rizičan prijelazni trenutak jest najava prekida odnosa ili razdvajanje (značajno povećava rizik: 8/10), što ispitanici opisuju kao tipičan okidač gubitka kontrole i intenziviranja prijetnji. U cjelini, procjena rizika zahtijeva „širu sliku“: uz karakteristike počinitelja, presudne su i informacije o žrtvi (socijalna i ekonomska ovisnost, dostupnost obiteljske i prijateljske podrške, ranjivosti i strategije preživljavanja), jer one nerijetko određuju realne mogućnosti bijega i sigurnog zbrinjavanja.

Pouzdanost informacija trećih osoba ispitanici vrednuju kombinirano: prema prethodnom iskustvu s izvorom, odnosu izvora prema žrtvi i počinitelju, dosljednosti i detaljnosti iskaza te stvarnom poznavanju situacije (npr. zajedničko kućanstvo ili neposredno svjedočenje). Upozoravaju na čestu pristranost bliskih članova obitelji počinitelja i nevoljkost susjeda da se uključe. Stoga se težina daje verificiranim činjenicama i mozaiku podataka iz više izvora,

umjesto oslanjanja na jedan dominantan iskaz („Na temelju samog razgovora, ako mi netko tvrdi a on nije tako loš....to vam nešto govori. Majke počinitelja nisu pouzdani svjedoci, a često su i one bile žrtve. Počiniteljevi roditelji su rijetko dobri svjedoci. Bliski prijatelji su često vjerodostojniji nego članovi obitelji.“).

Vlastita opažanja na mjestu događaja sustavno se koriste za inicijalnu procjenu, s naglaskom na međusobnu dinamiku sudionika (3/10), stanje žrtve (2/10) i stanje prostora (2/10). Ispitanici naglašavaju važnost razdvajanja sudionika, promatranja neverbalne komunikacije i izbjegavanja „automatskih“ procjena u ponavljajućim intervencijama. Upozorava se da prvi kontakt često otvara tek dio stvarne slike, dok se bitni elementi (npr. dugotrajna kontrola i izolacija) češće razotkrivaju kasnije, kroz opsežniji rad i/ili uključenje specijaliziranih službi.

Pri ocjeni prijetnji, presudnima se smatraju ozbiljnost i ponavljanje, ranije prijetnje i nasilje prema žrtvi, prijetnje u kombinaciji s kontrolirajućim obrascima te kontekst i tonalitet izricanja (npr. implicitne, „kodirane“ poruke koje žrtva prepoznaje kao najavu nasilja) (kontekst: 5/10, ranije prijetnje/nasilje prema žrtvi: 3/10, ozbiljnost: 2/10; ponavljanje: 2/10; prijetnje uz kontrolu: 1/10, osjećaj žrtve: 1/10). Ispitanici pritom daju prednost kontekstualnoj analizi nad formalističnim tumačenjem riječi.

7.5.2. Suradnja s drugim službama

Suradnja s drugim službama koristi se često (7/10), a ponekad (3/10), no zapreke su učestale izvan radnog vremena te osobito u zdravstvenom sustavu zbog zaštite podataka i potrebe sudskog naloga. Povratne informacije zavoda za socijalni rad uglavnom su dostupne, ali vremenski variraju. Policija to često kompenzira operativnim kontaktima i službenim zabilješkama kako bi očuvala kontinuitet procjene. Sustav Ministarstva unutarnjih poslova kao izvor ranijih postupanja, mjera opreza i podataka o oružju smatra se ključnim i neizostavnim alatom provjere (važan čimbenik: 10/10); provjere se obavljaju odmah, prije izlaska na teren ili prilikom zaprimanja prijave, a rezultati se ugrađuju u službenu dokumentaciju.

7.5.3. Specifični rizici: ovisnosti, oružje, mentalno zdravlje, prisilna kontrola i seksualno nasilje

Ovisnosti se percipiraju kao snažan okidač eskalacije i ponavljanja (značajno povećava rizik: 8/10; umjereno: 2/10), osobito uz financijski i drugi životni stres. Sudionici navode da su počinitelji često pod utjecajem alkohola, da im praksa u tim slučajevima govori da će se nasilje ponoviti, a potencijalno i eskalirati.

Pristup oružju značajno povećava rizik (6/10), pri čemu je ilegalno oružje naročito rizično, legalno oružje se preventivno oduzima čim se utvrde elementi nasilja ili prijetnje. Kod legalnog oružja petero sudionika navodi da te osobe ipak prolaze određene provjere, tako da im to nije nužno rizičan faktor.

Mentalna nestabilnost i suicidalne prijetnje redovito aktiviraju hitne medicinske intervencije i percipiraju se kao indikatori visokog rizika (značajno: 8/10; umjereno: 2/10), iako pristup medicinskim podacima ostaje ograničen bez naloga.

Kontrolirajuće ponašanje prepoznaje se kao rizičan faktor (važan: 8/10; umjereno važan: 2/10). Najčešće se ispituju: ograničavanje kontakata (5/10), kontrola financija (5/10), ograničavanje kretanja (2/10), praćenje/uhođenje (3/10), oblikovanje svakodnevice (2/10), manipulativna komunikacija (1/10) i stalna provjera osobnih stvari (1/10). Praksa potvrđuje da žrtve često ne prepoznaju ili u početku ne iznose kontrolu kao oblik zlostavljanja, pa se odlučujuće informacije nerijetko dobivaju od osoba od povjerenja ili kroz dulji, povjerljiv rad sa specijaliziranim službama. Sudionici (4/10) navode da će žrtva to rijetko navesti policiji prilikom prvog razgovora s njima. Za prikupljanje tih podataka potrebno je vrijeme i žrtva se mora osjećati sigurno da bi iznijela sve te informacije.

U pogledu seksualnog nasilja, ispitanici ga opisuju kao indikator visokog rizika (procjena 8/10), no ističu izrazito tamnu brojku kod ovih delikata i činjenicu da se takve informacije često pojavljuju kasnije, nakon izgradnje povjerenja.

Konačno, gotovo svi ispitanici naglašavaju da prethodno nasilje i prijelazni trenuci razdvajanja zahtijevaju pojačani nadzor i brzo aktiviranje zaštitnih mjera, uz dinamičko ažuriranje procjene i intenzivnu međuresornu koordinaciju.

7.6. Visoki rizik

7.6.1. Ključni pokazatelji i obrasci visokorizičnih situacija

Ispitanici visoki rizik najčešće povezuju s kombinacijom čimbenika: poviješću nasilja (više prijava, recidivizam), ovisnostima, psihijatrijskim bolestima, kontrolirajućim i manipulativnim ponašanjem, izolacijom žrtve, prijetnjama i ozbiljnim socioekonomskim otežavajućim okolnostima (spomenuto kod 8/10 ispitanika). Kod većine ispitanika procjena rizika nije formalno rangirana – „čim postoji rizik, postupamo kao da je visok“ (6/10). Kao glavni pokazatelji ističu se ponavljanje djela (7/10), kontinuitet nasilja (6/10), intenzitet i brutalnost postupanja, prijetnje ubojstvom ili teškim tjelesnim ozljedama (5/10), te emocionalno stanje žrtve – zatvorenost, potištenost, stalni strah (4/10). Više ispitanika naglasilo je da je upravo izjava žrtve – pogotovo kada je detaljna i kada opisuje dugotrajno i eskalirajuće nasilje – jedan od najvažnijih signala da je rizik visok (8/10).

Ključni čimbenici za kvalificiranje slučaja kao visokorizičnog uključuju kontinuitet i učestalost nasilja (7/10), prijetnje i prisutnost tjelesnih ozljeda (6/10), ovisnosti (6/10) i izražen strah kod žrtve (5/10). Pojedini ispitanici upozoravaju na nepredvidivost – neki slučajevi bez vidljivih elemenata visokog rizika završe najtežim posljedicama, dok u drugima, unatoč višestrukim prijavama i ozbiljnim indikatorima, ne dolazi do eskalacije.

Posebno je istaknuto da prekid odnosa ili najava prekida predstavlja jedan od najsnažnijih okidača za eskalaciju nasilja i potencijalni femicid (spomenuto kod 8/10 ispitanika). Ispitanici su naglasili da počinitelji u tom trenutku često gube kontrolu i posežu za ekstremnim mjerama kako bi ponovno uspostavili dominaciju nad žrtvom. Opisani su slučajevi u kojima se tek nakon najave prekida pokazala prava narav počinitelja, a u nekima je to bio neposredni povod za najteže oblike nasilja. Upozorava se da žrtve tada mogu imati lažan osjećaj sigurnosti jer vjeruju da će prekid odnosa značiti kraj nasilja, dok je upravo to razdoblje najopasnije.

7.6.2. Postupanje policije i institucionalno upravljanje visokim rizikom

U slučajevima visokog rizika, glavni oblik postupanja policije jest hitno lišavanje slobode i preprata (uhićenje) – prema iskazima ispitanika to se provodi u 90 % slučajeva, bez obzira radi li se o kaznenom djelu ili prekršaju (8/10). U izvješćima se redovito predlaže određivanje istražnog zatvora ili alternativnih mjera opreza (7/10), a u slučajevima kada to nije moguće, žrtvi se nudi smještaj u sigurnu kuću ili druge oblike zaštite (5/10). Kod verbalnih incidenata nižeg intenziteta, postupanje ide redovnim putem, no ispitanici upozoravaju da i takve situacije mogu eskalirati te ih ne treba podcijeniti.

Rizik od eskalacije ispitanici procjenjuju na temelju ponavljanja nasilja i prijetnji (7/10), obrasca ponašanja počinitelja – osobito kada ne pokazuje svijest o protupravnosti svojih postupaka (6/10), recidivizma i ovisnosti (5/10), patrijarhalnih stavova i financijske ovisnosti žrtve (4/10). Ključan indikator jest i način na koji žrtva opisuje situaciju – ako pokazuje stalni strah, osjećaj bespomoćnosti i gubitka povjerenja u institucije, ispitanici to tumače kao znak da je rizik visok i da je potrebna hitna reakcija (6/10).

Procjena visokog rizika najčešće se donosi timski – temeljna policija i kriminalistička služba razmjenjuju informacije, konzultira se šef smjene i državno odvjetništvo (7/10), a u složenijim slučajevima izrađuju se planovi zaštite žrtve koji se upućuju rukovoditeljima na odobrenje (3/10). Iako formalni sustav nadzora procjene nije propisan, u praksi se ona gotovo uvijek preispituje kroz konzultacije i timske odluke (potvrđeno kod 8/10 ispitanika).

Praćenje slučajeva nakon utvrđivanja visokog rizika uglavnom ovisi o izrečenim mjerama zaštite – ako su određene mjere opreza, policija ih je dužna nadzirati (6/10). Ako mjere nisu određene, sustavno praćenje nije moguće zbog nedostatka ovlasti i resursa; postupanje se nastavlja samo u slučaju novih dojava ili informacija (5/10).

U slučaju procjene da prijeti daljnje nasilje, standardna praksa uključuje ponovno saslušanje žrtve (4/10), uhićenje počinitelja i prijedlog za određivanje istražnog zatvora ili mjera opreza (7/10), te upućivanje žrtve u sigurnu kuću (4/10). Naglašava se važnost stalne komunikacije sa žrtvom i poticanja da se javi policiji ako se prijetnje nastave, kako bi se procjena rizika i mjere zaštite pravodobno prilagodile novim okolnostima.

7.7. Izazovi i podrška u provedbi procjene rizika

7.7.1. Ograničenja i institucionalni kapaciteti

Najčešće spominjani izazov u provedbi procjene rizika u slučajevima partnerskog nasilja jest kroničan manjak ljudskih resursa (7/10), što rezultira time da kvantiteta obrade predmeta često nadvlada kvalitetu. Ispitanici naglašavaju da za kvalitetnu procjenu rizika nisu dovoljni samo zakonski propisi i protokoli, već i dobro educirani, motivirani i psihofizički spremni ljudi, što je u sadašnjim okolnostima teško postići zbog manjka kadra i velikog opterećenja postojećih službenika. Više ispitanika istaknulo je kako se u sustav premalo ulaže u razvoj ljudi, a previše u administrativne procedure, što dovodi do šablonskog postupanja i profesionalne otupljenosti (5/10).

Dodatni izazovi odnose se na nedostatak međusektorske koordinacije i dostupnosti drugih sustava izvan radnog vremena (4/10), dugotrajnost pravosudnih postupaka (3/10) i ograničenost resursa koji onemogućuju temeljit rad na svakom pojedinačnom slučaju. Kao posebno zahtjevne ispitanici su izdvojili situacije u kojima je žrtva zatvorena, u strahu ili ne želi surađivati (6/10), što otežava prikupljanje ključnih informacija za procjenu rizika. Neki ispitanici naglašavaju da je u takvim situacijama nužno ulagati dodatni trud u izgradnju odnosa povjerenja sa žrtvom, kako bi se ona otvorila i pružila relevantne informacije.

U odgovorima policijskih službenika vidljivo je da je provedba procjene rizika u velikoj mjeri oslonjena na iskaze same žrtve. Međutim, iskustva iz prakse pokazuju da žrtve nasilja, osobito u situacijama snažne traumatiziranosti i straha, često ne mogu ili ne žele pružiti sve potrebne informacije. Ovakva okolnost rezultira dojmom da policija „nema osnovu“ za daljnje postupanje, dok se u isto vrijeme na samu žrtvu stavlja teret da u trenutku svoje najveće ranjivosti bude glavni, a ponekad i jedini izvor podataka. Takvo očekivanje nije realno i otvara pitanje sekundarne viktimizacije. Zatvorenost žrtve ne bi smjela biti tumačena kao nedostatak suradnje, već kao posljedica straha, traume i nepovjerenja u institucije. Kritički se može primijetiti da se u slučajevima kada žrtva odbija govoriti policija nerijetko oslanja na iskaze susjeda ili drugih osoba, što može dovesti do iskrivljenih ili nepotpunih procjena rizika. Time se propušta prilika za individualizirani pristup i dodatno se produbljuje osjećaj nepovjerenja žrtve prema sustavu.

7.7.2. Perspektive unaprjeđenja i profesionalnog razvoja

Iz navedenog je jasno da policija, zbog ograničenog vremena i kapaciteta, ne može samostalno i kvalitetno provoditi cjelovitu procjenu rizika. Potrebno je sustavno uključivanje multidisciplinarnih timova – psihologa, socijalnih radnika i stručnjaka za podršku žrtvama – koji bi, nakon policijske intervencije, mogli provesti dublju analizu i pružiti odgovarajuću podršku. Uloga organizacija civilnoga društva i osoba od povjerenja također se pokazuje nezamjenjivom, jer omogućuje žrtvi sigurniji prostor za iskazivanje iskustava. Umjesto da se odgovornost za procjenu rizika prebacuje na samu žrtvu, institucionalni okvir treba osigurati alate i resurse koji omogućuju da se žrtvine okolnosti i ograničenja uvažavaju, a ne penaliziraju.

Kada je riječ o prijedlozima za unaprjeđenje, ispitanici su gotovo jednoglasno istaknuli potrebu za većim ulaganjem u ljude – zapošljavanje dodatnih kadrova i pružanje kontinuirane edukacije o pristupu žrtvama i procjeni rizika (8/10). Također, predlažu smanjenje opterećenja administrativnim poslovima i bolju međusektorsku suradnju, kako bi se smanjilo vrijeme čekanja na ključne informacije od zavoda za socijalni rad i zdravstvenih ustanova (5/10). Dio ispitanika ističe i važnost provođenja procjene s određenim vremenskim odmakom kada je žrtva u stanju šoka (3/10), kako bi se dobile potpunije i točnije informacije. Posebno se naglašava i potreba za digitalizacijom postupka – uvođenje aplikacija i elektroničkih obrazaca za brže i učinkovitije popunjavanje procjene rizika, čime bi se smanjila papirologija i povećala operativna učinkovitost (4/10).

Što se tiče standardizacije postupanja, većina ispitanika smatra da standardizacija postoji zahvaljujući propisanom obrascu za procjenu rizika (7/10), ali naglašavaju da je uvijek potreban individualiziran pristup i mogućnost službenika da procjeni pridoda vlastita opažanja s terena. Ipak, nekoliko ispitanika upozorava da provedba i dalje uvelike ovisi o ljudskom faktoru – stručnosti, iskustvu i stavovima pojedinog policijskog službenika – te da su i dalje prisutni elementi konzervativnog i patrijarhalnog postupanja u pojedinim sredinama (3/10).

7.8. Edukacije i obuka o provedbi procjene rizika

Ispitanici su istaknuli da dio njih redovito pohađa dodatne edukacije o provedbi procjene rizika i zaštiti žrtava partnerskog nasilja (5/10), dok drugi edukacije nisu pohađali (4/10) ili su znanja stjecali isključivo kroz svakodnevnu praksu (1/10). Nekoliko ispitanika naglašava važnost samoedukacije i razmjene iskustava, posebno suradnje s organizacijama civilnog društva, no ističu da to ovisi o osobnoj inicijativi pojedinaca.

Kada je riječ o kvaliteti i dostupnosti edukacija, stavovi su podijeljeni. Više ispitanika smatra da edukacija nema dovoljno ili da su rijetke (6/10), dok ih manji dio smatra zadovoljavajućima (3/10). Naglašava se potreba za sustavnijim i češćim edukacijama, osobito za sve policijske službenike koji neposredno rade na slučajevima partnerskog nasilja, a ne samo za rukovoditelje ili šefove smjena. Posebno se ističe da edukacija ne može biti jednokratna, već mora biti kontinuirana i oblikovana kao cjeloživotni proces učenja (4/10).

Prema mišljenju ispitanika, veća učestalost i dostupnost edukacija doprinijela bi boljoj osposobljenosti službenika za prepoznavanje rizičnih faktora, učinkovitiju komunikaciju sa žrtvama te smanjenje rizika od pogrešnih procjena. Također, ispitanici naglašavaju da bi sustav trebao osigurati motivaciju i nagrađivanje službenika za sudjelovanje u takvim edukacijama, čime bi se povećala njihova učinkovitost i smanjila fluktuacija kadra.

7.9. Sistematizacija, nadzor i unaprjeđenje procjene rizika – iskustva i preporuke s upravljačke razine

Osim istraživanja provedenog među policijskim službenicima na terenu, u istraživanje je uključen i polustrukturirani intervju s osobom iz ravnateljstva policije. Ovaj je intervju imao cilj pružiti uvid u funkcioniranje sustava procjene rizika s upravljačke razine, s naglaskom na strateško postavljanje standarda, oblikovanje smjernica i praćenje provedbe u praksi. Time se dobio širi analitički okvir koji povezuje iskustva službenika na terenu s institucionalnim i normativnim pretpostavkama.

Na strateškoj razini sustav procjene rizika temelji se na jasnom zakonodavnom okviru, uključujući Istanbulsku konvenciju, nacionalne zakone te Protokol o postupanju u slučaju

nasilja u obitelji i seksualnog nasilja. Unutar policije izrađuju se interni akti i smjernice koji služe kao operativne upute svim policijskim upravama, čime se nastoji osigurati ujednačenost postupanja. Standardizaciju dodatno podupiru obrazovni programi – od srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja do specijalističkih tečajeva i modula na Policijskoj akademiji – čime se kontinuirano jačaju kompetencije službenika koji rade na poslovima nasilja u obitelji.

Sugovornica naglašava kako je procjena rizika integralni dio kriminalističkog istraživanja i ključan temelj za donošenje odluka o uhićenju i predaji pritvorskoj jedinici. Uloga policije u tom procesu obuhvaća prikupljanje informacija od žrtve, svjedoka i prijavljene osobe te suradnju s drugim institucijama, ponajprije s centrima za socijalnu skrb. Suradnja je normativno uređena, ali u praksi može varirati – od iznimno dobre koordinacije do situacija kada je komunikacija svedena na formalnu razmjenu dopisa, osobito izvan radnog vremena.

Procjena se, prema njezinom tumačenju, provodi na isti način neovisno o obliku nasilja, budući da su najčešće prisutne kombinacije različitih oblika zlostavljanja. Uredska procjena ima prednost digitaliziranog procesa i detaljnijeg dokumentiranja, dok je terenska procjena složenija zbog kratkih rokova i potrebe za brzim donošenjem odluka u dinamičnim i ponekad opasnim okolnostima. Kao izazov ističe administrativno opterećenje policijskih službenika, koje može ograničiti vrijeme i pažnju posvećenu žrtvi.

U slučajevima visokog rizika ključne su temeljite kriminalističke radnje, uhićenje i obrazloženi prijedlog za određivanje istražnog zatvora ili mjera opreza. Važnim se smatra korištenje pojedinačne procjene potreba žrtava i standardiziranih obrazaca, jer omogućuju sustavno informiranje žrtava o pravima i upućivanje na relevantne službe i organizacije za podršku.

Praćenje učinkovitosti procjene rizika provodi se kroz redovite i izvanredne nadzore te analize predmeta, a na temelju nalaza izrađuju se pisane upute koje se upućuju policijskim upravama radi ispravljanja uočenih nedostataka. Kao prioritete za daljnje unaprjeđenje sugovornica ističe jačanje ljudskih kapaciteta, digitalizaciju procesa te uspostavu specijaliziranog odjela za praćenje i evaluaciju učinkovitosti procjena rizika, po uzoru na primjere dobre prakse u drugim europskim državama.

7.10. Sinteza i interpretacija rezultata istraživanja

Istraživanje potvrđuje da je procjena rizika u slučajevima partnerskog nasilja u policijskoj praksi u velikoj mjeri institucionalizirana: provodi se sustavno, uz uporabu standardiziranog obrasca i izravno utječe na ključne operativne odluke (privođenje, prijedlog istražnog zatvora, mjere opreza, upućivanje na potporu). Terenska i uredska procjena pritom djeluju komplementarno—inicijalna, brza procjena na terenu radi zaštite života i tjelesnog integriteta slijedi se dopunom i sistematizacijom u uredskim uvjetima.

Istodobno, rezultati jasno izdvajaju problemska mjesta u provedbi:

1. Nedostatni ljudski kapaciteti i vremenski pritisak - kroničan manjak osoblja i visoka opterećenost predmeta potiču “šablonsko” ispunjavanje dijelova obrasca i smanjuju vrijeme dostupno za dubinski razgovor sa žrtvom i analizu konteksta.
2. Administrativno opterećenje prvog odgovora - velika količina papirologije u akutnim intervencijama smanjuje fokus na sadržaj procjene te otežava dokumentiranje rizičnih indikatora (kontrola, izolacija, prijetnje).
3. Međusektorska koordinacija promjenjive kvalitete - suradnja sa zavodima za socijalni rad najčešće je funkcionalna, ali izvan radnog vremena i prema zdravstvenom sustavu dolazi do kašnjenja ili restriktivnog tumačenja obveze dijeljenja sigurnosno relevantnih informacija, što umanjuje pravodobnost procjene.
4. Ograničena digitalizacija - obrazac procjene i prateća dokumentacija nisu ujednačeno digitalizirani (osobito u temeljnoj policiji), što otežava provedbu procjene rizika policijskim službenicima na terenu.
5. Varijabilnost kvalitete zbog različite razine iskustva i obuke - unatoč standardiziranom obrascu, kvaliteta procjene osjetno ovisi o stručnosti i senzibiliziranosti službenika, posebno u detekciji kontrolirajućeg ponašanja i sekundarne viktimizacije.
6. Teškoće u pribavljanju podataka o mentalnom zdravlju i seksualnom nasilju - pristup medicinskim podacima često je ograničen bez sudske naloga, što je razumljivo radi zaštite prava pacijenata i povjerljivosti podataka, ali policiji otežava cjelovitu i pravodobnu procjenu rizika. Seksualno nasilje je pritom izrazito podprijavljeno pri prvom kontaktu, pa ključne informacije često izostanu u ranoj fazi postupanja.
7. Neproporcionalna očekivanja od žrtve – procjena rizika se često temelji gotovo isključivo na informacijama žrtve, iako su one u trenucima straha i traume često

nepotpune. Takav pristup prebacuje teret odgovornosti na osobu u najranjivijem položaju te zanemaruje neverbalne pokazatelje i posredne izvore informacija. Posljedica je rizik od nedovoljno preciznih procjena i sekundarne viktimizacije.

Što se tiče rizičnih faktora, nalazi su dosljedni: recidivizam i ranija nasilna ponašanja, ovisnosti, mentalne poteškoće, obrasci kontrolirajućeg ponašanja, pristup (osobito ilegalnom) oružju te razdoblja prekida/razdvajanja više su puta identificirani kao glavni prediktori rizika odnosno eskalacije nasilja. Uspješna procjena zahtijeva “širu sliku”—uz karakteristike počinitelja, nužno je sustavno shvatiti položaj žrtve (ekonomska i socijalna ovisnost, mreža podrške, realne mogućnosti zbrinjavanja).

Perspektiva upravljačke razine potvrđuje da je normativno-operativna arhitektura postavljena (međunarodni i nacionalni propisi, protokoli, interni akti, obrazovni programi), ali da su za podizanje kvalitete presudni kapaciteti i alati koji smanjuju varijabilnost u provedbi i omogućuju evaluaciju učinaka.

Unaprjeđenje sustava procjene rizika zahtijeva niz strukturnih i organizacijskih mjera. Prije svega, nužno je uvesti jedinstveni digitalni obrazac koji bi bio povezan s relevantnim evidencijama, omogućavao naknadne dopune i praćenje vremenskog slijeda odluka, te automatski povlačio ključne podatke o ranijim postupanjima i izrečenim mjerama. Time bi se osigurala konzistentnost i transparentnost postupaka, kao i smanjila fragmentiranost podataka. Podjednako je važno jačati kadrovske kapacitete i rasteretiti policijske službenike administrativnih poslova u fazi prvog odgovora, primjerice korištenjem pomoćnih administrativnih servisa ili alata. Na taj bi se način otvorio prostor za dublji razgovor sa žrtvom i kontekstualnu analizu situacije. Ujedno, procjenu rizika potrebno je provoditi multidisciplinarno, u suradnji sa stručnjacima za mentalno zdravlje i službama za podršku žrtvama, kako bi se bolje razumjela traumatska iskustva i spriječila sekundarna viktimizacija. Dodatno, nužno je unaprijediti ubrzani i dvosmjerni protok informacija među sustavima, s osiguranim dežurnim kontaktima i minimalnim skupom nužnih podataka iz sustava socijalne skrbi i zdravstva izvan radnog vremena. Kontinuirana, ciljano usmjerena edukacija trebala bi obuhvaćati prepoznavanje kontrolirajućeg ponašanja, komunikaciju bez sekundarne viktimizacije, rad u paru te supervizije tipa „case-review“, čime bi se ujednačila praksa i podigla razina stručnosti.

Konačno, sustav treba uključivati i praćenje ishoda procjena kroz rad malog centralnog analitičkog tima. Taj bi tim redovito pratio povezanost između nalaza procjene, poduzetih mjera i stvarnih ishoda (poput ponavljanja ili eskalacije nasilja), te izrađivao operativne smjernice za daljnje unaprjeđenje postupanja. Time bi procjena rizika u potpunosti postala dinamičan alat usmjeren na učinkovitu zaštitu života žrtava.

8. ZAKLJUČAK

Sveobuhvatnom analizom međunarodnog i nacionalnog pravnog okvira te sudske prakse u pogledu zaštite života žrtava partnerskog nasilja može se zaključiti da članak 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava, u korelaciji s člankom 21. Ustava Republike Hrvatske, postavlja visok standard pozitivnih obveza države. Te obveze nadilaze isključivo normativno uređenje prava i zahtijevaju aktivno, pravodobno i koordinirano djelovanje svih nadležnih tijela s ciljem sprječavanja ugrožavanja života. Jurisprudencija ESLJP, počevši od presude *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, utvrdila je kriterij „stvarne i neposredne opasnosti“ te dužnost države da poduzme „sve razumno očekivane mjere“ radi njezina otklanjanja. Kasnije presude, osobito *Opuz protiv Turske*, *Talpis protiv Italije* i *Kurt protiv Austrije*, dodatno su razradile ovaj standard, naglasivši potrebu kontekstualne i kumulativne procjene rizika te obvezu preventivnog i koordiniranog djelovanja u slučajevima ponavljajućeg i eskalirajućeg nasilja.

Nacionalni pravni okvir predviđa niz kaznenopravnih, prekršajnopravnih i zaštitnih mjera usmjerenih na zaštitu žrtava partnerskog nasilja. Ipak, analiza pokazuje da učinkovitost tih instrumenata ovisi o njihovoj pravodobnoj i dosljednoj primjeni te o kontinuiranoj međuresornoj suradnji i evaluaciji učinaka. Presude ESLJP protiv Republike Hrvatske – poput predmeta *Branko Tomašić i drugi, A. protiv Hrvatske* i *Malagić protiv Hrvatske* – ilustriraju različite ishode: od utvrđenja povreda zbog nepravodobne i fragmentirane reakcije nadležnih tijela do potvrde usklađenosti s konvencijskim standardima kada je reakcija bila pravovremena, individualizirana i koordinirana.

Ustavni sud Republike Hrvatske i Vrhovni sud Republike Hrvatske usvojili su metodologiju ESLJP, operacionalizirajući standard „stvarne i neposredne opasnosti“ te razrađujući razliku između regulatornih i operativnih obveza države. Na taj način domaća sudska praksa potvrđuje

da je svrha zaštitnih mjera spriječiti eskalaciju nasilja i osigurati očuvanje života i sigurnosti žrtava kroz *ex ante* procjenu rizika i proporcionalne mjere zaštite.

Dodatnu potvrdu važnosti učinkovite primjene tih standarda pružaju rezultati provedenog istraživanja o policijskoj procjeni rizika, koji ukazuju na njezin ključan značaj za pravodobno prepoznavanje prijetnji, ali i na izazove u praksi – poput nedostatne edukacije, nedovoljno ljudskih kapaciteta i potrebe za unapređenjem međuresorne razmjene informacija. Ti nalazi potvrđuju da normativni okvir mora biti popraćen kontinuiranom obukom, evaluacijom i prilagodbom instrumenata procjene rizika kako bi se spriječile tragične posljedice.

Posebno valja istaknuti da je femicid krajnja i najteža manifestacija partnerskog nasilja, čije razmjere potvrđuju i nacionalne statistike. Svaki slučaj femicida pokazuje da preventivni mehanizmi nisu pravodobno ili dovoljno učinkovito primijenjeni, čime se naglašava važnost sustavne i kontinuirane primjene mjera zaštite te rane identifikacije visokorizičnih situacija.

Zaključno, može se ustvrditi da se kroz razvoj međunarodnih standarda i njihovu dosljednu primjenu u domaćem pravnom poretku gradi koherentan sustav zaštite koji zahtijeva proaktivno, žurno i koordinirano postupanje svih nadležnih tijela. Pravo na život, kao apsolutno i nepovredivo pravo, zahtijeva ne samo normativnu egzistenciju zaštitnih instrumenata, nego i njihovu djelotvornu i pravodobnu primjenu, u skladu s kumulativnim rizicima i specifičnostima svakog pojedinog slučaja. Samo takvim pristupom ostvaruje se stvarna svrha članka 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i članka 21. Ustava Republike Hrvatske – učinkovita i sveobuhvatna zaštita života i sigurnosti žrtava partnerskog nasilja.

9. LITERATURA

Knjige i članci:

1. Aljinović, N., *Femicid: od neologizma do posebnog kaznenog djela*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 31, br. 2, 2024., 307–338.
2. Ard, K. L.; Harvey J. Makadon, H. J., *Addressing Intimate Partner Violence in Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Patients*, Journal of General Internal Medicine 26, br. 8, 2011, 930 - 933.
3. Batistić Kos, V., *Pozitivne obveze prema Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Narodne novine, 2012.
4. Batistić Kos, V., *Sigurnosne mjere u kaznenom pravu i standardi ESLJP-a – analiza presude Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2010, str. 147-178.
5. Berg, C., *The International Responsibility of the European Union and its Member States for Breaches of Incomplete Mixed Agreements*, CLEER Papers, 2024/2, T.M.C. Asser Institute, 2024.
6. Bettinger-López, C., *Human Rights at Home: Domestic Violence as a Human Rights Violation*, Columbia Human Rights Law Review 42, 2008, 581–640
7. Bonačić, M.;Tomašić, T., *Implementacija standarda Europskog suda za ljudska prava u hrvatskom prekršajnom pravu i praksi*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br.2, 2017, 381 - 411.
8. Butorac, K.; Kikić, S., Procjena i upravljanje rizikom od nasilja u obitelji, *Temida*, vol. 27, br. 2, 2024, 171–200.
9. Capaldi, D. M.; Knoble, N. B.; Shortt, J. W.; Kim, H. K., *A Systematic Review of Risk Factors for Intimate Partner Violence*, Partner Abuse 3, br. 2, 2012, str. 231 - 280.
10. Campbell, J. C.; Webster, D.; Glass, N., *The Danger Assessment: Validation of a Lethality Risk Assessment Instrument for Intimate Partner Femicide*, Journal of Interpersonal Violence 24, br. 4, 2009, 653–674.
11. Durfee, A., *Book Review: A Typology of Domestic Violence: Intimate Terrorism, Violent Resistance, and Situational Couple Violence*, Gender & Society 25, br. 4, 2011, str. 522 - 524.
12. Dimitrijević, S.; Janeš, D.; Miljuš, M., *Pravna regulativa obiteljskog nasilja i neosjetljivost institucija prema ženama žrtvama nasilja*, Pravnik, 50. (100.), 2016, 95-122.

13. Drožđan-Kranjčec, A., *Žrtve kaznenih djela u hrvatskom kaznenopravnom sustavu*, Ženska soba, Zagreb, 2022.
14. Drožđan-Kranjčec, A., Mamula, M. Sustav podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela u Hrvatskoj – usklađenost s međunarodnim zahtjevima i standardima, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 30, br. 2, 2023, 545-568.
15. Đurđević, Z., *Nekoliko riječi o rodno utemeljenom nasilju nad ženama*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 29, br. 2, 2022, str. 0 - 0.
16. Đurđević, Z., *Pravo na učinkovitu istragu u kaznenim predmetima: analiza hrvatske prakse i prava*, u: Krapac, D. (ur.), *Profili hrvatskog kaznenog zakonodavstva*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2014.
17. Đurđević, Z.; Tripalo, D., *Trajanje pritvora u svjetlu međunarodnih standarda te domaćeg prava i prakse*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 13, br. 2, 2006, str. 551-596.
18. Filipović, H., „*Predvidljivost događaja*“ u judikaturi Europskog suda za ljudska prava - jesu li vlasti znale ili su trebale znati za stvarni ili neposredni rizik, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 26, br. 1, 2019.
19. Goldscheid, J., Liebowitz, D., J., *Due Diligence and Gender Violence: Parsing its Power and its Perils*, Cornell International Law Journal, 2015, 302 – 343.
20. Hasselbacher, L., *State Obligations Regarding Domestic Violence: The European Court of Human Rights, Due Diligence, And International Legal Minimums of Protection*, Northwestern Journal of International Human Rights 8, br. 2, 2010, str. 190–215.
21. Hilton, N. Z.; Harris, G. T., *Predicting wife assault: A critical review and implications for policy and practice*, Trauma, Violence, & Abuse, vol. 6, br. 1, 2005, str. 3–23.
22. Horvat, L.; Drenški Lasan, V., *Istražni zatvor*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 16, br. 2., 2009.
23. Hoyle, C., Will She Be Safe? A Critical Analysis of Risk Assessment in Domestic Violence Cases, Children and Youth Services Review 30, br. 3, 2008, 323–337.
24. Ivičević Karas, E.; Burić, Z.; Filipović, H. *Prva iskustva policijskih službenika u provedbi novih zakonskih rješenja o nasilju u obitelji*, Policija i sigurnost 28, br. 4, 2019.
25. Kikić, S., Burtorac, K., Nikić-Ibrahimov, D., *Neka obilježja obiteljskog nasilja s osvrtom na faktore rizika*, Istraživački dani kriminalistike i javne sigurnosti: zbornik

- radova, Orlović, A., Karas, Ž. (ur.). „Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija „Prvi hrvatski redarstvenik“, 2023.
26. Konforta, M., *Implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br.2, 2017, 271-292.
 27. Kos, D., *Ojačavanje položaja i uloge žrtve u kaznenom postupku izmjenama zakona u 2024.*, Novine u kaznenom zakonodavstvu – 2024., Pravosudna akademija, 2024, dostupno na: https://www.pak.hr/wp-content/uploads/2024/05/Zbornik_2024.pdf (24. 8. 2025.)
 28. Kropp, P. R., *Development of the Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk (B-SAFER): A tool for police*, European Journal of Psychiatry, vol. 18, br. 4, 2004, str. 305–314.
 29. Maršavelski, A.; Moslavac, B., *Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 30, br. 2, 2023., 305–337.
 30. Matijević, A., Komparativni prikaz procjena rizika kod počinitelja nasilja u obitelji, Policija i sigurnost, Zagreb, 20, 2011, br. 2, str. 223–229.
 31. Omejec, J., *Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 62 (5-6), 2012, 1913-1942.
 32. Pavlović, Š., *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda: protokoli uz Konvenciju: Europski sud za ljudska prava: praksa, komentari, teorija*, Libertin naklada, Rijeka, 2020.
 33. Pleić, M; Budimlić, T., *Mjere opreza u kaznenom postupku – prijedori oko samostalne opstojnosti i trajanja te druga otvorena pitanja*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 28, br. 2, 2021, 271–301.
 34. Radić, I.; Radina, A., *Zaštita od nasilja u obitelji: obiteljskopравни, prekršajnopравни i kaznenopravni aspekt*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 51 (3), 2014, 727-754.
 35. Rigotti, C.; McGlynn, C.; Benning, F., *Image-Based Sexual Abuse and EU Law: A Critical Analysis*, German Law Journal, 25(9), 2024, 1472–1493.
 36. Šimonović, D., *Razvoj i sinergija globalne CEDAW konvencije i regionalne europske Istanbulske konvencije kao instrumenata za uklanjanje diskriminacije i nasilja nad ženama*, u: Potočnjak, Ž.; Grgurev, I.; Grgić, A. (ur.), *Perspektive antidiskriminacijskog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2014, 85–98.

37. Škorić, M. *Obiteljsko nasilje u praksi Europskog suda za ljudska prava s posebnim osvrtom na presude protiv Republike Hrvatske*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 25, br. 2, 2018, 387- 415.
38. Vasiljević, S., *Femicid – kotačić promjene ili kamen spoticanja?*, Informator, 6825, 2024., 11–14.
39. Walklate, S. (ur.), *Handbook of Victims and Victimology*, Cullompton: Willan Publishing, 2007.
40. Weissman, D. M., *The Personal Is Political — and Economic: Rethinking Domestic Violence*, Brigham Young University Law Review, 2007, 387–450.
41. Žagar, A., *Upotreba tradicionalnih pravnih argumenata za opravdanje tumačenja i primjene članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, Zagrebačka pravna revija, 13 (1), 2024, 128-161.
42. Željko, D., *Procjena prvih deset godina Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 28, br. 2, 2021, 381-404.

Pravni izvori:

1. Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama, Ujedinjeni narodi, Opća skupština, Rezolucija 48/104, 20. prosinca 1993.
2. Direktiva 2011/99/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13.12.2011. o europskom zaštitnom nalogu, OJ L 338, 21.12.2011.
3. Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, SL L 315, 14. 11. 2012.
4. Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14.5.2024. o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, OJ L, 24.5.2024.
5. Fakultativni Protokol uz Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Međunarodni ugovor, Narodne novine br. 3/01.
6. Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 114/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24.
7. Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), UN General Assembly, 18. 12. 1979., OHCHR.

8. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 3/18.
9. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 19/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.
10. Opća deklaracija o ljudskim pravima, Rezolucija 217 A (III) Opće skupštine Ujedinjenih naroda, 10. prosinca 1948.
11. Parlamentarna skupština Vijeća Europe, Rezolucija 1654 (2009): Femicide, 30. siječnja 2009.
12. Povelja Europske unije o temeljnim pravima, čl. 2, 2012/C 326/02, Službeni list Europske unije C 326, 26. 10. 2012.
13. Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika, Narodne novine br. 20/22, 37/23, 114/23.
14. Pravilnik o načinu provedbe zaštitnih mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji te mjere udaljenja iz zajedničkog kućanstva, Narodne novine br. 28/19
15. Uredba (EU) br. 606/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 12.6.2013. o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima, OJ L 181, 29.6.2013.
16. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.
17. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24, 72/25.
18. Zakon o policiji, Narodne novine br. 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19, 155/23.
19. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Narodne novine br. 76/09, 92/14, 70/19.
20. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine br. 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24.

Presude Europskog suda za ljudska prava:

protiv Hrvatske, zahtjev br. 55164/08, presuda od 14. listopada 2010.

1. Armani da Silva protiv Ujedinjenog Kraljevstva, zahtjev br. 5878/08, presuda od 3. ožujka 2016.
2. A. protiv Moldavije, zahtjev br. 61382/09, presuda od 16. listopada 2013., §52–53.

3. Centar za pravna istraživanja u ime Valentina Câmpeanua protiv Rumunjske, zahtjev br. 47848/08, presuda od 17. srpnja 2014.
4. Choreftakis i Choreftaki protiv Grčke, zahtjev br. 46846/08, presuda od 17. siječnja 2012.
5. E.M. protiv Rumunjske, zahtjev br. 43994/05, presuda od 30. listopada 2012
6. Eremia protiv Republike Moldavije, zahtjev. br. 3564/11, presuda od 28. svibnja 2013.
7. Giuliani i Gaggio protiv Italije, zahtjev br. 23458/02, presuda od 24. ožujka 2011.
8. Kontrová protiv Slovačke, zahtjev br. 7510/04, presuda od 31. svibnja 2007.
9. Kurt protiv Austrije, zahtjev br. 62903/15, presuda od 15. lipnja 2021.
10. L.C.B. protiv UK, zahtjev br. 14/1997/798/1001, presuda od 9. lipnja 1998.
11. Makaratzis protiv Grčke, zahtjev br. 50385/99, presuda od 20. prosinca 2024.
12. Malagić protiv Hrvatske, zahtjev br. 29417/17, presuda od 17. studenog 2022.
13. Mastromatteo protiv Italije, zahtjev br. 37703/97, presuda od 24. listopada 2002.
14. Mc Cann i drugi protiv UK, zahtjev br. 18984/91, presuda od 5. rujna 1995.
15. Mudric protiv Republike Moldavije, zahtjev br. 74839/10, presuda od 16. listopada 2013.
16. Opuz protiv Turske, zahtjev br. 33401/02, presuda od 9. lipnja 2009.
17. Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva, zahtjev br. 87/1997/871/1083, presuda od 28. listopada 1998.
18. Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva, zahtjev br. 46477/99, presuda od 14. ožujka 2002.
19. Petković, K., *Analiza diskursa Istanbulske konvencije*, Anali Hrvatskog politološkog društva, 16 (1), 2019, 119-154.
20. Sandra Janković protiv Hrvatske, zahtjev br. 38478/05, presuda od 5. ožujka 2009.
21. Sunday Tims protiv UK, zahtjev br. 6538/74, presuda od 26. travnja 1979.
22. Talapis protiv Italije, zahtjev br. 41237/14, presuda od 2. ožujka 2017.
23. Tomašić protiv Hrvatske, zahtjev br. 39867/07, presuda od 15. siječnja 2009.
24. Volodina protiv Rusije, zahtjev br. 41261/17, presuda od 9. srpnja 2019.
25. Ž.B. protiv Hrvatske, zahtjev br. 47666/13, presuda od 11. srpnja 2017.

Presuda Suda Europske unije:

1. Sud Europske unije, Åkerberg Fransson, C-617/10, presuda od 26.2.2013.

Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske:

1. Ustavni sud, odluka U-III-3875/2019, 24. lipnja 2020.
2. Ustavni sud, odluka U-III-3327/2024, 30. listopada 2024.
3. Ustavni sud, odluka U-III-4503/2020, 20. svibnja 2025.

Odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske:

1. Vrhovni sud Republike Hrvatske, presuda, br. III Kž 1/2020-4, 1. lipnja 2020.
2. Vrhovni sud Republike Hrvatske, presuda br. I Kž 55/2021-6, 17. ožujka 2021.
3. Vrhovni sud Republike Hrvatske, presuda br. I Kž 83/2021-8, 15. lipnja 2021.

Presude županijskih sudova Republike Hrvatske:

1. Županijski sud u Bjelovaru, presuda K-4/2025-76, 3. srpnja 2025.
2. Županijski sud u Bjelovaru, presuda K-20/2024-12, 11. prosinca 2024.
3. Županijski sud u Osijeku, presuda Kzd-5/2024-44, 13. ožujka 2025.

Online poveznice:

1. Community Care Inform, Research: assessing risk in domestic violence cases, Community Care, 30. rujna 2011. dostupno na:
<https://www.communitycare.co.uk/2011/09/30/research-assessing-risk-in-domestic-violence-cases/> (31. 8. 2025).
2. EPRS – European Parliamentary Research Service, Nasilje nad ženama u EU: Stanje u 2025, Briefing, Bruxelles, Europski parlament, 20. lipnja 2025., dostupno na:
[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)772921](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)772921) (21. 8. 2025.)
3. Europski institut za ravnopravnost spolova, Procjena rizika, dostupno na:
https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1467?language_content_entity=en (31. 8. 2025).

4. Europski institut za ravnopravnost spolova, Procjena rizika i upravljanje rizikom od strane policije u kontekstu nasilja intimnog partnera nad ženama i obiteljskog nasilja, Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2019., dostupno na: <https://eige.europa.eu/publications/risk-assessment-and-risk-management-police-context-intimate-partner-violence-against-women-and-domestic-violence> (31. 8. 2025.).
5. Europski institut za ravnopravnost spolova, Vodič za procjenu rizika i upravljanje rizikom u slučajevima intimnog partnerskog nasilja nad ženama za policiju, Vilnius, 2019., dostupno na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/20191701_mh0119277enn_pdf.pdf (31. 8. 2025.).
6. Europska komisija, Evaluacija Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela, kojom se zamjenjuje Okvirna odluka Vijeća 2001/220/PUP, SWD(2022) 180 final, Bruxelles, 28. lipnja 2022., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0179> (20. 8. 2025.).
7. Eurostat, European Union Agency for Fundamental Rights & European Institute for Gender Equality, EU gender-based violence survey – Key results. Experiences of women in the EU-27, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024, dostupno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/eugender_based_violence_survey_key_results.pdf (7. 8. 2025.).
8. GREVIO – Skupina stručnjaka za djelovanje protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja, Izvješće o početnoj procjeni zakonodavnih i drugih mjera kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (Istanbulska konvencija): Hrvatska, GREVIO/Inf(2023)6, Strasbourg: Vijeće Europe, objavljeno 6. rujna 2023., dostupno na: <https://rm.coe.int/baseline-evaluation-report-on-croatia/1680ac76c9> (19. 8. 2025.).
9. Hill protiv Chief Constable of West Yorkshire, 2 WLR 1049 House of Lords, 1988, dostupno na: <https://vlex.co.uk/vid/hill-v-chief-constable-793844609> (10. 8. 2025.).
10. Hrvatski sabor, Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona – Konačni prijedlog (PZE 615), Zagreb, dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2024-02-29/174304/PZE_615.pdf (22. 8. 2025.).

11. Hrvatski sabor, Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (PZE-616), 29. veljače 2024., dostupno na:
<https://www.sabor.hr/hr/sjednice-sabora/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-kaznenom-postupku-drugo-9> (24. 8. 2025.)
12. Izvješće Posebne izvjestiteljice o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posljedicama, Rashida Manjoo, Odgovornost države za eliminaciju nasilja nad ženama, A/HRC/23/49, 14. svibnja 2013., dostupno na:
<https://docs.un.org/en/A/HRC/23/49> (18. 8. 2025.)
13. Izvješće Posebne izvjestiteljice o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posljedicama, Yakin Ertürk, Standard dužne pažnje kao alat za eliminaciju nasilja nad ženama, E/CN.4/2006/61, 20. siječnja 2006., dostupno na:
https://docs.un.org/en/E/CN.4/2006/61?utm_source=chatgpt.com (18. 8. 2025.).
14. Kelly, L.; Dubois, L., Combating violence against women: minimum standards for support services, Council of Europe, EG-VAW-CONF (2007) Study rev., Strasbourg, 2008, dostupno na:
<https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/source/eg-vaw-conf%282007%29study%20rev.en.pdf> (19. 8. 2025.).
15. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Statistički prikaz rezultata istraživanja ubojstva žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2020. godine, Zagreb, 2021, dostupno na: <https://mup.gov.hr> (8. 8. 2025.).
16. Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2024. godini, Zagreb, 2025, dostupno na:
<https://mup.gov.hr/pristup-informacijama-16/statistika-228/statistika-mup-a-i-bilteni-o-sigurnosti-cestovnog-prometa/283233> (23. 8. 2025.).
17. Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji 2017.–2022., dostupno na:
<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Nacionalna%20strategija%20zastite%20od%20nasilja%20u%20obitelji%20za%20razdoblje%20do%202017.%20do%202022.%20godine.pdf> (25. 8. 2025.).
18. Northcott, C., Community Analysis of Risk Assessment Tools, Ontario Domestic Assault Risk Assessment (ODARA), 2023, dostupno na: <https://womanact.ca/wp-content/uploads/2023/11/Community-Analysis-of-risk-assessment-tools.pdf> (31. 8. 2025.).

19. Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, Opća preporuka br. 19: Nasilje nad ženama, 1992., UN Women / OHCHR, dostupno na:
<https://www.refworld.org/legal/resolution/cedaw/1992/en/96542> (18. 8. 2025.)
20. Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, Opća preporuka br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama, kojom se ažurira Opća preporuka br. 19, CEDAW/C/GC/35, 26. srpnja 2017., OHCHR., dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-recommendation-no-35-2017-gender-based> (18. 8. 2025.)
21. Opća skupština Ujedinjenih naroda, Intenziviranje napora za eliminaciju svih oblika nasilja nad ženama i djevojčicama, A/RES/70/176, 17. prosinca 2015., dostupno na: <https://docs.un.org/en/A/RES/70/176> (18. 8. 2025.)
22. Opća skupština Ujedinjenih naroda, Rezolucija 58/147: Eliminacija nasilja nad ženama u obitelji, 19. veljače 2004., dostupno na: <https://undocs.org/en/A/RES/58/147> (18. 8. 2025.)
23. Opća skupština Ujedinjenih naroda, Rezolucija 65/228: Jačanje prevencije kriminaliteta i odgovora kaznenog pravosuđa na nasilje nad ženama, s Aneksom: Ažurirane model-strategije i praktične mjere za eliminaciju nasilja nad ženama u području prevencije kriminaliteta i kaznenog pravosuđa, 21. prosinca 2010., dostupno na: <https://undocs.org/en/A/RES/65/228> (18. 8. 2025.)
24. Opća skupština Ujedinjenih naroda, Rezolucija 68/191: Poduzimanje mjera protiv rodno uvjetovanog ubojstva žena i djevojčica, 18. prosinca 2013., A/RES/68/191, dostupno na: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/Crime_Resolutions/2010-2019/2013/General_Assembly/A-RES-68-191.pdf (18. 8. 2025.)
25. Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PACE), Preporuka 1582 (2002): Obiteljsko nasilje nad ženama, 27. rujna 2002., dostupno na: <https://pace.coe.int/en/files/17055> (19. 8. 2025.).
26. Pravosudna akademija, Stažnik, Š.; Katić, N., Pravo na život (članak 2.) i zabrana mučenja i nečovječnog postupanja (članak 3.) te sličnosti i razlike između članka 3. i 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda – priručnik za polaznike, Zagreb, 2021, str.7.,
<https://www.pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Pravo%20na%20zivot.pdf> (9. 8. 2025.).

27. Preporuka Rec(2002)5 o zaštiti žena od nasilja, 30. travnja 2002., Odbor ministara Vijeća Europe, dostupno na:
https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805e2612 (18. 8. 2025.)
28. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, „Pravobraniteljica za N1 o slučaju dvostrukog pokušaja ubojstva u Gospiću,” 24. kolovoza 2022., dostupno na:
<https://www.prs.hr/cms/post/780> (25. 8. 2025.).
29. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, „U odnosu na slučaj femicida u Novskoj, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ističe kako mjere opreza, kao i u nizu ranijih slučajeva, ponovno nisu predstavljale dostatnu zaštitu žrtve,” 24. listopada 2022., dostupno na: <https://www.prs.hr/cms/post/783> (26. 8. 2025.)
30. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2005., dostupno na:
https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/dokumenti/nac_strat/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slucaju%20nasilja%20u%20obitelji.pdf (25. 8. 2025.)
31. Pučka pravobraniteljica, Komentari na prijedlog izmjena Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku, 30. listopada 2023., dostupno na:
<https://ombudsman.hr/hr/komentari-na-prijedlog-izmjena-kaznenog-zakona-i-zakona-o-kaznenom-postupku> (23. 8. 2025.)
32. Risk Management Authority, Spousal Assault Risk Assessment Guide Version 3 (SARA-V3) Factsheet, dostupno na: <https://dvrisc.org/wp-content/uploads/2023/07/SARA-V-3-Factsheet-June-2024.-Accessible-colors.pdf> (31. 8. 2025.).
33. Ujedinjeni narodi, Pekinška deklaracija i Platforma za djelovanje, Četvrta svjetska konferencija o ženama, Peking, 4.–15. rujna 1995., dostupno na:
<https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf> (18. 8. 2025.)
34. United Nations Audiovisual Library of International Law, Šimonović, D., The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women“, 2009, dostupno na: <https://legal.un.org/avl/ha/cedaw/cedaw.html> (18. 8. 2025.)
35. UNODC i UN Women, Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides, United Nations, 2024, dostupno na:
https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/briefs/Femicide_Brief_2024.pdf (10.8.2025.).

36. UN Women, Global Database on Violence against Women and Girls, dostupno na: <https://data.unwomen.org/global-database-on-violence-against-women> (8. 8. 2025.).
37. UN Women, Types of violence against women and girls, dostupno na: <https://www.unwomen.org/en/articles/faqs/faqs-types-of-violence-against-women-and-girls> (10. 8. 2025.).
38. UN Women i UNODC, Rodno uvjetovana ubojstva žena i djevojčica (femicid/feminicid): Globalne procjene 2022., New York: UN Women / UNODC, 2023, <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-11/gender-related-killings-of-women-and-girls-femicide-feminicide-global-estimates-2022-en.pdf> (23. 8. 2025.).
39. Ured za ravnopravnost spolova, Opća preporuka br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama, kojom se ažurira Opća preporuka br. 19 (CEDAW/C/GC/35), 2. izdanje, Vlada RH, Zagreb, 2018, dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Ujedinjeni%20narodi/2018/Opc%20preporuka%20br35%20-2%20izdanje.pdf>, (18. 8. 2025.)
40. Ured za ravnopravnost spolova, Vlada Republike Hrvatske, 2012, Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, dostupno na: [https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20seksualnog%20nasilja%20\(2012.\).pdf](https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20seksualnog%20nasilja%20(2012.).pdf) (28. 8. 2025.)
41. Ured za ravnopravnost spolova, Vlada Republike Hrvatske, 2023, Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja. dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20seksualnog%20nasilja/2023/Protokol%20final.pdf> (25. 8. 2025.)
42. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Analiza presude Osman protiv Ujedinjene Kraljevine zahtjev br. 23452/94, <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Analyze%20presuda%20i%20odluka/Osman%20-%20analiza%20presude.pdf> (10. 8. 2025.)
43. Vijeće Europske unije, Odluka (EU) 2023/1076 od 1. lipnja 2023. o sklapanju, u ime Europske unije, Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Službeni list Europske unije L 143I, 2. lipnja 2023., str. 4–6, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32023D1076> (19. 8. 2025.)

44. Vlada Republike Hrvatske, Zaključak Vlade Republike Hrvatske o prihvaćanju Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, 19. lipnja 2019., dostupno na: https://mup.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Protokol_o_postupanju_u_slucaju_na_silja_u_obitelji-usvojila_Vlada_19_6_2019.pdf (25. 8. .2025.)
45. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Mišljenja Kaznenog odjela i predsjednika Vrhovnog suda RH o nacrtima predloženih zakona (dopis Su II-62/2023-6 od 20. listopada 2023.), priopćenje, dostupno na: <https://www.vsrh.hr/EasyEdit/UserFiles/priopcenja/2023/su-ii-62-2023-6-misljenje.pdf> (24. 8. 2025.)
46. Women's Aid, What Is Coercive Control?, <https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/coercive-control/> (8. 8. 2025.).
47. World Health Organization, Understanding and addressing violence against women: Intimate partner violence, Geneva, 2012, dostupno na: <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-12.36> (10. 8. 2025.).
48. World Health Organization, Violence against Women, Fact Sheet, dostupno na: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (8. 8. 2025.).
49. World Health Organization, Violence Against Women Prevalence Estimates, 2018: Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women, Geneva, WHO, 2021, dostupno na: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256> (7.8.2025.)
50. Ženska mreža Hrvatske, Komentar na Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, e-Savjetovanja, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/EconReport?entityId=25186> (20. 8. 2025.).